P. PAPINII
S T A T I I
OPERA.

PARS ALTERA.

P. PAPINII STATII OPERA

EX RECENSIONE

IO. FRIDERICI GRONOVII.

TOMVS POSTERIOR

MANNHEMII

Cura & Sumptibus Societatis literatae

MDCCLXXXII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

P. PAPINII
STATII
ACHILLEIDOS
LIBRI II.

P. PAPINII STATII
ACHILLEIDOS
LIBER I.

MAGNANIMVM Aeaciden formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam ſuccedere cœlo,
Diva, refer. Quamquam acta viri multum inclyta cantu
Mæonio, ſed plura vacant. nos ire per omnem
(Sic amor eſt) Heroa velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore tracto
Siſtere, ſed tota juvenem deducere Troja.
Tu modo, ſi veteres digno deplevimus hauſtu,
Da fontes mihi, Phœbe, novos, ac fronde ſecunda
Necte comas. neque enim Aonium nemus advena pulſo,
Nec mea nunc primis albeſcunt tempora vittis.

Scit Dircæus ager: meque inter prisca parentum
Nomina, cumque suo numerant Amphione Thebæ.
At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
Graiaque, cui geminæ florent vatumque, ducumque
Certatim laurus (olim dolet altera vinci)
Da veniam, ac trepidum patere hoc sudare parumper
Pulvere. te longo, necdum fidente paratu
Molimur, magnusque tibi præludit Achilles.
Solverat Oebalio classem de littore pastor
Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
Plenaque materni referens præsagia somni
Culpatum relegebat iter, qua condita ponto
Fluctibus invisis jam Nereis imperat Helle.
Cum Thetis Idæos (heu nunquam vana parentum
Auguria) expavit vitreo sub gurgite remos.
Nec mora: & undosis turba comitante sororum
Prosiluit thalamis. fervent coëuntia Phrixi
Littora, & angustum dominas non explicat æquor.
Illa ubi discusso primum subit aëra ponto;
Me petit hæc, mihi classis (ait) funesta minatur:
Agnosco monitus, & Protea vera locutum.
Ecce novam Priamo, facibus de puppe levatis,

Fert Bellona nurum. video jam mille carinis
Jonium, Aegæumque premi. nec ſufficit, omnis
Quod plaga Grajugenum tumidis conjurat Atridis:
Jam pelago, terriſque meus quæretur Achilles,
Et volet ipſe ſequi. quid enim cunabula parvo
Pelion, & torvi commiſimus antra magiſtri?
Illic (ni fallor) Lapitharum prælia ludit
Improbus, & patria jam ſe metitur in haſta.
O dolor, ô ſeri materno in corde timores!
Non potui infelix, cum primum in gurgite noſtro
Rhœtææ cecidere trabes, attollere magnum
Aequor? & inceſti prædonis vela, profunda
Tempeſtate ſequi? cunctaſque inferre ſorores?
Nunc quoque: ſed tardum eſt, jam plena injuria raptæ.
Ibo tamen, pelagique deos, dextramque ſecundi,
Quod ſupereſt, complexa Jovis, per Tethyos annos
Grandævumque patrem, ſupplex miſeranda rogabo
Unam hyemem. Dixit, magnumque in tempore regem
Aſpicit. Oceano veniebat ab hoſpite, menſis
Lætus, & æquoreo diffuſus nectare vultus,
Unde hyemes, ventique ſilent, cantuque quieto
Armigeri Tritones eunt, ſcopuloſaque cete,

Tyrrhenique greges, circumque, infraque rotantur
Rege ſalutato. Placidis ipſe arduus undis
Eminet, & triplici telo jubet ire jugales.
Illi ſpumiferos glomerant a pectore fluctus.
Pone natant, delentque pedum veſtigia cauda.
Cui Thetis: O magni rector genitorque profundi,
Aſpicis, in quales miſerum pateferis uſus
Aequor? eunt tutis terrarum crimina velis,
Ex quo jura freti, majeſtatemque repoſtam
Rupit Iaſonia puppis Pagaſæa rapina.
En aliud furto ſcelus, & ſpolia hoſpita portans
Navigat injuſtæ temerarius arbiter Idæ.
Eheu quos gemitus terris pelagoque daturus!
Quos mihi? ſic Phrygiæ penſamus præmia palmæ.
Hi Veneris mores, hoc gratæ munus alumnæ?
Has ſaltem (non Semideos, noſtrumque reportant
Theſea) ſi quis adhuc undis honor, obrue puppes,
Aut permitte fretum. nulla inclementia: fas ſit
Pro nato timuiſſe mihi. Da tollere fluctus,
Nec tibi de tantis placeat me fluctibus unum
Littus, & Iliaci ſcopulos habitare ſepulchri.
Orabat laniata comas, & pectore nudo

Cæruleis obstabat equis. Tunc ductor aquarum
Invitat curru, dictisque ita mulcet amicis:
Ne pete Dardaniam frustra, Theti, mergere classem,
Fata vetant: ratus ordo deis, miscere cruentas
Europæque Asiæque manus, consultaque bella
Juppiter & tristes edixit cædibus annos.
Quem tu illic natum Sigeo in pulvere? quanta
Aspicies victrix Phrygiarum funera matrum?
Cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros
Undabit campos, modo crassa exire vetabit
Flumina, & Hectoreo tardabit funere currus,
Impelletque manu nostros, opera irrita, muros.
Pelea jam desiste queri, thalamosque minores,
Credideris peperisse Jovi: nec inulta dolebis,
Cognatis utere fretis: dabo tollere fluctus,
Cum reduces Danai, nocturnaque signa Caphareus
Exeret, & dirum pariter quæremus Ulyssem.
Dixerat. illa gravi vultum demissa repulsa,
Quæ jam excire fretum, & ratibus bellare parabat
Iliacis, alios iterum commenta paratus,
Tristis ad Hæmonias detorquet brachia terras.
Ter conata manu, liquidum ter gressibus æquor

Reppulit, & niveas feriunt vada Theſſala plantas.
Lætantur montes, & connubialia pandunt
Antra ſinus, lateque deæ Sperchios abundat
Obvius, & dulci veſtigia circuit unda.
Illa nihil gaviſa locis, ſed cœpta fatigat
Pectore conſilia, & ſolers pietate magiſtra,
Longævum Chirona petit. Domus ardua montem
Perforat, & longo ſuſpendit Pelion arcu.
Pars exhauſta manu, partem ſua ruperat ætas.
Signa tamen, divumque tori, & quem quiſque ſacrarat
Accubitu, genioque, locus monſtrantur: at intra
Centauri ſtabula alta patent, non æqua nefandis
Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores
Spicula, nec truncæ bellis genialibus orni,
Aut conſanguineos fracti crateres in hoſtes;
Sed pharetræ inſontes, & inania terga ferarum.
Hæc quoque dum viridis; nam nunc labor unus inermi,
Noſſe ſalutiferas dubiis animantibus herbas,
Aut monſtrare lyra veteres heroas alumno.
Ac tunc venatu rediturum in limine primo
Opperiens, properatque dapes, largoque ſerenat

Igne domum, cum visa procul de littore mater
Nereis, erumpit silvis: dant gaudia vires,
Motaque desueto crepuit fenis ungula campo.
Tunc blandus dextra, atque imos summissus in armos
Pauperibus tectis inducit, & admovet antris.
Jam dudum tacito lustrat Thetis omnia visu,
Nec perpessa moras: ubi nam mea pignora, Chiron?
Dic, ait, aut cur ulla puer jam tempora ducit
Te sine? num merito trepidus sopor? atraque matri
Signa deûm? magnos utinam mentita timores.
Namque mihi infestos utero modo contuor enses,
Nunc planctu livere manus, modo in ubera saevas
Ire feras. saepe ipsa (nefas!) sub inania natum
Tartara, & ad Stygios iterum fero mergere fontes.
Hos abolere metus magici jubet ordine sacri
Carpathius vates, puerumque sub axe probato
Secretis lustrare fretis, ubi littora summa
Oceani, & genitor tepet illabentibus astris
Pontus, ubi ignotis horrenda piacula divis,
Donaque: sed longum cuncta enumerare, vetorque.
Trade magis. Sic fata parens: neque enim ille de-

dixisset,

Si molles habitus & tegmina fœda fateri
Ausa seni. Tunc ille refert: Duc optima, quæso,
Duc genitrix, humilique deos infringe precatu.
Nam superant tua vota modum, placandaque multum
Invidia est. non addo metum, sed vera fatebor,
Nescio, quid magnum (nec me patria omina fallunt)
Vis festina parat, tenerosque supervenit annos.
Olim ferre minas & obire audita solebat
Imperia, & nostris procul haud discedere ab antris.
Nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens,
Thessaliæve nives. ipsi mihi sæpe queruntur
Centauri, raptasque domos, abstractaque coram
Armenta, & campis semet, fluviisque fugari.
Insidias & bella parant, timidique minantur.
Olim equidem Argoos, pinus cum Thessala reges
Hac veheret, juvenem Alciden, & Thesea vidi,
Sed taceo. Figit gelidus Nereïda pallor.
Ille aderat multo sudore, & pulvere major.
Attamen arma inter, festinatosque labores,
Dulcis adhuc visu, niveo natat ignis in ore
Purpureus, fulvoque nitet coma gratior auro.
Nec dum prima nova lanugine vertitur ætas,

Tranquillæque faces oculis, & plurima vultu
Mater ineſt. qualis Lycia venator Apollo
Cum redit, & ſævis permutat plectra pharetris.
Forte & lætus adeſt. (ô quantum gaudia formæ
Adjiciunt!) fœtam Pholoës ſub rupe leænam
Perculerat ferro, vacuiſque reliquerat antris
Ipſam, ſed catulos apportat, & incitat ungues:
Quos tamen, ut fido genitrix in limine viſa eſt,
Abjicit, exceptamque avidis circumligat ulnis.
Jam gravis amplexu, jamque æquus vertice matri.
Inſequitur magno jam tunc connexus amore
Patroclus, tantiſque extenditur æmulus actis.
Par ſtudiis, ævique modis, ſed robore longe,
Et tamen æquali viſurus Pergama fato.
Protinus ille ſubit rapido, quæ proxima, ſaltu
Flumina, fumanteſque genas, crinemque novatur
Fontibus. Eurotæ qualis vada Caſtor anhelo
Intrat equo, feſſumque ſui jubar excitat aſtri.
Miratur, comitque ſenex, nunc pectora mulcens,
Nunc fortes humeros: angunt ſua gaudia matrem.
Tunc libare dapes, Bacchæaque munera Chiron
Orat, & attonitam vario oblectamine mulcens.

Elicit extremo chelyn, & ſolantia curas
Fila movet, leviterque expertas pollice chordas
Dat puero. canit ille libens immania laudum
Semina, qui tumidæ ſuperarit juſſa novercæ
Amphitryoniades: crudum quo Bebryca cæſtu
Obruerit Pollux: quanto circumdata nexu
Ruperit Aegides Minoi brachia tauri:
Maternos in fine toros, ſuperiſque gravatum
Pelion. Hic ficto riſit Thetis anxia vultu.
Nox trahit in ſomnos: ſaxo collabitur ingens
Centaurus, blandiſque humeris ſe innectit Achilles,
Quamquam ibi fida parens, aſſuetaque pectora mavult.
At Thetis undiſonis per noctem in rupibus aſtans,
Quæ nato ſecreta velit, quibus abdere terris
Deſtinet, huc, illuc, diverſa mente volutat.
Proxima, ſed ſtudiis multum Mavortia, Thrace:
Nec Macetum gens dura placet, laudumque daturi
Cecropidæ ſtimulos. nimium opportuna carinis
Seſtos, Abydenique ſinus. placet ire per altas
Cycladas. hinc ſpretæ Myconos, humiliſque Seriphos,
Et Lemnos non æqua viris, atque hoſpita Delos
Gentibus. Imbelli nuper Lycomedis in aula

Virgi-

Virgineos cœtus, & littora perſona ludo
Audierat, duros laxantem Aegæona nexus
Miſſa ſequi, centumque dei numerare catenas.
Hæc placet, hæc timidæ tellus tutiſſima matri.
Qualis vicino volucris jam ſedula partu,
Jamque timens, qua fronde domum ſuſpendat inanem,
Providet hinc ventos, hinc anxia cogitat angues,
Hinc homines: tandem dubiæ placet umbra, noviſque
Vix ſtetit in ramis, & protinus arbor amatur.
Altera conſilio ſupereſt, triſtemque fatigat
Cura deam, natam ipſa ſinu complexa per undas,
An magno Tritone ferat, ventoſque volucres
Advocet, an pelago ſolitam Thaumantida paſci.
Elicit inde fretis, & murice frenat acuto
Delphinas bijuges, quos illi maxima Thetis
Gurgite Atlanteo pelagi ſub valle ſonora
Nutrierat. nullis vada per Neptunia glaucæ
Tantus honor formæ, nandique potentia: nec plus
Pectoris humani. jubet hos ſubſiſtere pleno
Littore, ne nudæ noceant contagia terræ.
Ipſa dehinc toto reſolutum pectore Achillem
(Qui pueris ſopor) Hæmonii de rupibus antri

Ad placidas deportat aquas, & juſſa tacere
Littora. monſtrat iter, totoque effulſerat orbe
Cynthia. proſequitur divam, celereſque recurſus
Securus pelagi Chiron rogat, udaque celat
Lumina, & abreptos ſubito jam jamque latentes
Erecto proſpectat equo, qua cana parumper
Spumant ſigna fugæ, & liquido perit orbita ponto.
Illum non alias rediturum ad Theſſala Tempe
Jam triſtis Pholoë, jam nubilus ingemit Othrys,
Et tenuis Sperchios aquis, ſpeluncaque docti
Muta ſenis. quærunt puerilia carmina Fauni,
Et ſperata diu plorant connubia Nymphæ.
Jam premit aſtra dies, humiliſque ex æquore Titan
Rorantes evolvit equos, & ab æthere magno
Sublatum curru pelagus cadit. at vada mater
Scyria jam dudum fluctus emenſa tenebat;
Exierantque jugo feſſi Delphines herili.
Cum pueri tremefacta quies, oculique jacentis
Infuſum ſenſere diem, ſtupet aëre primo,
Quæ loca? qui fluctus? ubi Pelion? omnia verſa
Atque ignota videt, dubitatque agnoſcere matrem.
Occupat illa manu, blandeque affata paventem:

Si mihi, care puer, thalamos ſors æqua dediſſet,
Quos dabat, æthereis ego te complexa tenerem
Sidus grande plagis, magnique puerpera cœli,
Nil humiles Parcas, terrenaque fata vererer.
Nunc impar tibi, nate, genus, præcluſaque leti
Tantum matre via eſt. quin & metuenda propinquant
Tempora, & extremis admota pericula metis.
Cedamus, paulumque animos ſummitte viriles,
Atque habitus dignare meos. ſi Lydia dura
Penſa manu, molleſque tulit Tirynthius haſtas:
Si decet aurata Bacchum veſtigia palla
Verrere, virgineos ſi Juppiter induit artus,
Nec magnum ambigui fregerunt Cænea ſexus.
Has ſine quæſo minas numenque exire malignum.
Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
Luſtra tibi. per ego hoc decus, & ventura juventæ
Gaudia, ſi terras, humilemque experta maritum
Te propter, ſi progenitum Stygos amne ſevero
Armavi (totumque utinam) cape tuta parumper
Tegmina, nil nocitura animo. cur ora reducis?
Quidve parant oculi? pudet hoc miteſcere cultu?
Per te, care puer, cognata per æquora juro,

Neſciet hoc Chiron. Sic horrida pectora tractat
Nequicquam mulcens. obſtat genitorque roganti,
Nutritorque ingens & cruda exordia magnæ
Indolis. effrenæ tumidum velut igne juventæ
Si quis equum primis ſummittere tentet habenis:
Ille diu campis, fluviiſque, & honore ſuperbo
Gaviſus, non colla jugo, non aſpera præbet
Ora lupis, dominique gemit captivus inire
Imperia, atque alios miratur diſcere curſus.
Quis deus attonitæ fraudes, aſtumque parenti
Contulit? indocilem quæ mens detraxit Achillem?
Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum
Forte diem, placidoque ſatæ Lycomede ſorores
Luce ſacra patriis (quæ rara licentia) muris
Exierant, dare veris opes, divæque ſeveras
Fronde ligare comas, & ſpargere floribus haſtam.
Omnibus eximium formæ decus: omnibus idem
Cultus, & expleto teneri jam fine pudoris
Virginitas matura toris, annique tumentes.
Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
Obruit, aut humeris quantum Diana relinquit
Naides, effulget tantum regina decori

Deidamia chori, pulchriſque ſororibus obſtat.
Illius & roſeo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux major ineſt, & blandius aurum.
Atque ipſi par forma deæ, ſi pectoris angues
Ponat, & exempta placetur caſſide vultus.
Hanc ubi ducentem longe ſocia agmina vidit
Trux puer, & nullo temeratus pectora motu;
Diriguit, totiſque novum bibit oſſibus ignem.
Nec latet hauſtus amor, ſed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit, & impulſum tenui ſudore pererrat.
Lactea Maſſagetæ veluti cum pocula fuſcant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur oſtro:
Sic variis manifeſta notis palletque, rubetque
Flamma recens. eat, atque ultro ferus, hoſpita ſacra
Diſcutiat turbæ ſecurus, & immemor ævi,
Ni pudor & junctæ teneat reverentia matris.
Ut pater armenti quondam, rectorque futurus,
Cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
Cum ſociam paſtus niveo candore juvencam
Aſpicit, ardeſcunt animi, primuſque per ora
Spumat amor, ſpectant hilares, optantque magiſtri.

Occupat arrepto jam tempore conſcia mater:
Hoſne inter ſimulare choros, & brachia ludo
Nectere, nate, grave eſt? gelida quid tale ſub Oſſa,
Peliaciſque jugis? O ſi mihi jungere curas,
Atque alium portare ſinu contingat Achillem!
Mulcetur, lætumque rubet, viſuſque ſuperbos
Obliquat, veſteſque manu leviore repellit.
Aſpicit ambiguum genitrix, cogitque volentem,
Injecitque ſinus. tunc colla rigentia mollit,
Submittitque graves humeros, & fortia laxat
Brachia, & impexos certo domat ordine crines,
Ac ſua dilecta cervice monilia transfert,
Et picturato cohibet veſtigia limbo.
Inceſſum, motumque docet, fandique pudorem.
Qualiter artificis victuræ pollice ceræ
Accipiunt formas, ignemque, manumque ſequuntur,
Talis erat divæ natum mutantis imago.
Nec luctata diu: ſupereſt nam plurimus illi
Invicta virtute decor, fallitque tuentes
Ambiguus, tenuique latens diſcrimine ſexus.
Procedunt, iterumque monet, rurſumque fatigat
Blanda Thetis. Sic ergo gradus, ſic ora, manuſque,

Nate, feres, comiteſque modis imitabere fictis.
Ne te ſuſpectum molli non miſceat aulæ
Rector, & incepti pereant mendacia furti.
Dixit, & admoto non ceſſat comere tactu.
Sic ubi virgineis Hecate laſſata pharetris,
Ad patrem fratremque redit, comes hæret eunti
Mater, & ipſa humeros, exertaque brachia velat.
Ipſa arcum, pharetramque locat, veſteſque latentes
Deducit, ſparſoſque ſtudet componere crines.
Protinus aggreditur regem: atque ibi teſtibus aris
Hanc tibi, ait, noſtri germanam, rector, Achillis
(Nonne vides, ut torva genas, æquandaque fratri?)
Tradimus, arma humeris, arcumque animoſa petebat
Ferre, & Amazonio connubia pellere ritu.
Sed mihi curarum ſatis eſt pro ſtirpe virili.
Hæc calathos & ſacra ferat. Tu frange regendo
Indocilem, ſexumque tene, dum nubilis ætas,
Solvenduſque pudor. neve exercere protervas
Gymnadas, aut luſtris nemorum concede vagari.
Intus ale, & ſimiles inter ſeclude puellas.
Littore præcipue, portuque arcere memento.
Vidiſti modo vela Phrygum. jam mutua jura

Fallere, tranſmiſſæ pelago didicere carinæ.
Accedit dictis pater, ingenioque parentis
Occultum Aeaciden (quis divûm fraudibus obſtet?)
Accipit. ultro etiam veneratur ſupplice dextra,
Et grates electus agit. nec turba piarum
Scyriadum ceſſat nimio defigere viſu
Virginis ora novæ. quantum cervice, comiſque
Emineat, quantumque humeros ac pectora fundat.
Dehinc ſociare choros, caſtiſque accedere ſacris
Hortantur, ceduntque loco, & contingere gaudent.
Qualiter Idaliæ volucres, ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cœloque, domoque, gregatæ
Si junxit pennas, diverſoque hoſpita tractu
Venit avis, cunctæ primum mirantur, & horrent:
Mox propius propiuſque volant, atque aëre in ipſo
Paulatim fecere ſuam, plauſuque ſecundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.
Digreditur multum cunctata in limine mater,
Dum repetit monitus, arcanaque murmura figit
Auribus, & tacito dat verba noviſſima voto.
Tunc excepta freto, longe cervice reflexa
Abnatat, & blandis affatur littora verbis:

Cara mihi tellus, magnæ cui pignora curæ,
Depoſitumque ingens, timido commiſimus aſtu,
Sis felix, taceaſque, precor, quo more tacebat
Creta Rheæ. te longus honos, æternaque cingent
Templa, nec inſtabili fama ſuperabere Delo.
At ventis & ſacra fretis, interque vadoſas
Cycladas, Aegeæ frangunt ubi ſaxa procellæ,
Nereidum tranquilla domus, jurandaque nautis
Inſula, ne ſolum Danaas admitte carinas,
Te precor. hic thiaſos tantum, nihil utile bellis,
Hic famam narrare doce. dumque arma parantur
Dorica, & alternum Mavors interfurit orbem:
(Cedo equidem) ſit virgo pii Lycomedis Achilles.
Interea meritos ultrix Europa dolores
Dulcibus armorum furiis, & ſupplice regum
Conqueſtu flammata movet, quippe ambit Atrides
Ille magis, cui nupta domi, facinuſque relatu
Aſperat Iliacum. captam ſine Marte, ſine armis
Progeniem cœli, Spartæque potentis alumnam;
Jura, fidem, ſuperos, una calcata rapina.
Hoc fœdus Phrygium, hæc geminæ commercia terræ!
Quid maneat populos, ubi tanta injuria primos

Degraſſata duces? coëunt gens omnis & ætas:
Nec tantum exciti, bimari quos Iſtmia vallo
Clauſtra, nec undiſonæ quos circuit umbo Maleæ,
Sed procul amotæ, Phrixi qua ſemita jungi
Europamque, Aſiamque vetat, quaſque ordine gentes
Littore Abydeno maris alligat unda ſuperni.
Fervet amor belli, concuſſaſque erigit urbes.
Aera domant Temeſæ: quatitur navalibus ora
Eubois, innumera reſonant incude Mycenæ:
Piſa novat currus: Nemee dat terga ferarum:
Cyrrha ſagittiferas certat ſtipare pharetras:
Lerna graves clypeos cæſis veſtire juvencis.
Dat bello pedites Aetolus, & aſper Acarnan:
Argos agit turmas: vacuantur paſcua ditis
Arcadiæ: frenat celeres Epiros alumnos:
Phocis & Aoniæ jaculis rareſcitis umbræ:
Murorum tormenta Pylos, Meſſanaque tendunt.
Nulla immunis humus, velluntur poſtibus altis
Arma olim dimiſſa patrum, flammiſque liqueſcunt,
Dona deûm: raptum ſuperis Mars efferat aurum.
Nuſquam umbræ veteres: minor Othrys, & ardua ſidunt

Taygeta, exuti viderunt aëra montes.
Jam natat omne nemus; cæduntur robora claſſi:
Silva minor remis. ferrum laxatur ad uſus
Innumeros: quod roſtra liget, quod muniat arma,
Belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
Squallentes nectat tunicas, quod ſanguine fumet,
Vulneraque alta bibat, quod conſpirante veneno
Impellat mortes, tenuantque humentia ſaxa
Attritu, & nigris addunt mucronibus iras.
Nec modus, aut arcus lentare, aut fundere glandes,
Aut torrere ſudes, galeaſque attollere conis.
Hos inter metus pigram gemit ora quietem
Theſſalis, & geminis incuſat fata querelis:
Quod ſenior Peleus, nec adhuc maturus Achilles.
Jam Pelopis terras, Grajumque exhauſerat orbem
Præcipitans in tranſtra viros inſanus, equoſque,
Bellipotens. fervent portus, & operta carinis
Stagna, ſuaſque hyemes claſſis promota, ſuoſque
Attollit fluctus. ipſum jam puppibus æquor
Deficit, & totos conſumunt carbaſa ventos.
Prima rates Danaas Hecateïa congregat Aulis,
Rupibus expoſitis, longique crepidine dorſi

Euboicum ſcandens Aulis mare: littora multum
Montivagæ dilecta deæ. juxtaque Caphareus
Latratum pelago tollens caput. ille Pelaſgas
Ut vidit tranſnare rates, ter monte, ter undis
Intonuit, ſævæque dedit præſagia noctis.
Cœtus ibi armorum Trojæ fatalis: ibi ingens
Juratur bellum, donec ſol annuus omnes
Conficeret metas. tum primum Græcia vires
Contemplata ſuas: tunc ſparſa ac diſſona moles
In corpus, vultumque coit, & rege ſub uno
Diſpoſita eſt. Sic curva feras indago latentes
Claudit, & admotis paulatim caſſibus arctat.
Illæ ignem, ſonitumqne pavent, diffuſaque linquunt
Avia, miranturque ſuum decreſcere montem,
Donec in anguſtam ceciderunt undique vallem,
Inque vicem ſtupuere greges, ſocioque timore
Manſueſcunt. Simul hirtus aper, ſimul urſa, lupuſque
Cogitur, & captos contemnit cerva leones.
Sed quamquam gemini pariter ſua bella capeſſant
Atridæ, famamque avidi virtute paternam
Tydides, Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus, ſeptemque Ajax umbone coruſcet

Armenti reges, atque æquum mœnibus orbem
Consiliis, armisque vigil contendat Ulysses;
Omnis in absentem belli manus ardet Achillem:
Nomen Achillis amant, & in Hectora solus Achilles
Poscitur. illum unum Teucris, Priamoque loquuntur
Fatalem. Quis enim Hæmoniis sub vallibus alter
Creverit, effossa reptans nive? cujus ab ortu
Cruda rudimenta, & teneros formaverit annos
Centaurus? patrii propior cui linea cœli?
Quemve alium Stygios tulerit secreta per amnes
Nereis? & pulchros ferro perstrinxerit artus?
Hæc Grajæ castris iterant, traduntque cohortes.
Cedit turba ducum, vincique haud mœsta fatetur.
Sic cum bellantes Phlegræa in castra coirent
Cœlicolæ, jamque Odrysiam Gradivus in hastam
Surgeret, & Libycos Tritonia tolleret angues,
Ingentemque manu curvaret Delius arcum;
Stabat anhela metu solum Natura Tonantem
Respiciens; quando ille hyemes, tonitrusque vocaret
Nubibus, igniferam quæ fulmina posceret Aetnam.
Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
Et maris & belli consultant tempora reges,

Increpitans magno vatem Calchanta tumultu,
Proteſilaus ait: (namque huic bellare cupido
Præcipua, & primæ jam tunc data copia mortis,)
O nimium Phœbi tripodumque oblite tuorum
Theſtoride, quando ora deo poſſeſſa movebis
Juſtius? aut quando Parcarum occulta recludes?
Cernis, ut ignotum cuncti ſtupeantque, petantque
Aeaciden? ſordet vulgo Calydonius heros,
Et magno genitus Telamone, Ajaxque ſecundus,
Nos quoque: ſed Mavors abreptaque Troja probabunt.
Illum, neglectis (pudet heu) ductoribus, omnes
Belligerum ceu numen amant. dic ocyus (aut cur
Serta comis & mitis honos?) quibus abditus oris,
Quave jubes tellure peti. nam fama, nec antris
Chironis, patria nec degere Peleos aula.
Eja irrumpe deos, & fata latentia laxa,
Laurigeroſque ignes, ſi quando, avidiſſimus hauri:
Arma horrenda tibi, ſævoſque remiſimus enſes.
Nunquam has imbelles galea violabere vittas,
Sis felix, numeroque ducum præſtantior omni,
Si magnum Danais per te portendis Achillem.
Jam dudum trepido circumfert lumina motu,

Intrantemque deum primo pallore fatetur
Theſtorides, mox igne genas & ſanguine torquens
Nec ſocios, nec caſtra videt, ſed cæcus & amens
Nunc ſuperûm magnos deprendit in æthere cœtus,
Nunc ſugas affatur aves, nunc dira ſororum
Licia, thuriferas modo conſulit anxius aras,
Flammarumque apices rapit & caligine ſacra
Paſcitur. exiliunt crines, rigidiſque laborat
Vitta comis, nec colla loco, nec in ordine greſſus.
Tandem feſſa tremens longis mugitibus ora
Solvit, & oppoſitum vox eluctata furorem eſt:
Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum
Fœmineis, Nerei, dolis? huc mitte: quid aufers?
Non patiar: meus iſte, meus. tu diva profundi,
Et me Phœbus agit. latebris quibus abdere tentas
Everſorem Aſiæ? video per Cycladas altas
Attonitam, & turpi quærentem littora furto.
Occidimus: placuit Lycomedis conſcia tellus.
O ſcelus! en fluxæ veniunt in pectora veſtes.
Scinde puer, ſcinde, & timidæ ne crede parenti.
Hei mihi raptus abit. quanam hæc procul improba
virgo?

Hic nutante gradu ſtetit, amiſſique furoris
Viribus, ante ipſas tremefactus corruit aras.
Tunc hærentem Ithacum Calydonius occupat heros:
Nos vocat iſte labor, neque enim comes ire recuſo,
Si te cura trahit. licet ille ſonantibus antris
Tethyos adverſæ, gremioque prematur aquoſo
Nereos, invenies. tu tantum providus aſtu
Tende animum vigilem, fœcundumque erige pectus.
Nam mihi quis vatum dubiis in caſibus auſit
Fata videre prior? ſubicit gaviſus Ulyſſes:
Sic Deus omnipotens firmet, ſic annuat illa
Virgo paterna tibi. ſed me ſpes lubrica tardat,
Grande equidem armatum caſtris inducere Achillem.
Sed ſi fata negent, quam fœdum ac triſte reverti?
Vota tamen Danaum non intentata relinquam.
Jamque adeo aut aderit mecum Peleïus heros,
Aut verum penitus latet, & ſine Apolline Calchas.
Conclamant Danai, ſtimulatque Agamemno volentes:
Laxantur cœtus, reſolutaque murmure læto
Agmina diſcedunt. quales jam nocte propinqua
E paſtu referuntur apes, vel in antra reverti
Melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.

Nec mora, jam dextras Ithacesia carbasus auras
Poscit, & in remis hilaris sedere juventus.
At procul occultum falsi sub imagine sexus
Aeacidem furto jam noverat una latentem
Deidamia virum, sed opertæ conscia culpæ
Cuncta pavet, tacitasque putat sentire sorores.
Namque ut virgineo stetit agmine clarus Achilles,
Exsolvitque rudem genitrix digressa pudorem,
Protinus elegit comitem (quamquam omnis in illum
Turba coit) blandeque novas nil tale timenti
Admovet insidias. illam sequiturque, premitque
Improbus, illam oculis, iterumque, iterumque resumit.
Nunc nimius lateri non evitantis adhæret:
Nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris,
Nunc thyrso parcente ferit. modo dulcia notæ
Fila lyræ, tenuesque modos, & carmina monstrat
Chironis, ducitque manum, digitosque sonanti
Infringit citharæ. nunc occupat ora canentis,
Et ligat amplexus, & mille per oscula laudat.
Illa libens discit, quo vertice Pelion, & quis
Aeacides, puerique auditum nomen & actus

Adſidue ſtupet, & præſentem cantat Achillem.
Ipſa quoque & validos proferre modeſtius artus,
Et tenuare rudes attrito pollice lanas
Demonſtrat, reficitque colos, & perdita dura
Penſa manu, vociſque ſonum, ponduſque tenentis,
Quodque fugit comites, nimio quod lumine ſeſe
Figat, & in verbis intempeſtivus anhelet,
Miratur. Jam jamque dolos aperire parantem
Virginea levitate fugit, prohibetque fater.
Sic ſub matre Rhea juvenis regnator Olympi
Oſcula ſecuræ dabat inſidioſa ſorori
Frater adhuc, medii donec reverentia ceſſit
Sanguinis, & veros germana expavit amores.
Tandem detecti timidæ Nereïdos aſtus.
Lucus Agenorei ſublimis ad orgia Bacchi
Stabat, & admiſſum cœlo nemus. hujus in umbra
Alternum revocare piæ Trieterica matres
Conſuerant, ſciſſumque pecus, terraque revulſas
Ferre trabes, gratoſque deo præſtare furores.
Lex procul ire mares. iterat præcepta verendus
Ductor, inacceſſumque viris edicitur antrum.
Nec ſatis eſt: ſtat ſine dato metuenda ſacerdos,

Exploratque aditus, ne quis temerator oberret
Agmine fœmineo. tacitus ſubriſit Achilles.
Illum, virgineæ ducentem ſigna catervæ,
Magnaque difficili ſolventem brachia motu,
(Et ſexus pariter decet, & mendacia matris)
Mirantur comites. nec jam pulcherrima turbæ
Deidamia ſuæ, tantumque admota ſuperbo
Vincitur Aeacide, quantum premit ipſa ſorores.
Ut vero a tereti demiſit nebrida collo,
Errantesque ſinus edera collegit, & alte
Cinxit purpureis flaventia tempora vittis,
Vibravitque gravi redimitum miſſile dextra:
Attonito ſtat turba metu, ſacriſque relictis
Illum ambire libet, pronoſque attollere vultus.
Talis ubi ad Thebas vultumque animumque remiſit
Evius, & patrio ſatiavit pectora luxu:
Serta comis, mitramque levat, thyrſumque virentem
Armat, & hoſtiles invaſit fortior Indos.
Scandebat roſeo medii faſtigia cœli
Luna jugo, totis ubi ſomnus inertior alis
Defluit in terras, mutumque amplectitur orbem;
Conſedere chori, paulumque exercita pulſu

Aera tacent. Tenero cum ſolus ab agmine Achilles,
Hæc ſecum: Quonam timidæ commenta parentis
Uſque feres? primumque imbelli carcere perdes
Florem animi? non tela licet Mavortia dextra,
Non trepidas agitare feras? ubi campus & amnes
Hæmonii? quæriſne meos, Sperchie, natatus,
Promiſſaſque comas? an deſertoris alumni
Nullus honos? Stygiaſque procul jam raptus ad umbras
Dicor? & orbatus plangit mea funera Chiron?
Tu nunc tela manu, noſtros tu dirigis arcus,
Nutritoſque mihi ſcandis, Patrocle, jugales.
Aſt ego pampineis diffundere brachia Thyrſis,
Et tenuare colos (pudet heu, tædetque fateri)
Jam ſcio. quin etiam dilectæ virginis ignem,
Aequævamque facem, captus, noctesque, dieſque
Diſſimulas? quonam uſque premes urentia pectus
Vulnera? teque marem (pudet heu) nec amore probabis?
Sic ait, & denſa noctis gaviſus in umbra
Tempeſtiva ſuis torpere ſilentia furtis,
Vi potitur votis, & toto pectore veros

Admovet amplexus: riſit chorus omnis ab alto
Aſtrorum, & teneræ rubuerunt cornua Lunæ.
Illa quidem clamore nemus montemque replevit,
Sed Bacchi comites, diſcuſſa nube ſoporis,
Signa choris indicta putant. fragor undique notus
Tollitur, & thyrſos iterum vibrabat Achilles.
Ante tamen dubiam verbis ſolatur amicis:
Ille ego, (quid trepidas?) genuit quem cœrula mater
Peliacis ſilvis, nivibuſque immiſit alendum
Theſſalicis; neque ego hos cultus, aut fœda ſubiſſem
Tegmina, ni primo te viſa in littore: ceſſi
Te propter: tibi penſa manu, tibi mollia geſto
Tympana, quid defles magno nurus addita ponto?
Quid gemis ingentes cœlo paritura nepotes?
Sed pater ante igni, ferroque exciſa jacebit
Scyros, & in tumidas ibunt hæc verſa procellas
Mœnia, quam ſævo mea tu connubia perdas
Funere, non adeo parebimus omnia matri.
Vade, ſed ereptum taceas, celeſque pudorem.
Obſtupuit tantis regina exterrita monſtris,
Quamquam olim ſuſpecta fides, & cominus ipſum
Horruit, & multum facies mutata fatentis.

Quid faciat? caſuſne ſuos ferat ipſa parenti?
Seque ſimul, juvenemque premat, fortaſſis acerbas
Hauſurum pœnas, & adhuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor. ſilet ægra, premitque
Jam commune nefas. unam placet addere furtis
Altricem ſociam, precibus quæ victa duorum
Annuit illa aſtu tacito raptumque pudorem,
Surgentemque uterum, atque ægros in pondere menſes
Occuluit, plenis donec ſtata tempora metis
Attulit, & partus index Lucina reſolvit.

P. PAPINII STATII
ACHILLEIDOS
LIBER II.

JAMQVE per Aegæos ibat Laertia fluctus
Puppis, & innumeræ mutabant Cycladas auræ.
Jam Paros, Olearosque latent. jam raditur alta
Lemnos, & a tergò decrescit Bacchica Naxos,
Ante oculos crescente Samo. jam Delos opacat
Aequor; ubi excelsa libant carchesia puppe,
Responsique fidem, & verum Calchanta precantur.
Audiit Arcitenens, Zephyrumque e vertice Cynthi
Impulit, & dubiis pleno dedit omina velo.
It pelago secura ratis; quippe alta Tonantis
Jussa, Thetin certas fatorum vertere leges
Arcebant ægram lachrymis, ac multa gementem,
Quod non erueret pontum, ventisque, fretisque
Omnibus invisum jam tunc sequeretur Ulyssem.

Frangebat radios humili jam pronus Olympo
Phœbus, & Oceani penetrabile littus anhelis
Promittebat equis: cum ſe ſcopuloſa levavit
Scyros. in hanc totos emiſit puppe rudentes
Dux Laertiades, ſocioſque reſumere pontum
Imperat, & remis Zephyros ſupplere cadentes.
Accedunt juſſi. magis indubitata, magiſque
Scyros erat, placidique ſuper Tritonia cuſtos
Littoris. Egreſſi numen venerantur amicæ
Aetoluſque Ithacuſque deæ. tum providus heros,
Hoſpita ne ſubito terrerent mœnia cœtu,
Puppe jubet remanere ſuos. ipſe ardua fido
Cum Diomede petit. Sed jam prævenerat arcis
Littoreæ ſervator Abas, ignotaque regi
Ediderat (ſed Graja tamen) ſuccedere terris
Carbaſa. procedunt, gemini ceu fœdere juncto,
Hyberna ſub nocte lupi, licet & ſua pulſet
Natorumque fames, penitus rabiemque minaſque
Diſſimulant, humileſque meant, ne nuntiet hoſtes
Cura canum, & trepidos moneat vigilare magiſtros.
Sic ſegnes heroes eunt, campumque patentem,
Qui medius portum, celſamque interjacet urbem,

Alterno ſermone ferunt. prior occupat acer
Tydides: Qua nunc verum ratione paramus
Scrutari? namque ambiguo ſub pectore quondam
Verſo, quid imbelles thyrſos mercatus & æra,
Urbibus in mediis, Bacchæaque terga, mitraſque
Huc tuleris, varioque aſperſas nebridas auro?
Hiſne gravem Phrygibus, Priamoque armamus Achillem?
Illi ſubridens Ithacus paulum ore remiſſo:
Hæc tibi, virginea modo ſi Lycomedis in aula
Fraude latens, ultro confeſſum in prælia ducent
Peliden. tu cuncta citus de puppe memento
Ferre, ubi tempus erit, clypeumque iis jungere donis,
Qui pulcher ſignis, auroque aſperrimus ardet.
Hæc ſat erunt: tecum lituo bonus adſit Agyrtes,
Occultamque tubam tacitos apportet in uſus.
Dixerat, atque ipſo portarum in limine regem
Cernit, & oſtenſa pacem præfatur oliva.
Magna (reor) pridem veſtras pervenit ad aures
Fama trucis belli, regum placidiſſime, quod nunc
Europamque, Aſiamque quatit. ſi nomina quæras

Huc perlata ducum, fidit quibus ultor Atrides,
Hic tibi, quem tanta meliorem ſtirpe creavit
Magnanimus Tydeus, Ithacis ego ductor Ulyſſes.
Cauſa viæ (metuam quid enim tibi cuncta fateri:
Cum Grajus, notaque fide celeberrimus unus?)
Explorare aditus, inviſaque littora Trojæ,
Quidve parent. Medio ſermone intercipit ille:
Annuerit Fortuna, precor, dextrique ſecundent
Iſta dei. nunc hoſpitio mea tecta, piumque
Illuſtrate larem. ſimul intra limina ducit.
Nec mora, jam menſas famularis turba toroſque
Inſtruit. interea viſu perluſtrat Ulyſſes,
Scrutaturque domum, ſi qua veſtigia magnæ
Virginis, aut dubia facies ſuſpecta figura
Porticibuſque vagis errat, totoſque penates,
Ceu miretur, adit. velut ille cubilia prædæ
Indubitata tenens muto legit arva moloſſo
Venator, videat donec ſub frondibus hoſtem
Porrectum ſomno, poſitoſque in ceſpite dentes.
Rumor in arcana jam dudum perſtrepit aula,
Virginibus qua fida domus, veniſſe Pelaſgum
Ductores, Grajamque ratem, ſocioſque receptos.

Jure pavent aliæ, ſed vix nova gaudia celat
Pelides, aviduſque novos heroas & arma
Vel talis vidiſſe cupit, jamque atria fervent
Regali ſtrepitu, & picto diſcumbitur oſtro.
Tum pater ire jubet natas, comiteſque pudicas
Natarum. ſubeunt, quales Mæotide ripa
Cum Scythicas rapuere domos, & capta Getarum
Mœnia, ſuppoſitis epulantur Amazones armis.
Tum vero intentus, vultus ac pectora Ulyſſes
Prælibat viſu. ſed nox, illataque fallunt
Lumina, & extemplo latuit menſura jacentis.
Et tamen erectumque genas, oculiſque vagantem,
Nullaque virginei ſervantem ſigna pudoris,
Defigit, comitique obliquo lumine monſtrat.
Quod niſi præcipitem blando complexa moneret
Deïdamia ſinu, nudataque pectora ſemper,
Exertaſque manus, humeroſque in veſte teneret,
Et prodire toris, & poſcere vina vetaret
Sæpius, & fronti crinale reponeret aurum;
Argolicis ducibus jam tunc patuiſſet Achilles.
Ut placata fames epulis, bis terque repoſtis,
Rex prior alloquitur, pateriſque hortatur Achivos:

Invideo veſtris, (fateor) decora inclyta gentis
Argolicæ, cœptis: utinam mihi fortior ætas,
Quæque fuit, Dolopas cum Scyria littora adortos
Perdomui, fregique vadis. quæ ſigna triumphi
Vidiſtis celſas murorum in fronte carinas.
Saltem ſi ſoboles, aptam quam mittere bello,
Poſſem, plena forent mihi gaudia: namque juvarem.
Nunc ipſi vireſque meas, & cara videtis
Pignora. quando novos dabit hæc mihi turba nepotes?
Dixerat, & ſolers arrepto tempore Ulyſſes:
Haud ſpernenda cupis. quis enim non viſere gentes
Innumeras, varioſque duces, atque agmina regum
Ardeat? omne ſimul roburque, decuſque potentis
Europæ, meritos ultro juravit in enſes.
Rura, urbeſque vacant: montes ſpoliavimus altos.
Omne fretum longa velorum obtexitur umbra.
Tradunt arma patres, ruit irrevocata juventus.
Non alias unquam tantæ data copia famæ
Fortibus, aut campo majore exercita virtus.
Aſpicit intentum, vigilique hæc aure bibentem,
Cum paveant aliæ, demiſſaque lumina flectant.

Atque iterat: Quiſquis proavis & gente ſuperbus,
Quiſquis equo jaculoque potens, qui prævalet arcu,
Omnis honos illic: illic ingentia certant
Nomina. vix timidæ matres, vix agmina ceſſant
Virginea. hic multum ſteriles damnatus in annos,
Inviſuſque deis, ſi quem hæc nova gloria ſegnem
Præterit. Exiſſet ſtratis, niſi provida ſigno
Deïdamia dato, cunctas hortata ſorores
Liquiſſet menſas, ipſum complexa. ſed hæret
Reſpiciens Ithacum, cœtuque noviſſimus exit.
Ille quidem incepto paulum ex ſermone remiſit,
Pauca taman jungens: At tu tranquillus in alta
Pace mane, cariſque para connubia natis,
Quas tibi ſidereis divarum vultibus æquas
Sors dedit. ut me olim tacitum reverentia tangit!
Is decor eſt, formæ ſpecies permixta virili.
Occurrit genitor: Quid ſi Bacchæa ferentes
Orgia, Palladias aut circum videris aras?
Et dabimus, ſi forte novus cunctabitur auſter.
Excipiunt cupidi, & tacitis ſpes addita votis.
Cætera depoſitis Lycomedis regia curis
Tranquilla ſub pace ſilet, ſed longa ſagaci

Nox Ithaco, lucemque cupit, ſomnoque gravatur.
Vix dum exorta dies, & jam comitatus Agyrta
Tydides aderat, prædictaque dona ferebat.
Nec minus egreſſæ thalamis Scyreïdes ibant
Oſtentare choros, promiſſaque ſacra verendis
Hoſpitibus. nitet ante alias regina comeſque
Pelides. Qualis Siculæ ſub rupibus Aetnæ
Naides Enneas inter Diana, feroxque
Pallas, & Elyſii lucebat ſponſa tiranni.
Jamque movent greſſus, thyaſiſque Iſmenia buxus
Signa dedit, quater æra Rheæ, quater Evia pulſant
Terga manu, varioſque quater legere recurſus.
Tunc thyrſos pariterque levant, pariterque reponunt,
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt. nunc obvia verſæ
Pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudenteſque ſuis intorquet Amyclis.
Tunc vero, tunc præcipue manifeſtus Achilles,
Nec ſervare vices, nec jungere brachia curat.
Tunc molles greſſus, tunc aſpernatur amictus
Plus ſolito, rumpitque choros, & plurima turbat.
Sic indignantem thyrſos, acceptaque matris

Tympana, jam triſtes ſpectabant Penthea Thebæ.
Solvuntur laudata cohors, repetuntque paterna
Limina, ubi in mediæ jam dudum ſedibus aulæ
Munera, virgineos viſus tractura, locarat
Tydides, ſignum hoſpitii, pretiumque laboris.
Hortaturque legant, nec rex placidiſſimus arcet.
Heu ſimplex, nimiumque rudis, qui callida dona,
Grajorumque dolos, variumque ignorat Ulyſſem!
Hinc aliæ, quas ſexus iners, naturaque ducit,
Aut teretes thyrſos, aut reſpondentia tentant
Tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis,
Arma vident, magnoque putant donata parenti.
At ferus Aeacides radiantem ut cominus orbem
Cælatum pugnis ſævis, & forte rubentem
Bellorum maculis, acclinem & conſpicit haſtam:
Infremuit, torſitque genas, & fronte relicta
Surrexere comæ. nuſquam mandata parentis,
Nuſquam occultus amor, totoque in pectore Troja eſt.
Ut leo, materno cum raptus ab ubere mores
Accepit, pectique jubas, hominemque vereri
Edicit, nullaſque ruit niſi juſſus in iras:
Si ſemel adverſo radiavit lumine ferrum,

Ejurata fides, domitorque inimicus, in illum
Prima fames, timidoque pudet ſerviſſe magiſtro.
Ut vero acceſſit propius, luxque æmula vultum
Reddidit, & ſimilem tandem ſe vidit in auro,
Horruit, erubuitque ſimul. Tunc acer Ulyſſes
Admotus lateri ſummiſſa voce: quid hæres?
Scimus, ait, tu ſemiferi Chironis alumnus,
Tu cœli, pelagique nepos: te Dorica claſſis,
Te tua ſuſpenſis expectat Græcia ſignis.
Ipſaque jam dubiis nutant tibi Pergama muris.
Eja age, rumpe moras: ſine, perfida palleat Ide,
Et juvet hæc audire patrem, pudeatque doloſam
Sic pro te temuiſſe Thetin. Jam pectus amictu
Laxabat, cum grande tuba, (ſic juſſus) Agyrtes
Inſonuit. fugiunt disjectis undique donis,
Implorantque patrem, commotaque prælia credunt.
Illius intactæ cecidere a pectore veſtes.
Jam clypeus, breviorque manu conſumitur haſta.
(Mira fides) Ithacumque humeris excedere viſus,
Aetolumque ducem: tantum ſubita arma, calorque
Martius horrenda confundit luce penates.
Immaniſque gradu, ceu protinus Hectora poſcens,

Stat

Stat medius trepidante domo. Peleïa virgo
Quæritur. aſt alia plangebat parte retectos
Deïdamia dolos, cujus cum grandia primum
Lamenta, & notas accepit pectore voces,
Hæſit, & occulto virtus infracta calore eſt.
Dimittit clypeum, regiſque ad lumina verſus,
Attonitum fatis, inopinaque monſtra paventem,
Sicut erat, mediis Lycomedem affatur in armis:
Me tibi, care pater, (dubium dimitte timorem)
Me Thetis alma dedit. te pridem tanta manebat
Gloria quæſitum Danais tu mittis Achillem.
Gratior & magno (ſi fas dixiſſe) parente,
Et dulci Chirone mihi. ſed corda parumper
Huc adverte libens, atque has bonus accipe voces.
Te Peleus nato ſocerum, & Thetis hoſpita jungunt,
Allegantque ſuos utroque a ſanguine divos.
Unam virgineo natarum ex agmine poſcunt.
Daſne? an nos humiles tibi, degenereſque videmur?
Non renuis junge ergo manus & concipe fœdus,
Atque ignoſce tuis. tacito jam cognita furto
Deidamia mihi. Quis enim his obſtare lacertis,
Quæ potuit noſtras poſſeſſa evadere flammas?

Me luere iſta jube: pono arma & reddo Pelaſgis,
Et maneo. Quid triſte fremis? quid lumina mutas?
Jam ſocer es. Natum ante pedes projecit & addit:
Jamque avus. immitis quoties tractabitur enſis,
Turba ſumus. Tunc & Danai, per ſacra fidemque
Hoſpitii, blanduſque precum compellat Ulyſſes.
Ille, etſi caræ comperta injuria natæ,
Et Thetidis mandata movent, prodique veretur
Depoſitum tam grande deæ, tamen obvius ire
Tot metuit fatis, Argivaque bella morari.
Fac velit: ipſam illic matrem ſpreviſſet Achilles.
Ne tamen abnueret, genero ſe jungere tali;
Vincitur. Arcanis effert pudibunda tenebris
Deïdamia gradum, veniam nec protinus amens
Credit, & oppoſito genitorem placat Achille.
Mittitur Hæmoniam, magni qui Pelea facti
Impleat, & claſſem, comiteſque in prælia poſcat.
Nec non & geminas regnator Scyrius alnos
Deducit genero, vireſque excuſat Achivis.
Tunc epulis conſumpta dies, tandemque receptum
Fœdus, & intrepidos nox conſcia jungit amantes.
Illius ante oculos nova bella, & Xanthus, & Ide,

Argolicæque rates. atque hæc jam cogitat undas,
Auroramque timet. cara cervice mariti
Fuſa novi, lachrymas jam ſolvit & occupat artus.
Aſpiciamne iterum, meque hoc in pectore ponam,
Aeacide? rurſuſque tuos dignabere partus?
An tumidus, Teucroſque lares, & capta reportans
Pergama, virgineæ nolis meminiſſe latebræ?
Quid precer, heu, timeamve prius? quidve anxia mandem,
Cui vix flere vacat? modo te nox una deditque,
Inviditque mihi. thalamis hæc tempora noſtris?
Hicne eſt liber Hymen? ô dulcia furta, dolique,
O timor! eripitur miſeræ permiſſus Achilles.
I, (neque enim tantos auſim revocare paratus)
I, cautus, nec vana Thetin timuiſſe memento.
I felix, noſterque redi: nimis improba poſco.
Jam te ſpectabunt lachrymis, planctuque decoræ
Troades, optabuntque tuis dare colla lacertis,
Et patriam penſare toris. aut ipſa placebit
Tyndaris, inceſta nimium laudata rapina.
Aſt ego vel primæ puerilis fabula culpæ
Narrabor famulis, aut diſſimulata latebo.

Quin age duc comitem: cur non ego Martia tecum
Signa feram? tu penſa manu, Baccheaque mecum
Sacra, quod infelix non credet Troja, tuliſti.
Attamen hunc, quem mœſta mihi ſolatia linquis,
Hunc ſaltem ſub corde tene, & concede precanti
Hoc ſolum, pariat ne quid tibi barbara conjux,
Ne qua det indignos Thetidi captiva nepotes.
Talia dicentem non ipſe immotus Achilles
Solatur, juratque fidem: jurataque fletu
Spondet, & ingentes famulas, captumque reverſus
Ilion, & Phrygiæ promittit munera gazæ.
Irrita ventoſæ rapiebant verba procellæ.
Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis, adhuc hebetem vicina nocte, levabat,
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto.
Et jam punicea nodatum pectora palla,
Inſignemque ipſis, quæ prima invaſerat armis
Aeaciden (quippe aura vocat, cognataque ſuadent
Aequora) proſpectant cuncti, juvenemque, ducemque
Nil auſi meminiſſe, pavent. Sic omnia viſu
Mutatus rediit, ceu nunquam Scyria paſſus

Littora, Peliaco raptus deſcendat ab antro.
Tunc ex more deis (ita namque monebat Ulyſſes)
Aequoreis, Auſtriſque litat, fluctuque ſub ipſo
Cœruleum regem tauro veneratur, avumque
Nerea, vittata genitrix placata juvenca eſt.
Hic ſpumante ſalo jaciens tumida exta profatur:
Paruimus, genitrix, quamquam haud toleranda jubebas,
Paruimus nimium, bella ad Trojana, rateſque
Argolicas quæſitus eo. Sic orſus & alno
Inſiluit, penituſque Noto ſtridente propinquis
Abripitur terris: jamque ardua creſcere nubes
Incipit, & Scyros longe decreſcere ponto.
Turre procul ſumma, lachrymis comitata ſororum,
Confeſſumque tenens, & habentem nomina Pyrrhum
Pendebat conjux, oculiſque in carbaſa fixis
Ibat, & ipſa fretum, & puppem jam ſola videbat.
Ille quoque obliquos dilecta ad mœnia vultus
Declinat, viduamque domum, gemituſque relictæ
Cogitat. occultus ſub corde renaſcitur ardor,
Datque locum virtus. Senſit Laërtius heros
Mœrentem, & placidis aggreſſus flectere dictis:

Tene (inquit) magnæ vaſtator debite Trojæ,
Quem Danaæ claſſes, quem divûm oracula poſcunt,
Erectumque manet reſerato limine bellum,
Callida fœmineo genitrix velavit amictu?
Commiſitque ullis tam grandia furta latebris?
Speravitque fidem? nimis ô ſuſpenſa, nimiſque
Mater? an hæc virtus tacita torperet in umbra,
Quæ vix audito litui clangore, refugit
Et Thetin, & comites, & quos ſuppreſſerat ignes?
Nec noſtrum eſt, quod in arma venis, ſequeriſque precantes,
Veniſſes ultro. quem talibus occupat heros
Aeacides: longum eſt reſides exponere cauſas,
Maternumque nefas. hoc excuſabitur enſe
Scyros & indecores, fatorum crimina, cultus.
Tu potius dum lene fretum, Zephyriſque feruntur
Carbaſa, quæ Danais tanti primordia belli,
Ede, libet juſtas hinc ſumere protinus iras.
Hic Ithacus paulum repetito longius orſu:
Fertur in Hectorea (ſi talia credimus) ora
Electus formæ certamina ſolvere paſtor
Sollicitas tenuiſſe deas, nec torva Minervæ

Ora, nec ætherei fociam rectoris amico
Lumine, fed folam nimium vidiffe Dionen.
Atque adeo lis ifta tuis exorta fub antris
Concilio fuperum, dum Pelea dulce maritat
Pelion, & noftris jam tunc promitteris armis.
Ira quatit victas: petit exitialia judex
Præmia. raptori faciles monftrantur Amyclæ.
Ille Phrygas lucos, matris penetralia cædit
Turrigeræ, vetitafque folo procumbere pinus
Præcipitat, terrafque freto delatus Achæas
Hofpitis Atridæ (pudet heu, miferetque potentis
Europæ) fpoliat thalamos, Helenaque fuperbus
Navigat, & captos ad Pergama devehit Argos.
Inde dato paffim varias rumore per urbes,
Undique inexciti fibi quifque, & fponte coimus
Ultores. quis enim genialia fœdera rumpi
Capta dolis, facilique trahi connubia raptu,
Ceu pecus, armentumve, aut viles meffis acervos
Perferat? hæc & non fortes jactura moveret.
Non tulit infidias divûm imperiofus Agenor,
Mugitufque facros, & magno numine vectam
Quæfiit Europen, afpernatufque Tonantem eft

Ut generum. Raptam & Scythico de littore prolem
Non tulit Aeetes, ferroque & claſſe ſecutus
Semideos reges, & ituram in ſidera puppim.
Nos Phryga ſemivirum, portus & littora circum
Argolica, inceſta volitantem puppe feremus?
Uſque adeo nuſquam arma & equi, fretaque invia Grajis?
Quid ſi nunc aliquis patriis rapturus ab oris
Deïdamian eat, viduaque a ſede revellat
Attonitam, & magni clamantem nomen Achillis?
Illius ad capulum rediit manus, & ſimul ingens
Impulit ora rubor. tacuit contentus Ulyſſes.
Excipit Oenides: quin ô digniſſima cœli
Progenies, rituſque tuos, elementaque primæ
Indolis, & valida mox accedente juventa,
Quæ ſolitus laudum tibi ſemina pandere Chiron,
Virtutiſque aditus, quas membra augere per artes,
Quas animum, ſociis, multumque faventibus ede,
Sit pretium longas penitus quæſiſſe per undas
Scyron, & his armis primum intendiſſe lacertos.
Quem pigeat ſua facta loqui? tamen ille modeſte
Inchoat, ambiguus paulum, propiorque coacto:

Dicor, & in teneris, & adhuc crefcentibus annis,
Theffalus ut rigido fenior me monte recepit,
Non ullas ex more dapes habuiffe, nec almis
Uberibus fatiaffe famem, fed fpiffa leonum
Vifcera, femianimefque libens traxiffe medullas.
Hæc mihi prima Ceres, hæc læti munera Bacchi,
Sic dabat ille pater. mox ire per avia fecum
Luftra gradu majore trahens, vifisque docebat
Arridere feris, nec fracta ruentibus undis
Saxa, nec ad vaftæ trepidare filentia filvæ.
Jam tunc hafta manu, jam tunc cervice pharetræ,
Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole, geluque cutis. tenero nec flexa cubili
Membra, fed ingenti faxum commune magiftro.
Vix mihi biffenos annorum torferat orbes
Vita rudis, volucres cum jam prævertere cervos,
Et Lapithas cogebat equo, præmiffaque curfu
Tela fequi, fæpe ipfe gradu me præpete Chiron.
Dum velox ætas, campis admiffus agebat
Omnibus, exhauftumque vago per gramina paffu
Laudabat gaudens, atque in fua colla levabat.
Sæpe etiam primo fluvii torpore jubebat

Ire ſuper, glaciemque levi non frangere planta.
Hoc puerile decus. quid nunc tibi prælia dicam
Silvarum? & vacuos ſævo jam murmure ſaltus?
Nunquam ille imbelles Oſſæa per avia lynces
Sectari, aut timidos paſſus me cuſpide damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus urſas,
Fulmineoſque ſues, & ſicubi maxima tigris,
Aut ſeducta jugis fœtæ ſpelunca leænæ.
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro.
Si ſparſus magno remearem ſanguine, nec me
Ante niſi inſpectis admiſit ad oſcula telis.
Jamque & ad enſiferos vicina pube tumultus
Aptabar, nec me ulla feri Mavortis imago
Præteriit. didici quo Pæones arma rotatu,
Quo Macetæ ſua geſa citent, quo turbine cæſtum
Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus
Tenderet, & flexæ Balearicus actor habenæ
Quo ſuſpenſa trahens libraret vulnera tortu,
Incluſum quoties diſtringeret aëra gyro.
Vix memorem cunctos (etſi modo geſſimus) actus:
Nunc docet ingenti ſaltu me jungere foſſas:
Nunc caput aërii ſcandentem prendere montis,

Quo fugitur per plana gradu: ſimulacraque pugnæ,
Excipere immiſſos curvato umbone molares,
Ardenteſque intrare caſas, peditemque volantes
Siſtere quadrijugos. memini, rapidiſſimus ibat
Imbribus aſſiduis paſtus, nivibuſque ſolutis
Sperchios, vulſaſque trabes, & ſaxa ferebat
Cum me ille immiſſum, qua ſævior impetus undæ,
Stare jubet contra, tumidoſque repellere fluctus.
Quos vix ipſe gradu toties obſtante tuliſſet.
Stabam equidem, nec me referebat concitus amnis.
Et latæ caligo viæ. ferus ille minari
Deſuper incumbens, verbiſque urgere pudorem.
Nec niſi juſſus abii. ſic me ſublimis agebat
Gloria, nec duri tanto ſub teſte labores.
Nam procul Oebalios in nubila condere diſcos
Et liquidam nodare Palen, & ſpargere cæſtus
Ludus erat, requieſque mihi. nec major in iſtis
Sudor, Apollineo quam fila ſonantia plectro
Cum quaterem, priſcoſque virûm mirarer honores.
Quin etiam ſuccos, atque auxiliantia morbis
Gramina, quo nimius ſtaret medicamine ſanguis,
Quid faciat ſomnos, quid hiantia vulnera claudat,

Quæ ferro cohibenda lues, quæ cæderet herbis
Edocuit, monituſque ſacræ ſub pectore fixit
Juſtitiæ, qua Peliacis dare jura verenda
Gentibus, atque ſuos ſolitus pacare bimembres.
Hactenus annorum comites elementa meorum
Et memini, & meminiſſe juvat. ſcit cætera Mater.

ACHILLEIDOS FINIS.

P. PAPINII
STATII
SYLVARVM
LIBRI V.

P. PAPINII STATII SYLVARVM LIBER I.

Statius Stellæ ſuo ſalutem.

DIU multumque dubitavi, Stella juvenis optime, & in ſtudiis noſtris eminentiſſime, qua parte voluiſti, an hos libellos, qui mihi ſubito calore & quadam feſtinandi voluptate fluxerunt, cum ſinguli de ſinu meo prodiiſſent, congregatos ipſe dimitterem. Quid enim oportet hujus quoque auctoritate editionis onerari, quod adhuc pro Thebaide mea (quamvis me reliquerit) timeo? Sed & Culicem legimus, & Batrachomyomachiam etiam agnoſcimus. Nec quiſquam eſt illuſtrium poëtarum, qui non aliquid operibus ſuis ſtilo remiſſiore præluſerit. Quid? quod hæc ſerum erat continere, cum illa vos certe (quorum honori data ſunt) haberetis. Sed apud

cæteros neceſſe eſt, multum illis pereat ex venia, cum amiſerint, quam ſolam habuerunt, gratiam celeritatis. Nullum enim ex illis biduo longius tractum: quædam & ſingulis diebus effuſa. Quamvis metuo, ne verum iſtuc, verſus quoque ipſi de ſe probent. Primus libellus ſacroſanctum habet teſtem. Sumendum enim erat a Jove principium. Cæterum hos verſus, quos in Equum Maximum feci, indulgentiſſimo Imperatori poſtero die, quam dedicaverat opus, tradere juſſus ſum. Potuiſti illud (dicet aliquis) & ante vidiſſe. Reſpondebis illi tu, Stella cariſſime, qui Epithalamion tuum, quod mihi injunxeras, ſcis biduo ſcriptum. Audacter me hercule, ſed tamen CCLXXVII hexametros habet. Et fortaſſe tu pro collega mentieris? Manlius certe Vopiſcus, vir eruditiſſimus, & qui præcipue vindicat a ſitu literas jam pæne fugientes, ſolet ultro quoque nomine meo gloriari, & villam Tiburtinam ſuam deſcriptam a nobis uno die. Sequitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedicatus; de quo nihil dico, ne videar defuncti teſtis occaſione mentiri. Nam Claudii Hetruſci teſtimonium eſt, qui balneo-

lum

lum a me ſuum intra moram cœnæ recepit. In fine ſunt Calendæ Decembres, quibus ùtique creditur. Noctem enim illam feliciſſimam habent, & voluptatibus publicis inexpertam.

I. Equus Max. Domitiani.

QVAE ſuper-impoſito moles geminata Coloſſo
Stat Latium complexa forum? Cœlone peractum
Fluxit opus? Siculis an conformata caminis
Effigies, laſſum Steropem Brontemque reliquit?
An te Palladiæ talem, Germanice, nobis
Effinxere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus, & attoniti vidit domus ardua Daci?
Nunc age fama prior notum per ſæcula nomen
Dardanii miretur equi, cui vertice ſacro
Dindymon, & caeſis decrevit frontibus Ida;
Hunc neque diſciſſis cœpiſſent Pergama muris,
Nec grege permixto pueri innuptæque puellæ,
Ipſe nec Aeneas, nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens, ſaevoſque amplexus Achivos;
Hunc mitis commendat eques, juvat ora tueri
Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.

Nec veris majora putes; par forma, decorque,
Par honor. exhaustis Martem non amplior armis
Bistonius portat sonipes, magnoque superbit
Pondere; nec tardo raptus prope flumina cursu
Fumat, & ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi sedes. Hinc obvia limina pandit,
Qui fessus bellis, adscitæ munere prolis,
Primus iter nostris ostendit in æthera Divis.
Discitur e vultu quantum tu mitior armis;
Qui nec in externos facilis sævire furores;
Das Cattis, Dacisque fidem. Te signa ferente
Et minor in leges iret gener, & Cato castris.
At laterum passus hinc Julia templa tuentur,
Illinc belligeri sublimis regia Pauli.
Terga pater, blandoque videt Concordia vultu.
Ipse autem puro celsum caput aëre septus
Templa superfulges, & prospectare videris,
An nova contemptis surgant Pallatia flammis
Pulchrius? an tacita vigilet face Troicus ignis?
Atque exploratas jam laudet Vesta ministras?
Dextra vetat pugnas: lævam Tritonia virgo
Non gravat, & sectæ prætendit colla Medusæ,

Ceu ſtimulis accendat equum, nec dulcior uſquam
Lecta deæ ſedes: nec ſic pater ipſe teneres.
Pectora, quæ mundi valeant evolvere curas,
Et cui ſe totis Temeſe dedit hauſta metallis,
It tergo demiſſa chlamys. latus enſe quieto
Securum: magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis, & ſidera terret Orion.
At ſonipes, habitus animoſque imitatus equeſtres,
Acrius attollit vultus, curſumque minatur:
Cui rigidis ſtant colla jubis, vivuſque per armos
Impetus, & tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. vacuæ pro ceſpite terræ
Aenea captivi crinem terit ungula Rheni.
Hunc & Adraſtæus viſum extimuiſſet Arion,
Et pavet aſpiciens Ledæus ab æde propinqua
Cyllarus. hic domini nunquam mutabit habenas:
Perpetuis frenis, atque uni ſerviet aſtro.
Vix ſola ſufficiunt, inſeſſaque pondere tanto
Subter anhelat humus. nec ferro aut ære laborant,
Sed Genio. teneat quamvis æterna crepido,
Quæ ſuper ingeſti portaret culmina montis,
Cœliferique attrita genu duraſſet Atlantis.

Nec longæ traxere moræ: juvat ipſa labores
Forma Dei præſens, operique intenta juventus
Miratur plus poſſe manus. ſtrepit ardua pulſu
Machina: continuus ſeptem per culmina montes
It fragor, & magnæ fingit vaga murmura Romæ.
Ipſe loci cuſtos, cujus ſacrata vorago,
Famoſuſque lacus nomen memorabile ſervat,
Innumeros æris ſonitus, & verbere crudo
Ut ſenſit mugire forum, movet horrida ſancto
Ora ſitu, meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus, lucemque coruſcam
Expavit majoris equi, terque ardua merſit
Colla lacu trepidus, lætus mox præſide viſo:
Salve magnorum proles genitorque deorum,
Auditum longe numen mihi. nunc mea felix,
Nunc veneranda palus, cùm te prope noſſe, tuumque
Immortale jubar vicina ſede tueri
Conceſſum. ſemel auctor ego, inventorque ſalutis
Romuleæ, tu bella Jovis, tu prælia Rheni,
Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem,
Longo Marte domas. quod ſi te noſtra tuliſſent
Sæcula; tentaſſes, me non audente, profundos

Ire lacus. ſed Roma tuas tenuiſſet habenas.
Cedat equus, Latiæ qui contra templa Diones,
Cæſarei ſtat ſede fori. *Quem tradere es auſus*
Pellaeo Liſyppe duci, mox Caeſaris ora
Aurata cervice tulit. Vix lumine feſſo
Explores, quam longus in hunc deſpectus ab illo.
Quis rudis uſque adeo, qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos, quantum diſtare regentes?
Non hoc imbriferas hiemes opus, aut Jovis ignem
Tergeminum; Aeolii non agmina carceris horret,
Annorumve moras: ſtabit dum terra, poluſque,
Dum Romana dies. huc & ſub nocte ſilenti.
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur cœlo, miſcebitque oſcula juxta:
Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et ſoror: una locum cervix dabit omnibus aſtris.
Utere perpetuum populi magnique ſenatus
Munere: Appelleæ cuperent te ſcribere ceræ,
Optaſſetque novo ſimilem te ponere templo
Atticus Elei ſenior Jovis. & tua mitis
Ora Taras: tua ſidereas imitantia flammas
Lumina, contempto mallet Rhodos aſpera Phœbo.

Certus ames terras, & quæ tibi templa dicamus
Ipſe colas, nec te cœli juvet aula: tuoſque
Lætus huic dono videas dare thura nepotes.

II. Epithalamion Stellæ & Violantillæ.

Unde ſacro Latii ſonuerunt carmine montes?
Cui Pæan nova pleƈtra moves? humeroque comanti
Facundum ſuſpendis ebur? procul ecce canoro
Demigrant Helicone deæ, quatiuntque novena
Lampade ſolennem thalamis coëuntibus ignem,
Et de Pieriis vocalem fontibus undam,
Quas inter vultu petulans Elegia propinquat,
Celſior aſſueto, divaſque hortatur, & ambit
Alternum faƈtura pedem: decimamque videri
Se cupit, & medias fallit permixta ſorores.
Ipſa manu nuptam genitrix Aeneia ducit
Lumina demiſſam, & dulci probitate rubentem.
Ipſa toros, & ſacra parat, cœtuque Latino
Diſſimulata deam, crinem, vultumque, genaſque,
Temperat, atque nova geſtit minor ire marita.
Noſco diem, cauſaſque ſacri: te concinit iſte
(Pande fores) te Stella chorus, tibi Phœbus & Evan,

Et de Mænalia volucer Tegeaticus umbra
Serta ferunt, nec blandus amor, nec Gratia ceſſat
Amplexum virides optatæ conjugis artus,
Floribus innumeris & olenti ſpargere thymbra.
Tu modo fronte roſas, violis modo lilia mixta
Excipis, & dominæ niveis a vultibus obſtas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellæ Violantillæque profeſſus
Clamaretur Hymen. cedant curæque, metuſque;
Ceſſent mendaces obliqui carminis aſtus:
Fama tace, ſubiit leges, & frena momordit
Ille ſolutus amor: conſumpta eſt fabula vulgi,
Et narrata diu viderunt oſcula cives.
Tu tamen attonitus (quamvis data copia tantæ
Noctis) adhuc optas, promiſſaque numine dextro
Vota paves. Pone ô dulcis ſuſpiria vates,
Pone, tua eſt, licet expoſitum per limen aperto
Ire, redire, gradu: jam nuſquam janitor, aut lex,
Aut pudor, amplexu tandem ſatiare petito
Conjugis, & duras pariter reminiſcere noctes.
Digna quidem merces, & ſi tibi Juno labores
Herculeos, Stygiis & ſi concurrere monſtris

Fata darent, ſi Cyaneos raperere per æſtus.
Hanc propter tutum Piſæa lege trementem
Currere, & Oenomai fremitus audire ſequentis.
Nec ſi Dardania paſtor temerarius Ida
Sediſſes, hæc dona forent: nec ſi alma per auras
Te potius prenſa veheret Titonia biga.
Sed quæ cauſa toros, inopinaque gaudia vati
Attulit, hic mecum dum fervent agmine poſtes,
Atriaque, & multa pulſantur limina virga,
Hic Erato jucunda doce; vacat apta movere
Colloquia, & docti norunt audire Penates.
Forte ſerenati qua ſtat plaga lactea cœli,
Alma Venus thalamo, pulſa modo nocte, jacebat
Amplexu duro Getici reſoluta mariti.
Fulcra, toroſque deæ, tenerum premit agmen Amorum:
Signa petunt, quas ferre faces, quæ pectora figi
Imperet; an terris ſævire, an malit in undis,
An miſcere deos, an adhuc vexare Tonantem?
Ipſi animus nondum; nec cordi fixa voluntas:
Feſſa jacet ſtratis, ubi quondam conſcia culpæ
Lemnia repſerunt depreuſo vincula lecto,

Hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
Ore, manuque levi nunquam fruſtrata ſagitta,
Agmine de medio, tenera ſic dulce profatus
Voce: (pharetrati preſſere ſilentia fratres:)
Scis, ut, mater, ait, nulla mihi dextera ſegnis
Militia, quemcunque hominum, divumque dediſti,
Uritur. at quondam lachrymis, & ſuppplice dextra
Et votis, precibuſque virûm concede moveri,
O genitrix; duro nec enim ex adamante creati.
Sed tua turba ſumus. Clarus de gente Latina
Eſt juvenis, quem patritiis majoribus ortum
Nobilitas gaviſa tulit, præſagaque formæ
Protinus e noſtro poſuit cognomina cœlo.
Hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
Improbus, & denſa trepidantem cuſpide fixi.
Quamvis Auſoniis multum gener ille petitus
Matribus, edomui victum, dominæque potentis
Ferre jugum, & longos juſſi ſperare per annos.
Aſt illam ſumma leviter (ſic namque jubebas)
Lampade, parcentes, & inermi ſtrinximus arcu.
Ex illo, quantos juvenis premat anxius ignes
Teſtis ego attonito, quantum me nocte, dieque,

Urgentem ferat: haud ulli vehementior unquam
Incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi.
Vidi ego & immiti cupidum decurrere campo
Hippomenem, nec ſic meta pallebat in ipſa.
Vidi & Abydeni juvenis certantia remis
Brachia, laudavique manus, & ſæpe natanti
Præluxi; minor ille calor, quo ſæva tepebant
Aequora, tu veteres juvenis tranſgreſſus amores
Ipſe ego te tantos ſtupui duraſſe per æſtus,
Firmavique animos, blandiſque madentia plumis
Lumina deterſi. Quoties mihi queſtus Apollo,
Sic vatem mœrere ſuum! jam, mater, amatos
Indulge thalamos, noſter comes ille, piuſque
Signifer armiferos poterat memorare labores,
Claraque facta virum, & torrentes ſanguine campos,
Hinc tibi plectra dedit: mitiſque incedere vates
Maluit, & noſtra laurum ſubtexere myrto.
Hic juvenum lapſus, ſuaque, haud externa revolvit
Vulnera, pro quanta eſt Paphii reverentia, mater,
Numinis! hic noſtræ deflevit fata Columbæ.
Dixerat; & tenera matris cervice pependit
Blandus, & admotis tepefecit pectora pennis.

Illa refert, vultu non aſpernata rogari:
Grande quidem, rarumque viris, quos ipſa probavi,
Pierius votum juvenis cupit. hanc ego, formæ
Egregium mirata decus, cui gloria patrum
Et generis certabat honos, tellure cadentem
Excepi, fovique ſinu, nec colla, genaſque
Comere, nec pingui crinem deducere amomo
Ceſſavit mea, nate, manus. mihi dulcis imago
Proſiluit. celſæ procul aſpice frontis honores,
Suggeſtumque comæ. Latias metire quid ultra
Emineat matres, quantum Latonia Nymphas
Virgo premit, quantumque egomet Nereïdas exto.
Hæc & cæruleis mecum conſurgere digna
Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha.
Et ſi flammiferas potuiſſet ſcandere ſedes,
Haſque intrare domos, ipſi erraretis Amores.
Huic quamvis cenſus dederim largita beatos,
Vincit opes animo. Queritur jam Seras avaros
Auguſtum ſpoliare nemus, Clymeneaque deeſſe
Germina, nec virides ſatis illachrymaro ſorores:
Vellera Sidonio jam pauca rubeſcere tabo,
Raraque longævis nivibus cryſtalla gelari.

Huic Hermum, fulvoque Tagum decurrere limo,
(Nec ſatis ad cultus) huic Inda monilia Glaucum
Proteaque, atque omnem Nereida quærere juſſi.
Hanc ſi Theſſalicos vidiſſes Phœbe per agros,
Erraret Daphne ſecura. in littore Naxi
Theſeum juxta foret hæc conſpecta cubile,
Gnoſſida deſertam profugus liquiſſet & Evan.
Quod niſi me longis placaſſet Juno querelis,
Falſus huic pennas, & cornua ſumeret æthræ
Rector, in hanc vero cecidiſſet Juppiter auro.
Sed dabitur juveni, cui tu, mea ſumma poteſtas
Nate, cupis: thalami quamvis juga ferre ſecundi
Sæpe neget mœrens ipſam jam cedere ſenſi,
Inque vicem tepuiſſe viro. Sic fata, levavit
Sidereos artus, thalamique egreſſa ſuperbum
Limen, & Amyclæos ad frena citavit olores.
Jungit Amor, lætamque vehens per nubila matrem
Gemmato temone ſedet. Jam Tybridis arces
Iliacæ: pandit nitidos domus alta penates,
Claraque gaudentes plauſerunt limina cycni.
Digna deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris.
Hic Libycus, Phrygiuſque ſilex, hic dura Laconum

Saxa virent: hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſque nitent, quis purpura ſæpe
Oebalis, & Tyrii moderator livet aheni.
Pendent innumeris faſtigia nixa columnis.
Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo.
Excludunt radios ſylvis decuſſa vetuſtis
Frigora. perſpicui vivunt in marmore fontes.
Nec ſervat Natura vices, hic Seirius alget,
Bruma tepet, verſumque domus ſibi temperat annum.
Exultat viſu, tectiſque potentis alumnæ
Non ſecus alma Venus, quam ſi Paphon æquore ab alto,
Idaliaſque domos, Erycinaque templa ſubiret.
Tunc ipſam ſolo reclinem affata cubili:
Quo nam hic uſque ſopor, vacuique modeſtia lecti,
O mihi Laurentes inter dilecta puellas?
Quis morum, fideique modus? nunquamne virili
Submittere jugo? veniet jam triſtior ætas:
Exerce formam, & fugientibus utere donis.
Non ideo tibi tale decus, vultuſque ſuperbos,
Meque dedi, viduos ut tranſmittare per annos
Ceu non cara mihi. ſatis, ô, nimiumque, priores

Deſpexiſſe procos. at enim hic tibi ſanguine toto
Deditus, unam omnes inter miratur, amatque,
Nec formæ, nec ſtirpis egens. Nam docta per urbem
Carmina, qui juvenes, quæ non didicere puellæ?
Hunc & biſſenos (ſic indulgentia pergat
Præſidis Auſonii) cernes attollere faſces
Ante diem: certe jam nunc Cybeleia novit
Limina, & Euboicæ carmen legit ille Sibyllæ.
Jamque parens Latius (cujus prænoſcere mentem
Fas mihi) purpureos habitus, juvenique curule
Indulgebit ebur, Dacas (quæ gloria major?)
Exuvias, lauroſque dabit celebrare recentes.
Ergo age junge toros, atque otia deme juventæ.
Quas ego non gentes, quæ non face corda jugavi?
Alituum pecudumque mihi, durique ferarum
Non renuêre greges. ipſum in connubia terræ
Aethera (cum pluviis rareſcunt nubila) ſolvo.
Sic rerum ſeries, mundique revertitur ætas.
Unde novum Trojæ decus, ardentumque deorum
Raptorem, Phrygio ſi non ego juncta marito?
Lydius unde meos iteraſſet Tybris Iulos?
Quis ſeptemgeminæ poſuiſſet mœnia Romæ

Imperii Latiale caput? niſi Dardana furto
Cepiſſet Martem, nec me prohibente, ſacerdos?
His mulcet dictis, tacitumque inſpirat amorem
Connubii. redeunt animo jam dona, preceſque,
Et lachrymæ, vigileſque viri prope limina quæſtus:
Aſteris & vatis, totam cantata per urbem,
Aſteris ante dapes, nocte Aſteris, Aſteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas; jamque aſpera cœpit
Flectere corda libens, & jam ſibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidiſſime vates,
Quod durum permenſus iter, cœptique laboris
Prendiſti portus, tumidæ ſic transfuga Piſæ
Amnis in externos longe flammatus amores,
Flumina demerſo trahit intemerata canali,
Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes, miratur dulcia Nais
Oſcula, nec credit pelago veniſſe maritum.
Quis tibi tunc alacri, cœleſtum munere claro,
Stella dies? quanto ſalierunt pectora voto,
Dulcia cum dominæ dexter connubia vultus
Annuit: ire polo, nitidoſque errare per axes
Viſus. Amyclæis minus exultavit arenis

Pastor, ad Idæas Helena veniente carinas.
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Hæmoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. Quam longa morantur
Sidera! quam segnis votis Aurora mariti!
At procul ut Stellæ thalamos sensere parari
Latous vatum pater, & Semeleïus Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nysa,
Huic Lycii montes, gelidæque umbracula Thymbræ,
Et Parnassus honos; illi Pangea resultant,
Ismaraque, & quondam genialis littora Naxi.
Tunc caras iniêre fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo,
Hic thyrsos, hic plectra ferit, hic enthea lauro
Tempora, Minoa crinem premit ille corona.
Vix dum emissa dies, & jam socialia præsto
Omina. jam festa fervet domus utraque pompa.
Fronde virent postes, & fervent compita flammis,
Et pars immensæ gaudet celeberrima Romæ.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces.
Omnis plebejo teritur prætexta tumultu.
Hic eques, hic juvenum cœtu stola mixta laborat.

Felices utroſque vocant, ſed in agmine plures
Invidere viro. Jam dudum poſte reclinis
Quærit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat. dat Juno verenda
Vincula, & inſigni geminat Concordia tæda.
Hic fuit ille dies. noctem canat ipſe maritus,
Quantum noſſe licet. Sic victa ſopore doloſo
Martia fluminea poſuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos ſtrinxit Lavinia vultus,
Cum Turno ſpectante rubet: non Claudia talis
Reſpexit populos mota jam virgo carina.
Nunc opus Aonidum comites, tripodumque miniſtri
Diverſis certare modis. eat enthea vittis,
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quiſque lyra. ſed præcipue qui nobile greſſu
Extremo fraudatis opus, date carmina feſtis
Digna toris. hunc ipſe Coo plaudente Philetas,
Callimachuſque ſenex, Umbroque Propertius antro,
Ambiſſent laudare diem, nec triſtis in ipſis
Naſo Tomis, diveſque foco lucente Tibullus.
Me certe non unus amor, ſimplexque canendi
Cauſa trahit: tecum ſimiles, junctæque Camœnæ

Stella mihi, multumque pares bacchamur ad aras,
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti: nitidum consurgat ad æthera tellus
Eubois, & pulchra tumeat Sebetos alumna.
Nec sibi sulfureis Lucrinæ Naides antris,
Nec Pompejani placeant magis otia Sarni.
Eja age præclaros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui castra regant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem.
Sed parcat Lucina precor; tuque ipse parenti
Parce puer, ne mollem uterum, ne stantia lædas
Pectora: cumque tuos tacito Natura recessu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. At tu pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Vincla diu quæsita fove. Sic damna decoris
Nulla tibi: longæ viridis sic flore juventæ
Perdurent vultus, tardeque hæc forma senescat.

III. Villa Tiburtina Manlii Vopiſci.

Cernere facundi Tibur glaciale Vopiſci,
Si quis, & inſerto geminos Aniene penates,
Aut potuit ſociæ commercia noſcere ripæ,
Certanteſque ſibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Seirius aſtro;
Nec gravis aſpexit Nemees frondentis alumnus.
Talis hyems tectis; frangunt ſic improba ſolem
Frigora, Piſæumque domus non æſtuat annum.
Ipſa manu tenera tectum ſcripſiſſe Voluptas.
Tunc Venus Idaliis unxit faſtigia ſuccis,
Permulſitque comis, blandumque reliquit honorem
Sedibus, & volucres vetuit diſcedere natos.
O longum memoranda dies! quæ mente reporto
Gaudia! quam laſſos per tot miracula viſus!
Ingenium quam mite ſolo! quæ forma beatis
Arte manus conceſſa locis! non largius uſquam
Indulſit Natura ſibi. Nemora alta citatis
Incubuere vadis, fallax reſponſat imago
Frondibus, & longas eadem fugit umbra per undas.
Ipſe Anien (miranda fides) infraque, ſuperque

Saxeus; hic tumidam rabiem, spumosaque ponit
Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
Pieriosque dies, & habentes carmina somnos.
Littus utrumque domi: nec te mitissimus amnis
Dividit, alternas servant prætoria ripas,
Non externa sibi, fluviumve obstare queruntur.
Sestiacos nunc fama sinus, pelagusque natatum
Jactet, & audaci junctos delphinas ephebo.
Hic æterna quies, nullis hic jura procellis,
Nusquam fervor aquis. datur hic transmittere visus,
Et voces, & pene manus. Sic Chalcida fluctus
Expellunt reflui: sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.
Quid primum, mediumve canam? quo fine quiescam?
Auratasne trabes? an Mauros undique postes?
An picturata lucentia marmora venâ
Mirer? an emissas per cuncta cubilia lymphas?
Huc oculis, huc mente trahor. venerabile dicam
Lucorum senium? te, quæ vada fluminis infra
Cernis? an ad sylvas quæ respicis, aula, tacentes?
Qua tibi tota quies, offensaque turbine nullo
Nox silet, & nigros imitantia murmura somnos?

An quæ graminea ſuſcepta crepidine fumant
Balnea, & impoſitum ripis algentibus ignem?
Quaque vaporiferis junctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine Nymphas.
Vidi artes, veterumque manus, variiſque metalla
Viva modis. labor eſt, auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas.
Quicquid & argento primum, vel in ære Myronis
Luſit, & enormes manus eſt experta Coloſſos.
Dum vagor aſpectu, viſuſque per omnia duco,
Calcabam nec opinus opes. Nam ſplendor ab alto
Defluus, & nitidum referentes aëra teſtæ
Monſtravere ſolum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus, ſuperatque novis aſarota figuris.
Expavere gradus. Quid nunc ingentia mirer,
Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris?
Quid te, quæ mediis ſervata penatibus, arbor,
Tecta per & poſtes liquidas emergis in auras:
Quo non ſub domino ſævas paſſura bipennes?
Et nunc ignaro forſan vel lubrica Nais,
Vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.
Quid referam alternas gemino ſuper aggere menſas,

Albentesque lacus, altosque in gurgite fontes?
Teque per obliquum penitus quæ laberis amnem
Martia, & audaci transcurris flumina plumbo?
An solum Joniis sub fluctibus Elidis amnem
Dulcis ad Aetnæos deducat semita portus?
Illis ipse antris Anienus fonte relicto,
Nocte sub arcana glaucos exutus amictus,
Huc illuc fragili prosternit pectora musco:
Aut ingens in stagna cadit, vitreasque natatu
Plaudit aquas: illa recubat Tiburnus in umbra,
Illic sulfureos cupit Albula mergere crines.
Hæc domus, Aegeriæ nemoralem abjungere Phœben,
Et Dryadum viduare choris algentia possit
Taygeta, & sylvis arcessere Pana Lycæis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
Et Prænestinæ poterant migrare sorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria? vosque,
Qui nunquam vacui prodistis in æthera rami?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
Jugera, Lucrinæque domus, littusque cruenti
Antiphatæ: cedant vitreæ juga perfida Circes
Dulichiis ululata lupis, arcesque superbæ

Anxuris, & ſedes, Phrygio quas mitis alumno
Debet anus: cedant, quæ te jam ſolibus arctis
Avia nimboſa revocabunt littora bruma.
Scilicet hic illi meditantur pondera mores:
Hic premitur fœcunda quies, virtuſque ſerena
Fronte gravis, ſanuſque nitor, luxuque carentes
Deliciæ, quas ipſe ſuis digreſſus Athenis
Mallet deſerto ſenior Gargettius horto.
Hæc per & Aegeas hyemes, Pliadumque nivoſum
Sidus, & Oleniis dignum petiiſſe ſub aſtris.
Si Maleæ credenda ratis, Siculoſque per æſtus
Sit via: cur oculis ſordet vicina voluptas?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys, & juvat ipſum
Alciden, dictumque lyra majore Catillum.
Seu tibi Pindaricis animus contendere plectris,
Sive chelyn tollas heroa ad robora, ſive
Liventem ſatyram nigra rubigine turbes:
Seu tua non alta ſplendeſcat epiſtola cura.
Digne Midæ, Crœſique bonis, & Perſide gaza,
Macte bonis animi! cujus ſtagnantia rura
Debuit & flavis Hermus tranſcurrere ripis,
Et limo ſplendente Tagus. ſic docta frequentes

Otia, ſic omni detectus pectora nube,
Finem Neſtoreæ precor egrediare ſenectæ.

IV. Soteria pro Rutilio Gallico.

Eſtis io Superi, nec inexorabile Clotho
Volvit opus: videt alma pios Aſtræa, Jovique
Conciliata cadit, dubitataque ſidera cernit
Gallicus. Es cœlo, diis es, Germanice, cordi,
Quis neget? erubuit tanto ſpoliare miniſtro
Imperium Fortuna tuum: ſtat proxima cervix
Ponderis immenſi, damnoſaque fila ſenectæ
Exuit, atque alios melior revireſcit in annos.
Ergo alacres, quæ ſigna colunt urbana, cohortes,
Inque ſinum quæ ſæpe tuum fora turbida queſtu
Confugiunt, legeſque, urbeſque ubicunque togatæ,
Quæ tua longinquis implorant jura querelis,
Certent lætitia: noſterque ex ordine collis
Confremat, & ſileant pejoris murmura famæ.
Quippe manet, longumque ævo redeunte manebit,
Quem penes intrepidæ mitis cuſtodia Romæ.
Nec tantum induerint fatis nova ſæcula crimen,
Aut inſtaurati peccaverit ara Terenti.

Aſt ego nec Phœbum (quanquam mihi ſurda ſine illo
Plectra) nec Aonias decima cum Pallade divas,
Aut mitem Tegeæ, Dircesve hortabor alumnum:
Ipſe veni, vireſque novas, animumque miniſtra,
Qui caneris. Docto nec enim ſine numine, tantus
Auſoniæ decora ampla togæ, centumque dediſti
Judicium, mentemque viris. licet; enthea vatis
Excludat Pimplæa ſitim: nec conſcia detur
Pirene: largos potior mihi gurges in hauſtus,
Qui rapitur de fonte tuo: ſeu plana ſolutis
Cum ſtruis orſa modis, ſeu cum tibi dulcis in artem
Frangitur, & noſtras curat facundia leges.
Quare age, ſi Cereri ſua dona, merumque Lyæo
Reddimus, & dives prædæ, tamen accipit omni
Exuvias Diana tholo, captivaque tela
Bellipotens; nec tu quando tibi, Gallice, majus
Eloquium, fandique opibus ſublimis abundas;
Sperne coli tenuiore lyra: vaga cingitur aſtris
Luna, & in oceanum rivi cecidere minores.
Quæ tibi ſollicitus perſolvit præmia morum
Urbis amor? quæ tum Patrumque Equitumque notavi
Lumina, & ignaræ plebis lugere potentes?

Non labente Numa timuit ſic curia felix,
Pompejo nec celſus eques, nec fœmina Bruto.
Hoc illud; triſtes invitum audire catenas:
Parcere verberibus, nec qua jubet alta poteſtas
Ire, ſed armatas multum ſibi demere vires:
Dignarique manus humiles & verba precantum:
Reddere jura foro, nec proturbare curules,
Et ferrum mulcere toga. Sic itur in alta
Pectora, ſic mixto reverentia fidit amori.
Ipſa etiam cunctos gravis inclementia fati
Terruit, & ſubiti præceps juvenile pericli,
Nil cunctante malo. non illud culpa ſenectæ,
(Quippe ea biſſenis vix dum orſa excedere luſtris)
Sed labor intendens, animique in membra vigentis
Imperium, vigileſque ſuo pro Cæſare curæ,
Dulce opus: hinc feſſos penitus ſubrepſit in artus
Inſidioſa quies, & pigræ oblivia vitæ.
Tunc Deus, Alpini qui juxta culmina dorſi
Signat Apollineos ſancto cognomine lucos,
Reſpicit, heu, tanti pridem ſecurus alumni,
Prægreſſuſque moras: huc mecum Epidauria proles,
Hinc alti gaudens datur aggredienda facultas.

Ingentem recreare virum tentemus adorti.
Tendatis jam fila colos, nec fulminis atri
Sit metus: has ultro laudarit Juppiter artes.
Nam neque plebejam, aut dextro ſine numine cretam
Servo animam. Atque adeo breviter, dum tecta ſubimus,
Expediam. Genus ipſe ſuis, præmiſſaque retro
Nobilitas, nec origo latet, ſed luce ſequente
Vincitur, & magno gaudet ceſſiſſe nepoti.
Prima togæ virtus: illa quoque clarus, & ingens
Eloquio, mox innumeris exercita caſtris,
Occiduas, primaſque domos, & ſole ſub omni
Permeruit jurata manus. nec in otia pacis
Permiſſum laxare animos, ferrumque recingi.
Hunc Galatia vigens auſa eſt inceſſere bello.
Hunc quoque perque novem timuit Pamphilia meſſes:
Pannoniuſque ferox, arcuque horrenda fugaci
Armenia, & patiens Latii jam pontis Araxes.
Quid geminos faſces, magnæque iterata revolvam
Jura Aſiæ? velit illa quidem ter habere, quaterque
Hunc ſibi, ſed revocant faſti, majorque curulis,
Nec promiſſa ſemel. Libyci quid mira tributi

Obſequia, & miſſum media de pace triumphum
Laudem, & opes tantas? nec qui mandaverat, auſus
Expectare fuit. gaudet Traſimenus & Alpes,
Cannenſeſque animæ: primuſque inſigne tributum
Ipſe palam lacera poſcebat Regulus umbra.
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captivæque preces Veledæ, & (quæ maxima nuper
Gloria) depoſitam Dacis pereuntibus urbem
Pandere; cum tanti lectus rectoris habenas,
Gallice, fortuna non admirante, ſubiſti.
Hunc igitur (ſi digna loquor) rapiemus iniquo,
Nate, Jovi. rogat hoc Latiæ pater inclytus urbis;
Et meruit. neque enim fruſtra mihi nuper honora
Carmina patritio pueri ſonuiſtis in oſtro.
Si qua ſalutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quodcunque tibi Trojana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat. Idæa profert quam Creta ſub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu. jungam ipſe manus, atque omne benigne
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.

Dixerat. Inveniunt poſitos jam ſegniter artus,
Pugnantemque animam. ritu ſe cingit uterque
Pæonio, monſtrantque ſimul, parentque volentes,
Donec letiferas vario medicamine peſtes,
Et ſuſpecta mali ruperunt nubila ſomni.
Adjuvat ipſe Deus, morboque valentior omni
Occupat auxilium. citius non arte refectus
Telephus Hæmonia, nec quæ metuentis Atridæ
Sæva Machaonio coïerunt vulnera ſucco.
Quis mihi tot cœtus inter populique patrumque
Sit curæ, votique locus? tamen ardua teſtor
Sidera, teque pater vatum Tymbræe, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor? dum poſtibus hærens
Aſſiduus, nunc aure vigil, nunc lumine, cuncta
Auguror? immenſæ veluti connexa carinæ
Cymba minor, cum ſævit hyems, pro parte furentes
Parva receptat aquas, & eodem volvitur Auſtro.
Nectite nunc lætæ candentia fila ſorores,
Nectite. nemo modum tranſmiſſi computet ævi.
Hic vitæ natalis erit. Tu Troica dignus
Sæcula, & Euboici tranſcendere pulveris annos,
Neſtoreoſque ſitus, Qua nunc tibi pauper acerra

Digna litem? Nec ſi vacuet Mevania valles,
Aut præſtent niveos Clitumna novalia tauros,
Sufficiam. Sed ſæpe Deis hos inter honores
Ceſpes, & exiguo placuerunt farra ſalino.

V. Balneum Claudii Etruſci.

Non Helicona gravi pulſat chelys enthea plectro,
Nec laſſata voco toties mihi numina, Muſas.
Et te, Phœbe, choris, & te dimittimus, Evan;
Tu quoque muta feræ, volucer Tegeæe, ſonoræ
Terga premas: alios poſcunt mea carmina cœtus.
Naidas undarum dominas, regemque coruſci
Ignis, adhuc feſtum, Siculaque incude rubentem
Elicuiſſe ſatis: paulum arma nocentia, Thebæ,
Ponite. dilecto volo laſcivire ſodali.
Junge puer cyathos, atque enumerare labora,
Cunctantemque intende chelym: diſcede laborque,
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia ſaxis
Balnea, dumque procax myrtis ederiſque, ſoluta
Fronte, verecundo Clio mea ludit Etruſco.
Ite deæ virides, liquidoſque advertite vultus,
Et vitreum teneris crinem redimite corymbis,

Veste nihil tectæ: quales emergitis altis
Fontibus, & visu Satyros torquetis amantes.
Non vos, quæ culpa decus infamastis aquarum
Sollicitare juvat. procul hinc, & fonte doloso
Salmacis, & viduæ Cebrenidos arida luctu
Flumina, & Herculei prædatrix cedat alumni.
Vos mihi, quæ Latium, septenaque culmina Nymphæ
Incolitis, Tybrimque novis attollitis undis,
Quas præceps Anien, atque exceptura natatus
Virgo juvat, Marsasque nives, & frigora ducens
Martia, præcelsis quarum vaga molibus unda
Crescit, & innumero pendens transmittitur arcu.
Vestrum opus aggredimur. vestra est, quam carmine molli
Pando, domus. non unquam aliis habitastis in antris
Ditius, ipsa manus tenuit Cytherea mariti,
Monstravitque artes, neu vilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.
Non huc admissæ Thasos aut undosa Caristos.
Mœret onyx longe, queriturque exclusus ophites;
Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cavo Phrygiæ quam Synnados antro

Ipſe cruentavit maculis lucentibus Atys:
Quaſque Tyrus niveas ſecat, & Sidonia rupes.
Vix locus Eurotæ; viridis cum regula longo
Synnada diſtinctu variat; non limina ceſſant,
Effulgent cameræ, vario faſtigia vitro
In ſpecies, animoſque nitent: ſtupet ipſe beatas
Circumplexus opes, & parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
Perforat, atque alio ſol improbus uritur æſtu.
Nil ibi plebejum: nuſquam Temeſea notabis
Aera, ſed argento felix propellitur unda,
Argentoque cadit, labriſque nitentibus inſtat
Delicias mirata ſuas, & abire recuſat.
Extra autem niveo qui margine cœrulus amnis
Vivit, & in ſummum fundo patet omnis ab imo.
Cui non ire lacu, pigroſque exolvere amictus
Suadeat? hoc mallet naſci Cytherea profundo.
Hic te perſpicuum melius, Narciſſe, videres:
Hic velox Hecate velit & deprenſa lavari.
Quid nunc ſtrata ſolo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Aedibus, & tenuem volvunt hypocauſta vaporem?

Nec ſi Bajanis veniat novus hoſpes ab oris,
Talia deſpiciat, fas ſit componere magnis
Parva; Neronea nec qui modo lotus in unda,
Hic iterum ſudare neget. Maſte, oro, nitenti
Ingenio, curaque puer: tecum iſta ſeneſcant,
Et tua jam melius diſcat fortuna renaſci.

VI. Kal. Decembres Saturnales.

Et Phœbus pater, & ſevera Pallas,
Et Muſæ procul ite feriatæ:
Jani vos revocabimus Kalendis.
Saturnus mihi compede exoluta,
Et multo gravidus mero December,
Et ridens Iocus, & ſales protervi
Adſint, dum refero diem beatam
Læti Cæſaris, ebriamque partem.
Vix Aurora novos movebat ortus,
Jam bellaria adorea pluebant.
Hunc rorem veniens profudit Eurus.
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fœcundis cadit aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damaſcus,

Et quas percoquit Ebusia Caunas,
Largis gratuitum cadit rapinis.
Molles Caïoli, Lagunculique,
Et massis Amerina non perustis,
Et mustaceus, & latente palma
Prægnantes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
Terras obruit, aut soluta Plias;
Qualis per cuneos hyems Latinos
Plebem grandine concutit serenam.
Ducat nubila Juppiter per orbem,
Et latis pluvias minetur agris,
Dum nostri Jovis hi ferantur imbres.
Ecce autem caveas subit per omnes,
Insignis specie, decora cultu
Plebes altera, non minor sedente.
Hi panaria, candidasque mappas
Subvectant, epulasque lautiores.
Illi Massica vina largiuntur.
Idæos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior severiorque est,
Et gentes alis insimul togatas:

Et cum tot populos beata paſcas,
Hunc, annona, diem ſuperba neſcis.
I nunc ſæcula compara, Vetuſtas,
Antiqui Jovis, aureumque tempus:
Non ſic libera vina tunc fluebant,
Nec tardum ſeges occupabat annum.
Una veſcitur omnis ordo menſa,
Parvi, Fœmina, Plebs, Eques, Senatus,
Libertas reverentiam remiſit.
Et tu quin etiam (quis hoc vocare,
Quis promittere poſſit hoc Deorum?)
Nobiſcum ſocias dapes iniſti.
Jam ſe, (quiſquis is eſt) inops, beatus
Convivam ducis eſſe gloriatur.
Hos inter fremitus, novoſque luxus,
Spectandi levis effugit voluptas:
Stat ſexus rudis, inſciuſque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles,
Credas ad Tanain, ferumque Phaſin,
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax ſubit ordo pumilonum,
Quos Natura brevi ſtatu peractos,

Nodofum femel in globum ligavit.
Edunt vulnera, conferuntque dextras,
Et mortem fibi (qua manu?) minantur.
Ridet Mars pater, & cruenta Virtus,
Cafuræque vagis grues rapinis,
Mirantur pumilos ferociores.
Jam noctis propioribus fub umbris
Dives fparfio, quos agit tumultus?
Huc intrant faciles emi puellæ:
Hic agnofcitur omne, quod theatris
Aut forma placet, aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiæ tumentes,
Illic cymbala, tinnulæque Gades:
Illic agmina confremunt Syrorum,
Hic plebs fcenica, quæque comminutis
Permutat vitreis gregale fulfur.
Inter quæ fubito cadunt volatu
Immenfæ volucrum per aftra nubes,
Quas Nilus facer, horridufque Phafis,
Quas udo Numidæ legunt fub auftro.
Defunt qui rapiant, finufque pleni
Gaudent, dum nova lucra comparantur.

Tollunt innumeras ad aſtra voces,
Saturnalia principis ſonantes,
Et dulci dominum favore clamant.
Hoc ſolum vetuit licere Cæſar.
Vix dum cœrula nox ſubibat orbem,
Deſcendit media nitens arena
Denſas flammeus orbis inter umbras,
Vincens Gnoſiacæ facem coronæ.
Collucet polus ignibus, nihilque
Obſcuræ patitur licere nocti.
Fugit pigra quies, inerſque ſomnos,
Hæc cernens, alias adivit urbes.
Quis ſpectacula, quis jocos licentes,
Quis convivia, quis dapes inemptas,
Largi flumina quis canat Lyæi?
Jamjam deficio, tuoque Baccho
In ſerum trahor ebrius ſoporem,
Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo ſacer exoleſcet ævo!
Dum montes Latii, paterque Tybris,
Dum ſtabit tua Roma, dumque terris,
Quod reddis, Capitolium manebit.

P. PAPINII STATII
SYLVARVM
LIBER II.

Statius Meliori suo salutem.

Et familiaritas nostra, qua gaudeo, Melior vir optime, nec minus in judicio literarum, quam in omni vitæ colore tersissime, & ipsa opusculorum, quæ tibi trado, conditio sic posita est, ut totus hic alter liber meus etiam sine epistola expectetur. Primum enim habet Glauciam nostrum, cujus gratissimam infantiam, & qualem plerumque infelices sortiuntur, apud te complexus amabam. Jam vero tibi hujus amissi recens vulnus (ut scis) Epicedio prosecutus sum, adeo festinanter, ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem. Nec nunc eam apud te jacto, qui nosti, sed & cæteris indico: ne quis asperiore lima carmen examinet, & a confuso

ſcriptum, & dolenti datum, cum pæne ſupervacua ſint tarda ſolatia. Pollii me villa Surrentina quæ ſequitur, debuit a me vel in honorem eloquentiæ ejus diligentius dici; ſed amicus ignovit. In Arborem certe tuam, Melior, & Pſittacum, ſcis a me leves libellos quaſi epigrammatis loco ſcriptos. Eandem exigebat ſtili facilitatem Leo manſuetus, quem in Amphitheatro proſtratum frigidum erat ſacratiſſimo Imperatori ni ſtatim traderem. Ad Urſum quoque noſtrum juvenem candidiſſimum, & ſine jactura deſidiæ doctiſſimum, ſcriptam de puero amiſſo conſolationem, ſuper ea, quæ ipſi debeo, huic libro libenter inſerui, quia honorem ejus tibi laturus acceptum. Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, clariſſima uxorum, cum hunc diem forte conſecraremus, imputari ſibi voluit. Ego non potui majorem tanti autoris habere reverentiam, quam quod laudes ejus dicturus hexametros meos timui. Hæc qualiacunque ſunt, Melior cariſſime, ſi tibi non diſplicuerint, a te publicum accipiant; ſin minus, ad me revertantur.

I. Glaucias Atedii Melioris Delicatus.

QVOD tibi prærepti, Melior, ſolamen alumni,
Improbus ante rogos, & adhuc vivente favilla
Ordiar? abruptis etiamnum flebile venis
Vulnus hiat, magnæque patet via lubrica plagæ.
Cum jam egomet cantus & verba medentia ſævus
Confero, tu planctus, lamentaque fortia mavis,
Odiſtique chelym, ſurdaque averteris aure.
Intempeſta cano: citius me tigris abactis
Fœtibus, orbatique velint audire leones.
Nec ſi tergeminum Sicula de virgine carmen
Affluat, aut ſylvis chelys intellecta, feriſque
Mulceat inſanos gemitus. ſtat pectore demens
Luctus, & admoto latrant præcordia tactu.
Nemo vetat: ſatiare malis, ægrumque dolorem
Libertate doma. jam flendi expleta voluptas?
Jamne preces feſſus non indignaris amicas?
Jamne canam? lachrymis en & mea carmina, in ipſo
Ore natant, triſteſque cadunt in verba lituræ.
Ipſe etenim tecum nigræ ſolemnia pompæ,
Spectatumque urbi ſcelus, & puerile feretrum

Produxi: & ſævos damnati thuris acervos,
Plorantemque animam ſupra ſua funera vidi:
Teque patrum gemitus ſuperantem, & brachia matrum,
Complexumque rogos, ignemque haurire parantem
Vix tenui ſimilis comes, offendique tenendo.
Et nunc (heu) vittis, & frontis honore ſoluto,
Infauſtus vates vexo mea pectora tecum:
Plango lyra: & diri comitem ſociumque doloris
(Si merui, luctuſque tui conſortia ſenſi)
Jam lenis patiare precor. me fulmine in ipſo
Audivere patres: ego juxta buſta profuſis
Matribus, atque piis cecini ſolatia natis,
Et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes
Quem, Natura, patrem? Nec te lugere ſeverus
Arceo, ſed confer gemitus, pariterque fleamus.
Jam dudum dignos aditus, laudumque tuarum,
O merito dilecte puer, primordia quærens
Diſtrahor. Hinc anni ſtantes in limine vitæ,
Hinc me forma rapit, rapit inde modeſtia præcox,
Et pudor, & tenero probitas maturior ævo.
O ubi purpureo ſuffuſus ſanguine candor!

Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo!
Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,
Ingenuique ſuper crines, mollisque decoræ
Margo comæ? blandis ubinam ora arguta querelis?
Oſculaque impliciti vernos redolentia flores?
Et mixtæ riſu lachrymæ, penituſque loquentis
Hyblæis vox mixta favis? cui ſibila ſerpens
Poneret, & ſævæ vellent ſervire novercæ?
Nil veris affingo bonis. Heu lactea colla,
Brachiaque, & nunquam domini ſine pondere cervix!
O ubi venturæ ſpes non longinqua juventæ,
Atque genis optatus honos? juratąque multum
Barba tibi? Cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hoſtiliſque dies, nobis meminiſſe relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentiſque arcana remittet?
Accenſum quis bile feret? famuliſque tumentem
Leniet? ardentique in ſe deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina
Auferet? & dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure ſomnos
Impoſitus ſtratis? abituſque morabitur arctis,

Nexibus, atque ipſo revocabit ad oſcula poſte?
Obvius intranti rurſus quis in ora, manuſque
Proſiliet? brevibuſque humeros circundabit ulnis?
Muta domus (fateor) deſolatique penates,
Et ſitus in thalamis, & mœſta ſilentia menſis.
Quid mirum, tanto ſi te pius altor honorat
Funere? tu domino requies? portuſque ſenectæ,
Tu modo deliciæ, dulces modo pectore curæ.
Non te barbaricæ verſabat turbo cataſtæ,
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compoſitoſque ſales, meditataque verba locutus,
Quæſiſti laſcivus herum, tardeque paraſti.
Hinc domus, hinc ortus, dominique penatibus olim
Carus uterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererere genus. raptum te protinus alvo
Suſtulit exultans, ac prima lucida voce
Aſtra ſalutantem dominus ſibi mente dicavit,
Amplexuſque ſinu tulit, & genuiſſe putavit.
Fas mihi ſanctorum venia dixiſſe parentum,
Tuque, oro, Natura, ſinas, cui prima per orbem
Jura animis ſociare datum: non omnia ſanguis
Proximus, aut ſerie generis demiſſa propago

Alligat, interitus nova sæpe, adſcitaque ſerpunt
Pignora connexis. natos genuiſſe neceſſe eſt,
At legiſſe juvat. Tenero ſic blandus Achilli
Semifer Aemonium vincebat Pelea Chiron.
Nec ſenior Peleus natum comitatus in arma
Troica, ſed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander, fidus pugnas ſpectabat Acetes.
Cumque procul nitidis genitor ceſſaret ab aſtris,
Fluctivagus volucrem comebat Perſea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te poſt cineres, deceptaque funera matris,
Tutius Inoo reptantem pectore Bacche?
Jam ſecura parens Thuſcis regnabat in undis
Ilia, portantem laſſabat Romulus Accam.
Vidi ego tranſſertos alieno in robore ramos,
Altius ire ſuis: & te jam fecerat illi
Mens, animuſque patrem, nec dum moreſve, decorve.
Tu tamen & mutas etiam tum murmure voces,
Vagitumque rudem, fletuſque infantis amabas.
Ille, velut primos expiraturus ad Auſtros,

Mollibus in pratis alte flos improbus extat;
Sic tener ante diem, vultu, greſſuque ſuperbo,
Vicerat æquales; multumque reliquerat annos.
Sive catenatis curvatus membra paleſtris
Staret, Amyclæa conceptum matre putares.
Oebaliden illo præceps mutaret Apollo:
Alcides penſaret Hylan, ſeu Grajus amictu
Attica facundi decurreret orſa Menandri;
Laudaret gaviſa ſonum, crinemque decorum
Fregiſſet roſea laſciva Thalia corona.
Mæonium ſive ille ſenem, Trojæque labores
Diceret, aut caſus tarde remeantis Ulyſſi;
Ipſe pater ſenſus, ipſi ſtupuere magiſtri.
Scilicet infauſta Lacheſis cunabula dextra
Attigit, & gremio puerum complexa fovebat
Invidia: illa genas & adultum comere crinem,
Et monſtrare artes, & verba refringere, quæ nunc
Plangimus. Herculeos annis æquare labores
Cœperat aſſurgens, ſed adhuc infantia mixta.
Jam tamen & validi greſſus, menſuraque major
Cultibus, & viſæ puero decreſcere veſtes.
Cum tibi, quas veſtes, quæ non geſtamina mitis

Feſtinabat herus? brevibus conſtringere lenis
Pectora, & anguſta talos arctare lacerna.
Enormes non ille ſinus, ſed ſemper ad annos
Texta legens, modo Puniceo velabat amictu,
Nunc herbas imitante ſinu, nunc dulce rubenti
Murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
Gaudebat. non turba comes, non munera ceſſant:
Sola verecundo deerat prætexta decori.
Hæc fortuna domus. Subitas inimica levavit
Parca manus. Quo diva feros gravis exeris ungues?
Non te forma movet? non te lachrymabilis ætas?
Hunc nec ſæva viro potuiſſet carpere Procne,
Nec fera crudeles Colchis duraſſet in iras,
Editus Aeolia nec ſi foret iſte Creuſa.
Torvus ad hunc Athamas inſanos flecteret arcus.
Hunc quamquam Hectoreos cineres, Trojamque perofus,
Turribus e Phrygiis fleſſet miſſurus Ulyſſes.
Septima lux: & jam frigentia lumina torpent,
Jam complexa manu crinem tenet Infera Juno.
Ille tamen Parcis fragiles urgentibus annos,
Te vultu moriente videt, linguaque cadente

Murmurat: in te omnis vacui jam pectoris efflat
Relliquias: ſolum meminit, ſolumque vocantem
Exaudit, tibique ora movet, tibi verba relinquit,
Et prohibet gemitus, conſolaturque dolentem.
Gratum eſt, fata, tamen, quod non mors lenta jacentis
Exedit puerile decus, maneſque ſubivit
Integer, & nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. Quid ego exequias & prodiga flammis
Dona loquar, mœſtoque ardentia funera luxu?
Quod tibi purpureo triſtis rogus aggere crevit:
Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi,
Quodque Arabes, Phariique, Palæſtinique liquores
Arſuram lavere comam? cupit omnia ferre
Prodigus, & totos Melior ſuccendere cenſus,
Deſertas exoſus opes, ſed non capit ignis
Invidus, atque arctæ deſunt in munera flammæ.
Horror habet ſenſus: qualem te funere ſummo,
Atque rogum juxta, Melior placidiſſime quondam,
Extimui! tu ne ille hilaris, comiſque videri?
Unde animi, ſævæque manus, & barbarus horror?
Tu modo fuſus humi, lucem averſaris iniquam,

Nunc torvus, pariter veſtes & pectora rumpis;
Dilectoſque premis viſus, & frigida lambis
Oſcula. Erant illic genitor, materque jacentis
Mœſta; ſed attoniti te ſpectavere parentes.
Quid mirum? plebs cuncta nefas, & prævia flerunt
Agmina. Flaminio quæ limite Milvius agger
Tranſvehit, immeritus flammis dum triſtibus infans
Traditur, & gemitum formaque ævoque meretur.
Talis in Iſthmiacos prolatus ab æquore portus
Naufragus impoſita jacuit ſub matre Palæmon.
Sic & in anguiferæ ludentem gramine Lernæ
Præciſum ſquammis avidus bibit anguis Ophelten.
Pone metus, letique minas deſiſte vereri:
Illum nec terno latrabit Cerberus ore,
Nulla ſoror flammis, nulla aſſurgentibus hydris
Terrebit, quin ipſe avidæ trux navita cymbæ
Interius ſteriles ripas, & aduſta ſubibit
Littora, ne puero dura aſcendiſſe facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia, virga
Nuntiat? eſt ne aliquid tam ſævo in tempore lætum?
Noverat effigiem, generoſique ardua Blæſi
Ora puer, dum ſæpe domi, nova ſerta ligantem

Te videt, & ſimiles volventem pectore curas.
Hunc ubi Lethæi luſtrantem gurgitis oras
Auſonios inter proceres, ſeriemque Quirini
Agnovit, timide primum veſtigia jungit
Acceſſu tacito, ſummoſque laceſſit amictus.
Inde magis ſequitur; neque enim magis ille trahentem
Spernit, & ignota credit de ſtirpe nepotum.
Mox ubi delicias, & rari pignus amici
Senſit, & amiſſi puerum ſolatia Blæſi;
Tollit humo, magnaque ligat cervice, diuque
Ipſe manu gaudens vehit, &, quæ munera mollis
Elyſii, ſteriles ramos, mutaſque volucres
Pôrxit, & obtuſo pallentes germine flores.
Nec prohibet meminiſſe tui: ſed pectora blandus
Miſcet, & alternum pueri partitur amorem.
Hic finis rapto. quin tu jam vulnera ſedas,
Et tollis merſum luctu caput? omnia functa,
Aut moritura vides. obeunt noctesque, dieſque,
Aſtraque, nec ſolidis prodeſt ſua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebiſque caducæ
Quis fleat interitus? Hos bella, hos æquora poſcunt:
His amor exitio, furor his, & ſæva cupido;

Ut ſileam morbos. hos ora rigentia Brumæ,
Illos implacido letalis Seirius igni,
Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
Quicquid habent ortus, finem timet. ibimus omnes,
Ibimus: immenſis urnam quatit Aeacus ulnis.
Aſt hic, quem gemimus, felix hominesque, deoſque,
Et dubios caſus & cæcæ lubrica vitæ
Effugit, immunis fati. non ille rogavit,
Non timuit, meruitve mori. Nos anxia plebes,
Nos miſeri, quibus unde dies ſuprema, quis ævi
Exitus, incertum: quibus inſtet fulmen ab aſtris,
Quæ nubes fatale ſonent. Nil flecteris iſtis?
Sed flectere libens. Ades huc emiſſus ab atro
Limite, cui ſoli cuncta impetrare facultas
Glaucia; (nam inſontes animas, nec portitor arcet,
Nec diræ comes ille feræ) tu pectora mulce,
Tu prohibe manare genas, noctesque beatas
Dulcibus alloquiis, & vivis vultibus imple:
Et periiſſe nega, deſolatamque ſororem,
Qui potes, & miſeros perge inſinuare parentes.

II. Villa Surrentina Pollii Felicis.

Eſt inter notos Sirenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenæ templis onerata Minervæ,
Celſa Dicarchei ſpeculatrix villa profundi,
Qua Bromio dilectus ager, colleſque per altos
Uritur, & prælis non invidet uva Falernis.
Huc me poſt patrii lætum quinquennia luſtri,
Cum ſtadio jam pigra quies, canuſque ſederet
Pulvis, ad Ambracias converſa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit, & nitidæ juvenilis gratia Pollæ,
Flectere jam cupidum greſſus, qua limite noto
Appia longarum teritur regina viarum.
Sed juvere moræ. Placido lunata receſſu
Hinc atque hinc curvas perrumpunt æquora rupes.
Dat Natura locum: montique intervenit imum
Littus, & in terras ſcopulis pendentibus, exit.
Gratia prima loci, gemina teſtudine fumant
Balnea, & e terris occurrit dulcis amaro
Nympha mari. levis hic Phorci chorus, udaque

Cymodoce, viridiſque cupit Galatea lavari.
Ante domum tumidæ moderator cœrulus undæ
Excubat, innocui cuſtos laris: hujus amico
Spumant templa ſalo: felicia rura tuetur
Alcides, gaudet gemino ſub numine portus.
Hic ſervat terras, hic ſævis fluctibus obſtat.
Mira quies pelagi. ponunt hic laſſa furorem
Aequora, & inſani ſpirant clementius Auſtri.
Hic præceps minus audet hyems: nulloque tumultu
Stagna modeſta jacent, dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus, longoque domat ſaxa aſpera dorſo.
Qua prius obſcuro permixti pulvere ſoles,
Et feritas inamœna viæ, nunc ire voluptas.
Qualis, ſi ſubeas Ephyres Baccheïdos altum
Culmen, ab Inoo fert ſemita tecta Lechæo.
Non, mihi ſi cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et ſuperet Pimplea ſitim, largeque volantis
Ungula ſe det equi, referetque arcana pudicos
Phœmonoë fontes, vel quos meus, auſpice Phœbo,
Altius immerſa turbavit Pollius urna;
Innumeras valeam ſpecies, cultuſque locorum

Pieriis æquare modis. vix ordine longo
Suffecere oculi, vix, dum per ſingula ducor,
Suffecere gradus. quæ rerum turba! locine
Ingenium, an domini mirer prius? hæc domus ortus
Aſpicit, & Phœbi tenerum jubar; illa cadentem
Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
Cum jam feſſa dies, & in æquora montis opaci
Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.
Hæc pelagi clamore fremunt; hæc tecta ſonoros
Ignorant fluctus, terræque ſilentia malunt.
His favit Natura locis: hic victa, colenti
Ceſſit, & ignotos docilis manſuevit in uſus.
Mons erat hic, ubi plana vides: hæc luſtra fuerunt,
Quæ nunc tecta ſubis. ubi nunc nemora ardua cernis,
Hic nec terra fuit. domuit poſſeſſor, & illum
Formantem rupes, expugnantemque ſecuta
Gaudet humus. nunc cerne jugum diſcentia ſaxa,
Intranteſque domos, juſſumque recedere montem.
Jam Methymnæi vatis manus, & chelys una
Thebais, & Getici cedat tibi gloria plectri.
Et tu ſaxa moves, & te nemora alta ſequuntur.

Quid referam veteres ceræque ærisque figuras?
Si quid Appellei gaudent animaſſe colores;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Piſa
Phidiacæ raſere manus: quod ab arte Myronis,
Aut Polycletæo juſſum eſt quod vivere cœlo,
Aeraque ab Iſthmiacis auro potiora favillis,
Ora ducum & vatum, ſapientumque ora priorum,
Quos tibi cura ſequi, quos toto pectore ſentis
Expers curarum, atque animum virtute quieta
Compoſitus, ſemperque tuus. Quid mille revolvam
Culmina, viſendique vices? ſua cuique voluptas,
Atque omni proprium thalamo mare, tranſque jacentem
Nerea diverſis ſervit ſua terra feneſtris.
Hæc videt Inarimen, illi Prochyta aſpera paret:
Armiger hac magni patet Hectoris: inde malignum
Aëra reſpirat pelago circumflua Neſis:
Inde vagis omen felix Euplea carinis,
Quæque ferit curvos exſerta Megalia fluctus.
Angitur & domino contra recubante, proculque
Surrentina tuus ſpectat prætoria Limon.
Una tamen cunctis procul eminet, una diætis,

Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit. hic Grajis penitus deſecta metallis
Saxa: quod Eoæ reſpergit vena Syenes:
Synnade quod mœſta Phrygiæ fodere ſecures
Per Cybeles lugentis agros: ubi marmore picto
Candida purpureo diſtinguitur area gyro.
Hic & Amyclæi cæſum de monte Lycurgi
Quod viret, & molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flaventia ſaxa, Thaſoſque,
Et Chios, & gaudens fluctus ſpectare Caryſtos.
Omnia Chalcidicas turres obverſa ſalutant.
Macte animo quod Graja probas, quod Graja frequentas
Arva, nec invideant quæ te genuere Dicarchi
Mœnia: nos docto melius potiemur alumno.
Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
Injecta, & madidas Bacchæo nectare rupes?
Sæpe per autumnum, jam pubeſcente Lyæo,
Conſcendit ſcopulos, noctiſque occulta ſub umbra
Palmite maturo rorantia lumina terſit
Nereïs, & dulces rapuit de collibus uvas.
Sæpe & vicino ſparſa eſt vindemia fluctu;

Et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii, Pyliique ſenis; nec nobile mutes
Servitium, nec te cultu Tirynthia vincat
Aula, Dicarchæique ſinus: nec ſæpius iſtis
Blanda Therapnæi placeant vineta Galeſi.
Hic ſeu ſiderias exercet Pollius artes,
Seu volvit monitus, quos dat Gargettius auctor;
Seu noſtram quatit ille chelyn, ſeu diſſona nectit
Carmina, ſive minax ultorem ſtringit iambon:
Hinc levis e ſcopulis meliora ad carmina Seiren
Advolat, hinc motis audit Tritonia criſtis.
Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipſa vetantur
Obſtrepere, emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, & blandi ſcopulis delphines aderrant.
Vive, Midæ gazis & Lydo ditior auro,
Troïca, & Euphrate ſupra diademata felix.
Quem non ambigui faſces, non mobile vulgus,
Non leges, non caſtra tenent: qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio ſublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemque repellis

Fortunam: dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſuprema dies; ſed abire paratum,
Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
Deſervire bonis, ſemperque optare parati,
Spargimur in caſus; celſa tu mentis ab arce
Deſpicis errantes, humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminæ ſuffragia terræ
Diriperent, celſuſque duas veherere per urbes:
Inde Dicarchæis multum venerande colonis,
Hinc aſcite meis; pariterque his largus, & illis,
Ac juvenile calens, plectrique errore ſuperbus.
At nunc diſcuſſa rerum caligine, verum
Aſpicis: illo alii rurſus jactantur in alto.
At tua ſecuros portus, blandamque quietem
Intravit non quaſſa ratis. ſic perge: nec unquam
Emeritam in noſtras puppem dimitte procellas.
Diſcite ſecuri, quorum de pectore mixtæ
In longum coïere faces, ſanctuſque pudicæ
Servat amicitiæ leges amor: ite per annos,
Sæculaque, & priſcæ titulos præcedite famæ.
Tuque nurus inter longe pulcherrima, cujus
Non frontem vertere minæ, ſed candida ſemper

Gaudia, & in vultu curarum ignara voluptas:
Non tibi ſepoſitas infelix ſtrangulat arca
Divitias, avidique animum diſpendia torquent
Fœnoris: expoſiti cenſus, & docta fruendi
Temperies. non ulla Deo meliore cohærent
Pectora, non alias decuit Concordia mentes.

III. Arbor Atedii Melioris.

Stat, quæ perſpicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas, complexa lacus, quæ robore ab imo
Curvata in nodos redit inde, cacumine recto
Ardua, ceu mediis iterum naſcatur ab undis,
Atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem.
Quid Phœbum tam parva rogem? vos dicite cauſas
Naïdes, & faciles (ſatis eſt) date carmina Fauni.
Nympharum teneræ fugiebant Pana catervæ:
Ille quidem it, cunctas tanquam velit, it tamen unam
In Pholoen. ſylvis hæc fluminibuſque ſequentis
Nunc hirtos greſſus, nunc improba cornua vitat.
Jamque & belligerum Iani nemus, atraque Caci
Rura, Quirinaleſque fuga ſuſpenſa per agros
Cælica tecta ſubit. ibi demum victa labore,

Fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
Stant sine fraude lares, fluidos collegit amictus
Arctius, & niveæ posuit se margine ripæ.
Insequitur velox pecorum Deus, & sua credit
Connubia, ardenti jamjam suspiria librat
Pectore, jam prædæ levis imminet. ecce citatos
Advertit Diana gradus, dum per juga septem
Errat, Aventinæque legit vestigia terræ.
Pœnituit vidisse Deam; conversaque fidas
Ad comites: Nunquamne avidis arcebo rapinis
Hoc petulans, fœdumque pecus? semperne pudici
Decrescet mihi turba chori? sic deinde locuta
Depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
Cornibus, aut solito torquet stridore; sed una
Emisit contenta manu, lævumque soporem
Naïdos aversa fertur tetigisse sagitta.
Illa Deam pariter surgens, hostemque protervum
Vidit, & in fontem, niveos ne panderet artus,
Sic tota cum veste ruit, stagnisque sub altis
Pana sequi credens, ima latus implicat alga.
Quid faceret subito deceptus prædo? nec altis
Credere corpus aquis hirtæ sibi conscius audet

Pellis, & a tenero nandi rudis. omnia queſtus,
Immitem Brimo, ſtagna invida, & invida tela;
Primævam viſu platanum, cui longa propago,
Innumeræque manus, & iturus in æthera vertex,
Depoſuit juxta, vivamque aggeſſit arenam,
Optatiſque aſpergit aquis, & talia mandat:
Vive diu noſtri pignus memorabile voti,
Arbor, & hæc duræ latebroſa cubilia Nymphæ
Tu ſaltem declinis ama & preme frondibus undam.
Illa quidem meruit; ſed ne, precor, igne ſuperno
Aeſtuet, aut dura feriatur grandine; tantum
Spargere tu laticem, & foliis turbare memento.
Tunc ego teque diu recolam, dominamque benignæ
Sedis, & illæſa tutabor utramque ſenecta.
Et Jovis, & Phœbi frondes, & diſcolor umbra
Populus, & noſtræ ſtupeant tua germina pinus.
Sic ait, illa Dei veteres animata calores
Uberibus ſtagnis obliquo pendula trunco
Incubat, atque umbris ſcrutatur amantibus undas.
Sperat & amplexus; ſed aquarum ſpiritus arcet,
Nec patitur tactus: tandem eluctata ſub auras,
Libratur fundo, rurſuſque enode cacumen

Ingenioſa levat, veluti deſcendat in imos
Stirpe lacus alia. jam nec Phœbeia Naïs
Odit, & excluſos invitat gurgite ramos.
Hæc tibi parva quidem genitali luce paramus
Dona, ſed ingenti forſan victura ſub ævo.
Tu cujus placido poſuere in pectore ſedem
Blandus Honos, hilariſque (tamen cum pondere) Virtus:
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec ſpes
Improba, ſed medius per honeſta & dulcia limes:
Incorrupte fidem, nulloſque experte tumultus,
Et ſecrete palam: qui digeris ordine vitam;
Idem auri facilis contemptor, & optimus idem
Comere divitias, opibuſque immittere lucem.
Hac longum florens animi, morumque juventa,
Iliacos æquare ſenes, & vincere perſta,
Quos pater Elyſio, genitrix quos detulit annos.
Hoc illi duras exoravere ſorores:
Hoc, quæ te ſub teſte, ſitum fugitura tacentem
Ardua magnanimi revireſcit gloria Blæſi.

IV. Psittacus Atedii Melioris.

Psittace, dux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator, Psittace, linguæ:
Quis tua tam subito præclusit murmura fato?
Hesternas, miserande, dapes moriturus inisti
Nobiscum, & gratæ carpentem munera mensæ,
Errantemque toris mediæ plus tempore noctis
Vidimus: affatus etiam meditataque verba
Reddideras. at nunc æterna silentia Lethes
Ille canorus habes. cedat Phaëtontia vulgi
Fabula, nec soli celebrant sua funera cycni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
Connexusque ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumque tuo stridentia limina cornu?
Et querulæ jam sponte fores! vacat ille beatus
Carcer, & angusti nusquam convicia tecti.
Huc doctæ stipentur aves, quîs nobile fandi
Jus Natura dedit. plangat Phœbeius ales,
Auditasque memor penitus demittere voces
Sturnus, & Aonio versæ certamine picæ;
Quique refert jungens iterata vocabula perdix,

Et quæ Biſtonio queritur ſoror orba cubili,
Ferte ſimul gemitus, cognataque ducite flammis
Funera, & hoc cunctæ miſerandum addiſcite carmen:
Occidit aëriæ celeberrima gloria gentis
Pſittacus, ille plagæ viridis regnator Eoæ;
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret, aſpectu gelidi non Phaſidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuere ſub Auſtro.
Ille ſalutator regum, nomenque locutus
Cæſareum, & queruli quondam vice functus amici:
Nunc conviva levis, monſtrataque reddere verba
Tam facilis: quo tu, Melior dilecte, recluſo
Nunquam ſolus eras. At non inglorius umbris
Mittitur: Aſſyrio cineres adolentur amomo,
Et tenues Arabum reſpirant germine plumæ,
Sicaniiſque crocis: ſenio nec feſſus inerti
Scandit odoratos Phœnix felicior ignes.

V. Leo manſuetus Imp.

Quid tibi conſtrata manſueſcere profuit ira?
Quid ſcelus, humanaſque animo dediſcere cædes,
Imperiumque pati, & domino parere minori?

Quid, quod abire domo, rurſuſque in clauſtra reverti
Suetus, & a capta jam ſponte recedere præda,
Inſertaſque manus laxo dimittere morſu?
Occidis, altarum vaſtator docte ferarum,
Non grege Maſſylo, curvaque indagine clauſus,
Non formidato ſupra venabula ſaltu
Incitus, aut cæco foveæ deceptus hiatu;
Sed victus fugiente fera. ſtat cardine aperto
Infelix cavea, & clauſis circum undique portis
Hoc licuiſſe nefas pavidi timuere leones.
Tunc cunctis cecidere jubæ, puduitque relatum
Aſpicere, & totas duxere in lumina frontes.
At te non primo fuſum novus obruit ictu
Ille pudor; manſere animi, virtuſque cadenti
A media jam morte redit: nec protinus omnes
Terga dedere minæ. ſicut ſibi conſcius alti
Vulneris, adverſum moriens it miles in hoſtem,
Attollitque manum, & ferro labente minatur;
Sic piger ille gradu, ſolitoque exutus honore
Firmat hians oculos, animamque, hoſtemque requirit.

Magna

Magna tamen subiti tecum solatia lethi,
Victe, feres, quod te mœsti Populusque Patresque,
Ceu notus caderes tristi gladiator arena,
Ingemuere mori: magni quod Cæsaris ora
Inter tot Scythicas, Libycasque, & littore Rheni,
Et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
Unius amissi tetigit jactura leonis.

VI. Consolatio ad Flavium Ursum de amissione pueri Delicati.

Sæve nimis, lachrymis quisquis discrimina ponis,
Lugendique modos. miserum est primæva parenti
Pignora, surgentesque (nefas) accendere natos:
Durum & deserti, prærepta conjuge, partem
Conclamare tori: mœsta & lamenta sororum,
Et fratrum gemitus. arcte tamen, & procul intrat
Altius in sensus, majoraque vulnera vincit
Plaga minor. Famulum (quoniam rerum omnia cæca
Sic miscet Fortuna manu, nec pectora novit)
Sed famulum gemis, Urse, pium: sed amore, fideque
Has meritum lachrymas; cui major stemmate juncto
Libertas ex mente fuit. ne comprime fletus,

Ne pudeat: rumpat frenos dolor iſte, (Deiſque
Si tam dura placent) hominem gemis (hei mihi! ſubdo
Ipſe faces) hominem, Urſe, tuum cui dulce volenti
Servitium, cui triſte nihil: qui ſponte, ſibique
Imperioſus erat. Quiſnam hæc in funera miſſos
Caſtiget luctus? gemit inter bella peremptum
Parthus equum, fidoſque canes flevere Moloſſi,
Et volucres habuere rogum, cervuſque Maronis.
Quid ſi nec famulus? vidi ipſe habituſque notavi
Te tantum cupientis herum; ſed major in ore
Spiritus, & tenero manifeſti in ſanguine mores.
Optarent multum Grajæ, cuperentque Latinæ
Sic peperiſſe nurus. Non talem Creſſa ſuperbum
Callida ſollicito revocavit Theſea filo:
Nec Paris Oebalios talis viſurus amores
Ruſticus invitas dejecit in æquora pinus.
Non fallo, aut cantus aſſueta licentia ducit:
Vidi, & adhuc video, qualem nec bella canentem
Littore virgineo Thetis occultavit Achillem:
Nec circum ſævi fugientem mœnia Phœbi
Troïlon Aemoniæ deprendit lancea dextræ.

Qualis erat procul heu! cunctis puerisque, viriſque
Pulchrior, & tantum dominò minor! illius unus
Ante decor, quantum præcedit clara minores
Luna faces, quantumque alios premit Heſperus ignes.
Non tibi fœmineum vultu decus, oraque ſupra
Mollis honor; (quales dubiæ poſt crimina formæ
De ſexu tranſire jubent) parvoque virilis
Gratia, nec petulans acies, blandique ſevero
Igne oculi; (qualis belli jam caſſide miſſa
Parthenopæus erat) ſimplexque horrore decoro
Crinis, & obſeſſæ nondum, primoque micantes
Flore genæ. talem Ledæo gurgite pubem
Educat Eurotas; teneri ſic integer ævi
Elin adit, primoſque Jovi puer approbat annos.
Nam pudor inde novæ mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior ævo,
Carmina quæ donaſſe queant? Sæpe ille volentem
Caſtigabat herum, ſtudioque altiſque juvabat
Conſiliis, tecum triſtiſque, hilariſque, nec unquam
Ille ſuus, vultumque tuo ſumebat ab ore:
Dignus & Aemonium Pyladen præcedere fama,
Cecropiamque fidem. ſed laudum terminus eſto,

Quem fortuna ſinit. non mente fidelior ægra
Speravit tardi reditus Eumæus Ulyſſis.
Quis Deus, aut quiſnam tam triſtia vulnera caſus
Eligit? unde manus Fatis tam certa nocendi?
O quam divitiis cenſuque exutus opimo
Fortior, Urſe, fores! ſi vel fumante ruina
Ruſtaſſent dites Veſuvina incendia Locros,
Seu Pollentinos merſiſſent flumina ſaltus;
Seu Lucanus ager, ſeu Tybridis impetus, altas
In dextrum torſiſſet aquas, paterere ſerena
Fronte Deos: ſive alma fidem, meſſeſque negaſſet
Cretaque, Cyreneque, & qua tibi cunque beato
Larga redit Fortuna ſinu. ſed gnara dolorum
Invidia infelix, animi vitalia vidit,
Lædendique vias. vitæ modo carmen adultæ
Nectere tentabat juvenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida luſtris.
Attendit torvo triſtis Rhamnuſia vultu:
Ac primum implevitque toros, oculiſque nitorem
Addidit, & ſolito ſublimius ora levavit,
(Heu! miſero letale favens) ſeſeque videndo
Torſit, & Invidiam, Mortemque amplexa, jacenti

Injecit nexus, carpſitque immitis adunca
Ora verenda manu. quinta vix Phoſphorus hora
Rorantem ſternebat equum, jam littora duri
Sæva, Philete, ſenis, durumque Acheronta videbas,
Quo domini clamate ſono? non ſævius atros
Nigraſſet planctu genitrix tibi ſæva lacertos,
Nec pater: & certe qui vidit funera frater
Erubuit vinci. ſed nec ſervilis adempto
Ignis: odoriferos exhauſit flamma Sabæos
Et Cilicum meſſes, Phariæque exempta volucri
Cinnama, & Aſſyrio manantes gramine ſuccos,
Et domini fletus: hos tantum hauſere favillæ,
Hos bibit uſque rogus. nec quod tibi Setia canos
Reſtinxit cineres, gremio nec lubricus oſſa
Quod vallavit onyx, miſeris acceptius umbris
Quam gemitus. ſed & ipſe juvat. quid terga dolori,
Urſe, damus? quid damna foves, & pectore iniquo
Vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam ſævis luctibus umbram?
Eximius licet ille animi, meritusque dolorem,
Solviſti. ſubit ille pios, carpſitque quietem
Elyſiam, caroſque illic fortaſſe parentes

Invenit. aut illi per amœna ſilentia Lethes
Forſan Avernales alludunt undique mixtæ
Naïdes, obliquoque notat Proſerpina vultu.
Pone, precor, queſtus; alium tibi Fata Phileton,
Forſan & ipſe dabit, moreſque habitumque decoros
Monſtrabit gaudens, ſimilemque docebit amorem.

VII. Genethliacon Lucani.

Lucani proprium diem frequentet
Quiſquis collibus Iſthmiæ Diones
Docto pectora concitatus œſtro,
Pendentis bibit ungulæ liquorem.
Ipſi, quos penes eſt honor canendi,
Vocalis citharæ repertor Arcas,
Et tu Baſſaridum rotator Evan;
Et Pæan, & Hyantiæ ſorores,
Lætæ purpureas novate vittas:
Crinem comite, candidamque veſtem
Perfundant ederæ recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
Et plus Aoniæ virete ſylvæ.
Et ſi qua patet, aut diem recepit,

Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
Stent altaria, victimæque centum,
Quas Dirce lavat, aut alit Cithæron.
Lucanum canimus: favete linguis:
Vestra est ista dies; favete, Musæ,
Dum qui vos geminas tulit per artes
Et vinctæ pede vocis, & solutæ,
Romani colitur chori sacerdos.
Felix heu nimis, & beata tellus,
Quæ pronos Hyperionis meatus
Summis Oceani vides in undis,
Stridoremque rotæ cadentis audis:
Quæ Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Bætica, provocas trapetis.
Lucanum potes imputare terris;
Hoc plus quam Senecam dedisse mundo,
Aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Grajo nobilior Melete Bætis.
Bætin, Mantua, provocare noli.
Natum protinus, atque humum per ipsam

Primo murmure dulce vagientem
Blando Calliope ſinu recepit.
Tum primum poſito remiſſa luctu
Longos Orpheos exuit dolores:
Et dixit: puer ô dicate Muſis,
Longævos cito tranſiture vates,
Non tu flumina, nec greges ferarum,
Nec plectro Geticas movebis ornos:
Sed ſeptem juga, Martiumque Tybrim,
Et doctos Equites, & eloquente
Cantu purpureum trahes Senatum.
Nocturnas alii Phrygum ruinas,
Et tardi reducis vias Ulyſſi,
Et puppem temerariam Minervæ,
Trita vatibus orbita, ſequantur.
Tu carus Latio, memorque gentis
Carmen fortior exeris togatum.
Ac primum, teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Theſſaloſque currus,
Et ſupplex Priami potentis aurum.
Et ſedes reſerabis Inferorum,
[Ingratus Nero dulcibus theatris]

Et noſter tibi præferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi vagantes,
Infandos domini nocentis ignes.
Tu caſtæ titulum decuſque Pollæ
Jucunda dabis allocutione.
Mox, cœpta generoſior juventa,
Albos oſſibus Italis Philippos,
Et Pharſalica bella detonabis,
Et fulmen ducis inter arma Divi,
Libertate gravem pia Catonem,
Et gratum popularitate Magnum.
Tu Peluſiaci ſcelus Canopi
Deflebis pius, & Pharo cruenta
Pompejo dabis altius ſepulchrum.
Hæc primo juvenis canes ſub ævo
Ante annos culicis Maroniani.
Cedet Muſa rudis ferocis Ennî
Et docti furor arduus Lucretî,
Et qui per freta duxit Argonautas,
Et qui corpora prima transfigurat.
Quin majus loquor. ipſa te Latinis
Aeneis venerabitur canentem.

Nec ſolum dabo carminis nitorem,
Sed tædis genialibus dicabo
Doctam, atque ingenio tuo decoram,
Qualem blanda Venus, daretque Juno.
Forma, ſimplicitate, comitate,
Cenſu, ſanguine, gratia, decore.
Et veſtros Hymenæon ante poſtes
Feſtis cantibus ipſa perſonabo.
O ſævæ nimium, graveſque Parcæ!
O nunquam data feſta longa ſummis!
Cur plus, ardua, caſibus patetis?
Cur ſæva vice magna non ſeneſcunt?
Sic natum Naſamonii Tonantis
Poſt ortus, obituſque fulminatos
Anguſto Babylon premit ſepulchro.
Sic fixum Paridis manu trementis
Peliden Thetis horruit cadentem.
Sic ripis ego murmurantis Hebri
Non mutum caput Orpheos ſequebar.
Sic & tu (rabidi nefas Tyranni!)
Juſſus præcipitem ſubire Lethen,
Dum pugnas canis, arduaque voce

Das ſolatia grandibus ſepulchris,
(O dirum ſcelus! o ſcelus!) tacebis.
Sic fata eſt, leviterque decidentes
Abraſit lachrymas nitente pleƈtro,
At tu, ſeu rapidum poli per axem
Famæ curribus arduis levatus,
Qua ſurgunt animæ potentiores,
Terras deſpicis, & ſepulchra rides:
Seu pacis meritum nemus recluſæ
Felix Elyſiis tenes in oris,
Quo Pharſalica turba congregatur,
Et te nobile carmen inſonantem
Pompei comitantur, & Catones.
Tu magna ſacer & ſuperbus umbra
Neſcis Tartaron, & procul nocentum
Audis verbera, pallidumque viſa
Matris lampade reſpicis Neronem,
Adſis lucidus; &, vocante Polla,
Unum, quæſo, diem Deos ſilentum
Exores. ſolet hoc patere limen
Ad nuptas redeuntibus maritis.
Hæc te non thyaſis procax doloſis

Falſi numinis induit figuras;
Ipſum ſed colit, & frequentat ipſum
Imis altius inſitum medullis:
Ac ſolatia vana ſubminiſtrat
Vultus, qui ſimili notatus auro
Stratis prænitet, incubatque ſomno
Securæ. procul hinc abite mortes:
Hæc vitæ genialis eſt origo.
Cedat luctus atrox, geniſque manent
Jam dulces lachrymæ, dolorque feſtus,
Quicquid fleverat ante, nunc adoret.

P. PAPINII STATII SYLVARVM LIBER III.

Statius Pollio suo salutem.

Tibi certe, Polli dulcissime, & hac, cui tam fideliter inhæres, quiete dignissime, non habeo probandam diu libellorum istorum temeritatem, cum scias multos ex illis in sinu tuo subito natos, & hanc audaciam stili nostri frequenter expaveas, quoties in illius facundiæ tuæ penetrale seductus, altius literas intro, & in omnes a te studiorum sinus ducor. Securus itaque tertius hic Sylvarum nostrarum liber ad te mittitur. Habuerat quidem & secundus testem; sed hic habet auctorem. Nam primum limen ejus Hercules Surrentinus aperit, quem in litore tuo consecratum, statim ut videram, his versibus adoravi. Sequitur libellus, quo splen-

didiſſimum & mihi jucundiſſimum juvenem, Metium Celerem, a ſacratiſſimo Imperatore miſſum ad legionem Syriacam, (quia ſequi non poteramus) ſic proſecutus ſum. Merebatur & Claudii Etruſci mei pietas aliquod ex ſtudiis noſtris ſolatium, cum lugeret veris (quod amariſſimum eſt) lachrymis ſenem patrem. Earinus præterea, Germanici noſtri libertus, ſcit quandiu deſiderium ejus moratus ſim, cum petiiſſet ut capillos ſuos, quos cum gemmata pyxide & ſpeculo ad Pergamenum Aſclepium mittebat, verſibus dedicarem. Summa eſt Ecloga, qua mecum ſecedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, ſi verum dicimus, ſermo eſt quidem ſecurus, ut cum uxore, & qui perſuadere malit quam placere. Huic præcipue libello favebis, cum ſcias hanc deſtinationem quietis meæ tibi maxime intendere: meque non tam in patriam, quam ad te ſecedere.

I. Hercules Surrentinus Pollii Felicis.

INTERMISSA tibi renovat, Tirynthie, ſacra
Pollius, & cauſas deſignat deſidis anni,
Quod coleris majore tholo, nec littora pauper
Nuda tenes, tectumque vagis habitabile nautis;
Sed nitidos poſtes, Grajiſque effulta metallis
Culmina, ceu tædis iterum luſtratus honeſti
Ignis, ab Oetæa conſcenderis æthera flamma.
Vix oculis, animoque fides: tune ille recluſi
Liminis, & parvæ cuſtos inglorius aræ?
Unde hæc aula recens? fulgorque inopinus agreſti
Alcidæ? ſunt fata Deum: ſunt fata locorum.
O velox pietas! ſteriles hic nuper arenas,
Aſperſum pelago montis latus, hirtaque dumis
Saxa, nec ulla pati faciles veſtigia terras
Cernere erat: quænam ſubito fortuna rigentes
Ductavit ſcopulos? Tyrione hæc mœnia plectro,
An Getica venere lyra? ſtupet ipſe labores
Annus, & anguſto biſſeni limite menſes
Longævum mirantur opus. Deus affuit, arces
Erexitque ſuas, atque obluctantia ſaxa

Summovit nitens, & magno pectore montem
Reppulit; immitem credas jussisse novercam.
Ergo age, seu patrios, liber jam legibus, Argos
Incolis, & mersum tumulis Eurysthea calcas:
Sive tui solium Iovis, & virtute parata
Astra tenes, haustumque tibi succincta beati
Nectaris, excluso melior Phryge, porrigit Hebe;
Huc ades, & genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchi,
Nec formidatus Nemees ager, antraque poscunt
Thracia, nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix, simplexque domus, fraudumque malarum
Inscia, & hospitibus Superis dignissima sedes.
Pone truces arcus, agmenque immite pharetræ,
Et regum multo perfusum sanguine robur:
Instratumqne humeris dimitte gerentibus hostem.
Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
Texitur, & signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus, mitisque veni, nec turbidus ira,
Nec famulare timens; sed quem te Mænalis Auge
Confectum thyasis, & multo fratre madentem
Detinuit: qualemque vagæ post crimina noctis

Thespius

Thespius obstupuit toties socer. hic tibi festa
Gymnas, & insontes juvenum sine cæstibus iræ
Annua veloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus, avo gaudente, sacerdos
Parvus adhuc, similisque tui, cum prima novercæ
Monstra manu premeres, atque exanimata doleres.
Sed quænam subiti veneranda exordia templi,
Dic age, Calliope: socius tibi grande sonabit
Alcides, tensoque modos imitabitur arcu.
Tempus erat, cœli cum torrentissimus axis
Incumbit terris, ictusque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Seirius agros.
Jamque dies aderat, profugis cum regibus altum
Fumat Aricinum Triviæ nemus, & face multa
Conscius Hippolyti splendet lacus: ipsa coronat
Emeritos Diana canes, & spicula tergit,
Et tutas sinit ire feras; omnisque pudicis
Itala terra focis Hecatejas excolit idus.
Ast ego, Dardaniæ quamvis sub collibus Albæ
Rus proprium, magnique ducis mihi munere currens
Unda domi, curas mulcere, æstusque levare
Sufficerent; notas Seirenum nomine rupes,

Facundique larem Polli non hoſpes habebam;
Aſſidue moreſque viri, pacemque, novoſque
Pieridum flores, intaƈtaque carmina diſcens.
Forte diem Triviæ dum littore ducimus udo,
Anguſtaſque fores, aſſuetaque teƈta gravati,
Frondibus & patula defendimus arbore ſoles;
Delituit cœlum, & ſubitis lux candida ceſſit
Nubibus, & tenuis graviore Favonius Auſtro
Immaduit; qualem Libyæ Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum dives Elyſa marito
Donatur, teſteſque ululant per devia Nymphæ.
Diffugimus, feſtaſque dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli: nec quo convivia migrent;
[Quamvis innumeræ gaudentia rura ſuperne
Inſedere domus, & multo culmine dives
Mons nitet] inſtantes ſed proxima quærere nimbi
Suadebant, læſique fides reditura ſereni.
Stabat diƈta ſacris tenuis caſa, nomine templi,
Et magnum Alciden humili lare parva premebat,
Fluƈtivagos nautas, ſcrutatoreſque profundi
Vix operire capax. huc omnis turba coimus;
Huc epulæ diteſque tori, cœtuſque miniſtrûm

Stipantur, nitidæque cohors gratiſſima Pollæ.
Non cepere fores, anguſtaque deficit ædes.
Erubuit, riſitque Deus, dilectaque Polli
Corda ſubit, blandiſque virum complectitur ulnis:
Tune, inquit, largitor opum, qui mente profuſa
Tecta Dicarchæi pariter, juvenemque repleſti
Parthenopen? noſtro qui tot faſtigia monti,
Tot virides lucos, tot ſaxa imitantia vultus,
Aeraque, tot ſcripto viventes lumine ceras
Fixiſti? quid enim iſta domus, quid terra, priuſquam
Te gauderet, erat? longo tu tramite nudos
Texiſti ſcopulos, fueratque ubi ſemita tantum,
Nunc ibi diſtinctis ſtat porticus alta columnis,
Ne ſorderet iter: curvi tu littoris ora
Clauſiſti calidas gemina teſtudine lymphas.
Vix opera enumerem: mihi pauper, & indigus uni
Pollius? & tales hilaris tamen intro penates,
Et littus, quod pandis, amo. ſed proxima ſedem
Deſpicit, & tacite ridet mea numina Juno.
Da templum, dignaſque tuis conatibus aras,
Quas puppes velis nolint tranſire ſecundis:
Quo pater ætherius, menſiſque accita deorum

Turba, & ab excelſo veniat ſoror hoſpita templo.
Nec te, quod ſolidus contra riget umbo maligni
Montis, & immenſo non unquam exeſus ab ævo,
Terreat; ipſe adèro, & conamina tanta juvabo,
Aſperaque invitæ perfringam viſcera terræ.
Incipe, & Herculeis fidens hortatibus aude.
Non Amphioniæ ſteterint velocius arces,
Pergameuſve labor. dixit, mentemque reliquit.
Nec mora, conſcripta formatur imagine tela:
Innumeræ coïere manus. his cædere ſylvas,
Et levare trabes: illis immergere curæ
Fundamenta ſolo. coquitur pars uvida terræ
Protectura hyemes, atque excluſura pruinas,
Indomituſque ſilex curva fornace liqueſcit.
Præcipuus ſed enim labor eſt excindere dextra
Oppoſitas rupes & ſaxa negantia ferro.
Hic pater ipſe loci, poſitis Tirynthius armis
Inſudat, validaque ſolum deforme bipenni,
Cum grave nocturna cœlum ſubtexitur umbra,
Ipſe fodit. dites Capreæ, videſque reſultant
Taurubulæ, & terris ingens redit æquoris echo.
Non tam grande ſonat motis incudibus Aetna,

Cum Brontes, Steropeſque ferit. nec major ab antris
Lemniacis fragor eſt, ubi flammeus ægida cælat
Mulciber, & caſtis exornat Pallada donis.
Decreſcunt ſcopuli, & roſea ſub luce reverſi
Artifices mirantur opus. vix annus anhelat
Alter, & ingenti dives Tirynthius arce
Deſpectat fluctus, & junctæ tecta novercæ
Provocat, & dignis invitat Pallada templis.
Jam placidæ dant ſigna tubæ, jam fortibus ardens
Fumat arena ſacris: hos nec Piſæus honores
Juppiter, aut Cyrrhæ pater aſpernetur opacæ.
Nil his triſte locis. cedat lachrymabilis Iſthmos,
Cedat atrox Nemee: litat hic felicior infans.
Ipſæ pumiceis virides Nereides antris
Exiliunt ultro, & ſcopulis uventibus hærent;
Nec pudet occulte nudas ſpectare palæſtras.
Spectat & Icario nemoroſus palmite Gaurus,
Sylvaque, quæ fixam pelago Neſida coronat;
Et placidus Limon, numenque Euplæa carinis,
Et Lucrina Venus; Phrygioque e vertice Grajas
Addiſcis, Miſene, tubas: ridetque benigna
Parthenope gentile ſacrum, nudoſque virorum

Certatus, & parva suæ simulachra coronæ.
Quin age, & ipse libens proprii certaminis actus
Invicta dignare manu: seu nubila disco
Findere, seu volucres Zephyros prævertere telo,
Seu tibi dulce manu Libycas nodare palæstras,
Indulge sacris: & si tibi poma supersunt
Hesperidum, gremio venerabilis ingere Pollæ;
Nam capit, & tantum non degenerabit honorem.
Quod si dulce decus, viridesque resumeret annos,
(Da veniam, Alcide) fors huic & pensa tulisses.
Hæc ego nascentes lætus bacchatus ad aras
Libamenta tuli. nunc ipsum in limine cerno
Solventem voces, & talia dicta ferentem:
Macte animis opibusque, meos imitate labores,
Qui rigidas rupes, infœcundæque pudenda
Naturæ deserta domas, & vertis in usum
Lustra habitata feris, fœdeque latentia profers
Numina. quæ tibi nunc meritorum præmia solvam?
Quas referam grates? Parcarum fila tenebo,
Extendamque colos: duram scio vincere mortem:
Avertam luctus, & tristia damna vetabo,
Teque nihil læsum viridi renovabo senecta;

Concedamque diu juvenes ſpectare nepotes:
Donec & hic ſponſæ maturus, & illa marito;
Rurſus & ex illis ſoboles nova, grexque protervus
Nunc humeris irreptet avi, nunc agmine blando
Certatim placidæ concurrat ad oſcula Pollæ.
Nam templis nunquam ſtatuetur terminus ævi,
Dum me flammigeri portabit machina cœli.
Nec mihi plus Nemee, priſcumque habitabitur Argos,
Nec Tiburna domus, ſoliſque cubilia Gades.
Sic ait, & tangens ſurgentem altaribus ignem,
Populeaque movens albentia tempora ſylva,
Et Styga & ætherei juravit fulmina patris.

II. Propempticon Metio Celeri.

Di, quibus audaces amor eſt ſervare carinas,
Sævaque ventoſi mulcere pericula ponti,
Sternite molle fretum, placidumque advertite votis
Concilium, & lenis non obſtrepat unda precanti.
Grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo
Depoſitum. juvenis dubio committitur alto
Metius, atque animæ partem ſuper æquora noſtræ

Majorem transferre parat. proferte benigna
Sidera, & antennæ gemino conſidite cornu
Oebalii fratres: vobis pontuſque, poluſque
Luceat. Iliacæ longe nimboſa ſororis
Aſtra fugate, precor, totoque excludite cœlo.
Vos quoque cœruleum, divæ Nereides, agmen,
Quîs honor, & regni ceſſit fortuna ſecundi,
(Dicere quæ magni fas ſit mihi ſidera ponti)
Surgite de vitreis ſpumoſæ Doridos antris,
Bajanoſque ſinus, & fœta tepentibus undis
Littora tranquillo certatim ambite natatu,
Quærentes ubi celſa ratis, qua ſcandere gaudet
Nobilis Auſoniæ Celer armipotentis alumnus.
Nec quærenda diu: modo nam trans æquora terris
Prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum:
Prima ſalutavit Capreas, & margine dextro
Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Minervæ.
Hujus utrumque latus molli præcingite gyro;
Partitæque vices, vos ſtuppea tendite mali
Vincula, vos ſummis annectite ſuppara velis,
Vos Zephyris aperite ſinus: pars tranſtra reponat,
Pars demittat aquis curvæ moderamina puppis.

Sint, quibus exploret rupes gravis arte Molochus,
Quæque ſecuturam religent poſt terga phaſelon,
Uncaque ſubmerſæ penitus retinacula vellant.
Temperet hæc æſtus, pelaguſque inclinet ad ortus:
Officio careat glaucarum nulla ſororum.
Huic multo Proteus, geminoque huic corpore Triton
Prænatet, & ſubitis qui perdidit inguina monſtris
Glaucus, adhuc quoties patriis allabitur oris
Littoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen ante omnes, diva cum matre Palæmon,
Annue, ſi veſtras àmor eſt mihi pandère Thebas,
Nec cano degeneri Phœbejum Amphiona pleƈtro.
Et pater, Aeolio frangit qui carcere ventos,
Cui varii flatus, omniſque per æquora mundi
Spiritus, ac hyemes nimboſaque nubila parent,
Arƈtius objeƈto Borean, Eurumque, Notumque
Monte premat: ſoli Zephyro ſit copia cœli,
Solus agat puppes, ſummaſque ſupernatet undas
Aſſiduus pelago, donec tua, turbine nullo,
Læta Paretoniis aſſignet carbaſa ripis.
Audimur: vocat ipſe ratem, nautaſque morantes
Increpat. ecce meum timido jam frigore peƈtus

Labitur, & nequeo, quamvis movet ominis horror,
Claudere ſuſpenſos oculorum in margine fletus.
Jamque ratem terris diviſit fune ſoluto
Navita, & anguſtum dejecit in æquora pontem:
Sævus ubi e puppi longo clamore magiſter
Diſſipat amplexus, atque oſcula fida revellit,
Nec longum cara licet in cervice morari.
Attamen in terras e plebe noviſſimus omni
Ibo, nec egrediar niſi jam cedente carina.
Quis rude, & abſciſſum miſeris animantibus æquor
Fecit iter? ſolidæque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus, pelagoque immiſit hiantes?
Audax ingenii; nec enim temeraria virtus
Illa magis, ſummæ gelidum quæ Pelion Oſſæ
Junxit, anhelantemque jugis bis preſſit Olympum.
Uſque adeone parum lentas tranſire paludes,
Stagnaque & anguſtos ſummittere pontibus amnes?
Imus in abruptum, gentileſque undique terras
Fugimus, exigua clauſi trabe, & aëre nudo.
Inde furor ventis, indignatæque procellæ,
Et cœli fremitus, & fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant æquora ſomno;

Nec ſpumare Thetis, nec ſpargere nubila fluctus
Audebant; viſis tumuerunt puppibus undæ,
Inque hominem ſurrexit hyems, tunc nubila Plias,
Oleniumque pecus, ſolito tunc pejor Orion.
Juſta queror: fugit ecce vagas ratis acta per undas
Paulatim minor, & longe ſervantia vincit
Lumina, tot gracili ligno complexa timores,
Teque ſuper reliquos, te, noſtri pignus amoris,
Portatura, Celer. Quos nunc ego pectore ſomnos,
Quoſve queam perferre dies? quis cuncta paventi
Nuntius, an facili te prætermiſerit unda
Lucani rabida ora maris? num torva Carybdis
Fluctuet, aut Siculi populatrix virgo profundi?
Quos tibi currenti præceps ferat Adria mores?
Quæ pax Carpathio? quali te ſubvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita juvenci?
Sed merui queſtus: quid enim, te caſtra petente,
Non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque Chaos? ſtarem prope bellica regis
Signa mei, ſeu tela manu, ſeu frena teneres,
Armatis ſeu jura dares; operumque tuorum
Et ſi non ſocius, certe mirator adeſſem.

Sic quondam magno Phœnix reverendus Achilli
Littus ad Iliacum, Thymbræaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil juratus Atridæ,
Cur nobis ignavus amor? ſed pectore fido
Nuſquam abero, longiſque ſequar tua carbaſa votis.
Iſi, Phoroneis quondam ſtabulata ſub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli,
Excipe multiſono puppem Mareotida ſiſtro:
Ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palæſtinaſque dedit frenare cohortes,
Ipſa manu placida per limina feſta, ſacroſque
Duc portus, urbeſque tuas. te præſide, noſcat
Unde paludoſi fœcunda licentia Nili:
Cur vada deſidant, & ripa coërceat undas
Cecropio ſtagnata luto: cur invida Memphis,
Curve Terapnæi laſciviat ora Canopi:
Cur ſervet Pharias Lethæus janitor aras;
Vilia cur magnos æquent animalia Divos:
Quæ ſibi præſternat vivax altaria Phœnix:
Quos dignetur agros, aut quo ſe gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis paſtoribus Apis.
Duc & ad Aemathios manes, ubi belliger urbis

Conditor Hyblæo perfuſus nectare durat:
Anguiferamque domum, blando qua merſa veneno
Actias Auſonias fugit Cleopatra catenas.
Uſque & in Aſſyrias ſedes, mandataque caſtra
Proſequere, & Marti juvenem, dea, trade Latino.
Nec novus hoſpes erit. puer hic ſudavit in armis
Notus adhuc tantum majoris munere clavi:
Jam tamen & turmas facili prævertere gyro
Fortis, & Eoas jaculo damnare ſagittas.
Ergo erit illa dies, qua te majora daturus
Cæſar ab emerito jubeat diſcedere bello?
At nos hoc iterum ſtantes in littore, vaſtos
Cernemus fluctus, aliaſque rogabimus auras.
O tum quantus ego! aut quanta votiva movebo
Plectra lyra! cum me magna cervice ligatum
Attolles humeris, atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe novus, ſervataque reddes
Colloquia, inque vicem medios narrabimus annos:
Tu rapidum Euphraten, & regia Bactra, ſacraſque
Antiquæ Babylonis opes, & Zeugma, Latinæ
Pacis iter: qua dulce nemus florentis Idumes;
Qua pretioſa Tyros rubeat, qua purpura fuco

Sidoniis iterata cadis: ubi germine primum
Candida felices sudent opobalsama virgæ;
Ast ego, devictis dederim quæ busta Pelasgis,
Quæve laboratas claudat mihi pagina Thebas.

III. Lachrymæ Hetrusci.

Summa Deûm Pietas, cujus gratissima cœlo
Rara profanatas inspectant numina terras,
Huc vittata comam, niveoque insignis amictu,
Qualis adhuc præsens, nullaque expulsa nocentum
Fraude, rudes populos atque aurea regna colebas,
Mitibus exequiis ades, & lugentis Hetrusci
Cerne pios fletus, laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu,
Complexumque rogos, incumbentemque favillis
Aspiciens, non aut primævæ funera plangi
Conjugis, aut nati modo pubescentia credat
Ora rapi flammis? pater est, qui fletur. adeste
Dîque hominesque sacris. procul hinc, procul ite nocentes;
Si cui corde nefas tacitum, fessique senectus
Longa patris; si quis pulsatæ conscius unquam

Matris, & inferna rigidum timet Aeacon urna:
Infontes, caftofque voco. tenet ecce feniles
Leniter implicitos vultus, fanctamque parentis
Caniciem fpargit lachrymis, animæque fupremum
Frigus amat: celeres genitoris filius annos,
(Mira fides) nigrafque putat properaffe forores.
Exultent placidi Lethæa ad flumina manes,
Elyfiæ gaudete domus: date ferta per aras,
Feftaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, & nimium felix, plorataque nato
Umbra venit. longe Furiarum fibila, longe
Tergeminus cuftos. penitus via longa patefcat
Manibus egregiis. eat, horrendumque filentis
Accedat domini folium, gratefque fupremas
Perferat, & totidem juveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu, dabimus folatia dignis
Luctibus, Aoniafque tuo facrabimus ultro
Inferias, Hetrufce, feni. tu largus Eoa
Germina, tu meffes Cilicumque, Arabumque fuperbis
Merge rogis: ferat ignis opes hæredis, & alto
Aggere miffuri nitido pia nubila cœlo
Stipentur cineres; nos non arfura feremus

Munera; venturosque tuus durabit in annos,
Me monstrante, dolor. neque enim mihi flere parentem
Ignotum: similes gemui projectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
Suadet, & ipse tuli, quos nunc tibi confero, questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea, nec proavis demissum stemma: sed ingens
Supplevit fortuna genus, culpamque parentum
Occuluit. neque enim dominos de plebe tulisti;
Sed quibus occasus pariter famulantur & ortus.
Nec pudor iste tibi: quid enim terrisque poloque
Parendi sine lege manet? vice cuncta reguntur,
Alternisque premunt. propriis sub regibus omnis
Terra: premit felix regum diademata Roma;
Hanc ducibus frenare datum: mox crescit in illos
Imperium Superis. sed habent & numina legem:
Servit & astrorum velox chorus, & vaga servit
Luna, nec injussæ toties redit orbita lucis.
Et (modo si fas est æquare jacentia summis)
Pertulit & sævi Tirynthius horrida regis
Pacta, nec erubuit famulantis fistula Phœbi.

Sed

Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris:
Smyrna tibi gentile solum, potusque verendo
Fonte Meles, Hermique vadum, quo Lydius intrat
Bacchus, & aurato reficit sua cornua limo.
Læta dehinc series, variisque ex ordine curis
Auctus honos, semperque gradus prope numina, semper
Cæsareum coluisse latus, sacrisque Deorum
Arcanis hærere datum. Tibereïa primum
Aula tibi, vix dum ora nova mutante juventa,
Panditur. hic, annis multa super indole victis,
Libertas oblata venit. nec proximus hæres,
Immitis quamquam & furiis agitatus, abegit.
Hunc & in Arctoas tenuis comes usque pruinas
Terribilem affatu passus visuque tyrannum
Immanemque suis, ut qui metuenda ferarum
Corda domant, mersasque jubent jam sanguine tacto
Reddere ab ore manus, & nulla vivere præda.
Præcipuos sed enim merito subvexit in actus
Nondum stelligerum senior dimissus in axem
Claudius, & longo transmittit habere nepoti.
Quis Superos metuens pariter tot templa, tot aras,

Promeruiſſe datur? ſummi Jovis aliger Arcas
Nuntius: imbrifera potitur Thaumantide Juno:
Stat celer obſequio juſſa ad Neptunia Triton:
Tu toties mutata ducum juga rite tuliſti
Integer, inque omni felix tua cymba profundo.
Jamque piam lux alta domum, præcelſaque toto
Intravit fortuna gradu. jam creditur uni
Sanctarum digeſtus opum, partæque per omnes
Divitiæ populos, magnique impendia mundi.
Quicquid ab auriferis ejectat Iberia foſſis,
Dalmatico quod monte nitet, quod meſſibus Afris
Vertitur, æſtiferi quicquid terit area Nili,
Quodque legit merſus pelagi ſcrutator Eoi,
Et Lacedæmonii pecuaria culta Galeſi,
Perſpicuæque nives, Maſſyllaque robora, & Indi
Dentis honos: uni parent commiſſa miniſtro,
Quæ Boreas, quæque Eurus atrox, quæ nubilus Auſter
Invehit. Hybernos citius numeraveris imbres,
Sylvarumque comas. Vigilis te, animique ſagacis
Exitus evolvit, quantum Romana ſub omni
Pila die, quantumque Tribus: quid templa: quid alti

Undarum curſus, quid propugnacula poſcant
Aequoris, aut longe ſeries porrecta viarum:
Quod Domini celſis niteat laquearibus aurum,
Quæ Divum in vultus igni formanda liqueſcat
Maſſa; quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne monetæ.
Hinc tibi rara quies, animoque excluſa voluptas,
Exiguæque dapes, & nunquam læſa profundo
Cura mero. ſed jura tamen genialia cordi,
Et mentem vincire toris, & jungere feſta
Connubia, & fidos domino genuiſſe clientes.
Quis ſublime genus, formamque inſignis Hetruſcæ
Neſciat? haudquaquam proprio mihi cognita viſu,
Sed decus eximium formæ par reddit imago
Vultibus, & ſimilis natorum gratia monſtrat.
Nec vulgare genus: faſces, ſummamque curulem
Frater, & Auſonios enſes, mandataque fidus
Signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
Impulit, & magno gens eſt damnata triumpho.
Sic quicquid patrio ceſſatum eſt ſanguine, mater
Reddidit, obſcurumque latus clareſcere vidit
Connubio gaviſa domus. nec pignora longe:
Quippe bis ad partus venit Lucina, manuque

Ipſa levi gravidos tetigit fœcunda labores.
Felix ah! ſi longa dies, ſi cernere vultus
Natorum virideſque genas tibi juſta dediſſent
Stamina: ſed media cecidere abrupta juventa
Gaudia, florenteſque manu ſcidit Atropos annos,
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubenteſque roſæ primos moriuntur ad Auſtros,
Aut uti verna novis expirat purpura pratis.
Illa ſagittiferi circumvolitaſtis, Amores,
Funera; maternoque rogos unxiſtis amomo.
Nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
Spargere, collectæque pyram ſtruxere pharetræ.
Quas tunc inferias, aut quæ lamenta dediſſes
Maternis, Hetruſce, rogis, qui funera patris
Haud matura putas, atque hos pius ingemis annos?
Illum &, qui nutu ſuperas nunc temperat arces,
Progeniem claram terris partitus & aſtris,
Lætus Idumæi donavit honore triumphi:
Dignatuſque loco victricis & ordine pompæ
Non vetuit, tenueſque nihil minuere parentes.
Atque idem in cuneos populum cum duxit equeſtres,
Mutavitque genus, lævaque ignobile ferrum

Exüit, & celſæ natorum æquavit honori.
Dextra bis octonis fluxerunt ſæcula luſtris,
Atque ævi ſine nube tenor. Quam dives in uſus
Natorum, totoque volens excedere cenſu,
Teſtis adhuc largi nitor inde aſſuetus Hetruſci,
Cui tua non humiles dedit indulgentia mores.
Hunc ſiquidem amplexu ſemper revocante tenebas
Blandus, & imperio nunquam pater: hujus honori
Pronior ipſe etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi devoti juvenes pro patre renato,
Summe ducum, grates, aut quæ pia vota rependant?
Tu (ſeu tarda ſitu, rebuſque exhauſta ſenectus
Erravit; ſeu blanda diu fortuna regreſſum
Maluit) attonitum & venturi fulminis ictus
Horrentem, tonitru tantum lenique procella
Contentus monuiſſe ſenem: cumque horrida ſupra
Aequora, curarum ſocius procul Itala rura
Linqueret, hic molles Campani littoris oras,
Et Diomedeas concedere juſſus in arces,
Atque hoſpes, non exul erat. nec plura moratus
Romuleum referas iterum, Germanice, limen,
Mœrentemque foves, inclinatoſque penates

Erigis. Haud mirum, Ductor placidiſſime; quando
Hæc eſt, quæ victis parcentia fœdera Cattis,
Quæque ſuum Dacis donat clementia montem:
Quæ modo Marcomanos poſt horrida bella, vagoſque
Sauromatas Latio non eſt dignata triumpho.
Jamque in fine dies, & inexorabile penſum
Deficit. hic mœſti pietas me poſcit Hetruſci
Qualia nec Siculæ moderantur carmina rupes,
Nec fati jam certus olor, ſævique marita
Tereos. Heu quantis laſſantem brachia vidi
Planctibus, & prono fuſum ſuper oſcula vultu!
Vix famuli, comiteſque tenent, vix arduus ignis
Submovet. haud aliter gemuit perjuria Theſeus
Littore, qui falſis deceperat Aegea velis.
Tunc immane gemens, fœdatuſque ora, tepentes
Affatur cineres: Cur nos, fidiſſime, linquis
Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
Præſidis, atque breves Superum pacavimus iras,
Nec frueris; tantique orbatus muneris uſu
Ad Manes, ingrate, fugis. nec flectere Parcas,
Aut placare malæ datur aſpera numina Lethes?

Felix, cui magna patrem cervice veheati
Sacra Mycenææ patuit reverentia flammæ!
Quique tener ſævis genitorem Scipio Pœnis
Abſtulit, & Lydi pietas temeraria Lauſi.
Ergo & Theſſalici conjux penſare mariti
Funus, & immitem potuit Styga vincere ſupplex
Thracius? ah quanto melius pro patre liceret!
Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
Longius: hic manes, hic intra tecta tenebo.
Tu cuſtos, dominuſque laris; tibi cuncta tuorum
Parebunt. ego rite minor, ſemperque ſecundus
Aſſidue libabo dapes, & pocula ſacris
Manibus, effigieſque colam: te lucida ſaxa,
Te ſimilem doctæ referet mihi linea ceræ:
Nunc ebur, & fulvum vultus imitabitur aurum.
Inde viam morum, longæque examina vitæ,
Affatuſque pios, monituraque ſomnia poſcam.
Talia dicentem genitor dulcedine læta
Audit, & immites lente deſcendit ad umbras,
Verbaque dilectæ fert narraturus Hetruſcæ.
Salve ſupremum, ſenior mitiſſime patrum,
Supremumque vale: qui nunquam, ſoſpite nato,

Triſte Chaos, mœſtique ſitus patiere ſepulchri.
Semper odoratis ſpirabunt floribus aræ,
Semper & Aſſyrios felix bibet urna liquores,
Et lachrymas, qui major honos. hic ſacra litabit
Manibus, eque tua tumulum tellure levabit.
Noſtra quoque, exemplo meritus, tibi carmina ſanxit,
Hoc etiam gaudens cinerem donaſſe ſepulchro.

IV. Coma Flavii Earini.

Ite comæ, facilemque precor tranſcurrite pontum:
Ite, coronato recubantes molliter auro:
Ite, dabit curſus mitis Cytherea ſecundos,
Placabitque Notos: fors & de puppe timenda
Transferet, inque ſua ducet ſuper æquora concha.
Accipe laudatos, juvenis Phœbeïe, crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer: accipe lætus,
Intonſæque oſtende patri. ſine dulce nitentes
Comparet, atque diu fratris putet eſſe Lyæi.
Forſan & ipſe comæ nunquam labentis honorem
Proferet, atque alio clauſum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!

Illa licet facræ placeat fibi nube rapinæ;
(Nempe dedit Superis illum, quem turbida femper
Juno videt, refugitque manum, nectarque recufat)
At tu grata Deis, pulchroque infignis alumno,
Mififti Latio placida quem fronte miniftrum
Juppiter Aufonius pariter, Romanaque Juno
Afpiciunt, & uterque probant. Nec tanta potenti
Terrarum Domino divum fine mente voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
Dum petit, & molles agitat Venus aurea cygnos,
Pergameas intraffe domos, ubi maximus ægris
Auxiliator adeft, & feftinantia fiftens
Fata falutifero mitis Deus incubat angui.
Hic puerum egregiæ præclarum fidere formæ
Ipfius ante Dei ludentem confpicit aram.
Ac primum fubita paulum decepta figura
Natorum de plebe putat: fed non erat illi
Arcus, & ex humeris nullæ fulgentibus umbræ.
Miratur puerile decus; vultumque, comafque
Afpiciens, Tune Aufonias, ait, ibis ad arces,
Neglectus Veneri? tu fordida tecta, jugumque
Servitii vulgare feres? procul abfit: ego ifti,

Quem meruit, formæ dominum dabo. vade age
mecum,
Vade puer; ducam volucri per ſidera curru
Donum immane duci: nec te plebeja manebunt
Jura; Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto jam dulce ſub orbe
Aut vidi, aut genui. cedat tibi Latmſus ultro
Sangariuſque puer; quemque irrita fontis imago,
Et ſterilis conſumpſit amor. te cœrula Naïs
Mallet, & apprenſa traxiſſet fortius urna.
Tu, puer, ante omnes; ſolus formoſior ille,
Cui daberis. Sic orſa, leves ſecum ipſa per auras
Tollit, olorinaque jubet conſidere biga.
Nec mora: jam Latii montes, vetereſque penates
Evandri, quos mole nova pater inclytus urbis
Excolit, & ſummis æquat Germanicus aſtris.
Tunc propior jam cura deæ, quæ forma capillis
Optima, quæ veſtis roſeos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœleſtes oculos ducis, ipſaque tædas
Junxerat, & plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios ſic fundit amictus;

Dat radios, ignemque ſuum. ceſſere priores
Deliciæ, famulûmque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhaſque graves, cryſtallaque portat
Candidiore manu: creſcit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui prælibare verendum
Nectar, & ingentem toties contingere dextram
Electus, quam noſſe Getæ, quam tangere Perſæ,
Armeniique, Indique petunt! O ſidere dextro
Edite, multa tibi divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Carperet, & pulchræ fuſcaret gratia formæ,
Ipſe Deus patriæ, celſam trans æquora liquit
Pergamon. haud ulli puerum mollire poteſtas
Credita; ſed tacita juvenis Phœbeïus arte
Leniter, haud ullo concuſſum vulnere corpus
De ſexu tranſire jubet. tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos ſervare mares; nunc frangere ſexum,
Atque hominem mutare nefas; gaviſaque ſolos
Quos genuit, Natura videt; nec lege ſiniſtra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.

Tu quoque, nunc juvenis, genitus ſi tardius eſſes,
Umbratuſque genas, & adultos fortior artus,
Non unum gaudens Phœbeja ad limina munus
Miſiſſes: patrias nunc vertex ſolus ad aras
Naviget. hunc multo Paphie ſaturabat amomo,
Hunc nova tergemina pectebat Gratia dextra.
Huic & purpurei cedat coma ſaucia Niſi,
Et quam Sperchio tumidus ſervabat Achilles.
Ipſi, cum primum niveam præcerpere frontem
Decretum eſt, humeroſque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntque comas, & ſerica pectore ponunt
Pallia. tunc junctis crinem incidere ſagittis,
Atque auro, gemmiſque locant: rapit ipſa cadentes
Mater, & arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte ſupinis
Nobile gemmato ſpeculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipſoque potentius auro.
Tu modo figo aciem, & vultus hucuſque relinque.
Sic ait, & ſpeculum recluſit imagine rapta.
At puer egregius tendens ad ſidera palmas:

His mihi pro donis, hominum mitiſſime cuſtos,
(Si merui) longa dominum renovare juventa,
Atque orbi ſervarre velis! hoc ſidera mecum,
Hoc undæ, terræque rogant. eat, oro, per annos
Iliacos, Pylioſque ſimul: proprioſque penates
Gaudeat, & ſecum Tarpeja ſeneſcere templa.
Sic ait, & motas miratur Pergamas aras.

V. Ad Claudiam uxorem.

Quid mihi mœſta die, ſociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis ſuſpiria cura?
Non metuo, ne læſa fides, aut pectore in iſto
Alter amor: nullis in te datur ire ſagittis,
(Audiat infeſto licet hæc Rhamnuſia vultu)
Non datur. & ſi egomet patrio de littore raptus
Quatuor emeritis per bella, per æquora, luſtris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intertextas commenta retexere telas,
Sed ſine fraude palam, thalamoſque armata negaſſes.
Dic tamen, unde alia mihi fronte & nubila vultu?
Anne quod Euboicos feſſus remeare penates
Auguror, & patria ſenium componere terra!

Cur hoc triſte tibi? certe laſcivia cordi
Nulla, nec aut rapidi mulcent te prælia Circi,
Aut intrat ſenſus clamoſi turba theatri;
Sed probitas, & opaca quies, & ſordida nunquam
Gaudia. Quas autem comitem te rapto per undas?
Quamquam, & ſi gelidas irem manſurus ad Arctos,
Vel ſuper Heſperiæ vada caligantia Thules,
Aut ſeptemgemini caput haud penetrabile Nili,
Hortarere vias. Etenim tua (nempe benigna
Quam mihi ſorte Venus junctam florentibus annis
Servet, & in ſenium) tua, (quæ me vulnere primo
Intactum thalamis, & adhuc juvenile vagantem
Fixiſti) tua frena libens, dociliſque recepi;
Et ſemel inſertas non mutaturus habenas
Uſque premo. Ter me nitidas Albana ferentem
Dona comas, ſanctoque indutum Cæſaris auro
Viſceribus complexa tuis; ſertiſque dediſti
Oſcula anhela meis. Tu cum Capitolia noſtræ
Inficiata lyræ, ſævum ingratumque dolebas
Mecum victa Jovem: tu procurrentia primis
Carmina noſtra ſonis, totaſque in murmure noctes
Aure rapis vigili: longi tu ſola laboris

Conſcia, cnmque tuis crevit mea Thebaïs annis.
Qualem te nuper Stygias modo raptus ad undas,
Cum jam Lethæos audirem cominus amnes:
Aſpexi! tenuique oculos jam morte cadentes.
Scilicet exhauſti Lacheſis mihi tempora fati
Te tantum miſerata dedit, Superique potentes
Invidiam timuere tuam. poſt iſta, propinquum
Nunc iter, optatoſque ſinus comes ire moraris?
Heu ubi nota fides, totque explorata per uſus,
Qua veteres Latias, Grajaſque Heroidas æquas?
Iſſet ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gaviſa domos, ſi paſſus Ulyſſes.
Queſta eſt Aegiale, queſta eſt Melibœa relinqui,
Et quamquam ſævi fecerunt Menada planctus.
Nec minor his tu noſſe fidem, firmamque maritis
Reddere. Sic certe cineres, umbramque priorem
Quæris adhuc: ſic exequias amplexa canori
Conjugis, ingentes iteras de pectore planctus,
Jam mea. Nec pietas alia eſt tibi, curaque natæ:
Sic ut mater amas, ſic nunquam corde recedit
Nata tuo, fixamque animi penetralibus imis
Nocte, dieque tenes. non ſic Trachinia nidos

Alcyone vernos, non ſic Philomela penates
Circuit amplectens, animamque in pignora transfert.
Heu nunc illa terit viduo quod ſola cubili,
Otia tam pulchræ terit infœcunda juventæ:
Sed venient plenis, venient connubia, tædis.
Sic certe, formæque bonis, animique meretur:
Sive chelyn complexa petit, ſeu voce paterna
Diſcendum Muſis ſonat, & mea carmina flectit,
Candida ſeu molli diducit brachia motu;
Ingenium probitas, artemque modeſtia vincit.
Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebat
Hoc ceſſare decus? Nec tantum Roma jugales
Conciliare toros, feſtaſque accendere tædas
Fertilis; & noſtra generi tellure dabuntur.
Non adeo Veſuvinus apex, & flammea diri
Montis hyems trepidas exhauſit civibus urbes:
Stant, populiſque vigent. Hic auſpice condita Phœbo
Tecta, Dicarchei portus, & littora mundi
Hoſpita: & hic magnæ tractus imitantia Romæ
Quæ Capys advectis implevit mœnia Teucris.
Noſtra quoque haud propriis tenuis, nec rara colonis

Parthe-

Parthenope; cui mite ſolum trans æquora vectæ
Ipſe Dionea monſtravit Apollo columba.
Has ego te ſedes (nam nec mihi barbara Thrace,
Nec Libye natale ſolum) transferre laboro:
Quas & mollis hyems, & frigida temperat æſtas:
Quas imbelle fretum torpentibus alluit undis.
Pax ſecura locis, & deſidis otia vitæ,
Et nunquam turbata quies, ſomnique peracti.
Nulla foro rabies, aut ſtrictæ jurgia legis,
Morum jura; viris ſolum, & ſine faſcibus, æquum.
Quid nunc magnificas ſpecies, cultuſque locorum,
Templaque, & innumeris ſpatia interſtincta columnis;
Et geminam molem nudi tectique theatri,
Et Capitolinis quinquennia proxima luſtris;
Quid laudem riſus, libertatemque Menandri,
Quam Romanus honos & Graja licentia miſcent?
Nec deſunt variæ circum oblectamina vitæ:
Sive vaporiferas, blandiſſima littora, Bajas,
Enthea fatidicæ ſeu viſere tecta Sibyllæ
Dulce ſit, Iliacoque jugum memorabile remo:
Seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri,

Teleboumque domos; trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagæ tollit Pharus æmula lunæ:
Caraque non molli juga Surrentina Lyæo,
Quæ meus ante alios habitator Pollius auget:
Aenariæque lacus medicos, Statinaſque renatas.
Mille tibi noſtræ referam telluris amores.
Sed ſatis hoc conjux, ſatis hoc dixiſſe, creavit
Me tibi, me ſocium longos aſtrinxit in annos:
Nonne hæc amborum genitrix, altrixque videri
Digna? ſed ingratus qui plura adnecto, tuiſque
Moribus indubito: venies, cariſſima conjux,
Præveniesque etiam: ſine me tibi ductor aquarum
Tybris, & armiferi ſordebunt tecta Quirini.

P. PAPINII STATII SYLVARVM LIBER IV.

Statius Marcello ſuo ſalutem.

INVENI librum, Marcelle cariſſime, quem pietati tuæ dedicarem. Reor quidem aliter, quam invocato numine maximi Imperatoris, nullum opuſculum meum cœpiſſe. Sed hic liber tres habet. Sequitur quarta, quæ ad honorem tuum pertinet. Primo autem ſeptimum Germanici noſtri conſulatum adoravi. Secundo gratias egi ſacratiſſimis ejus epulis honoratus. Tertio viam Domitianam miratus ſum, quæ graviſſimam arenarum moram exemit: cujus beneficio tu quoque maturius epiſtolam meam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli ſcribo. Proximum eſt lyricum carmen ad Septimium Severum, juvenem (uti ſcis) inter ornatiſſimos ſecundi ordi-

nis, tuum quidem etiam condiſcipulum, ſed mihi contra hoc quoque jus, arctiſſime carum. Jam Vindicis noſtri Herculem Epitrapezion, ſecundum honorem, quem de me, & de ipſis ſtudiis meretur, imputare etiam tibi poſſum. Maximum Junium dignitatis & eloquentiæ nomine a nobis diligi, ſatis eram teſtatus epiſtolâ, quam ad illum de editione Thebaidos meæ publicavi. Sed nunc quoque eum reverti maturius e Dalmatia rogo. Juncta eſt Ecloga ad municipem meum Julium Menecrátem, ſplendidum juvenem, & Pollii mei generum; cui gratúlor, quod Neapolim noſtram número liberorum honeſtaverit. Plotio Grypho, majoris gradus juveni, dignius opuſculum reddam; ſed interim Hendecaſyllabos, quos Saturnalibus una riſimus, huic volumini inſerui. Quare ergo plura in quarto Sylvarum, quam in prioribus? Ne ſe putent aliquid egiſſe, qui reprehenderunt (ut audio) quod hoc ſtili genus edidiſſem. Primum, ſupervacuum eſt diſſuadere rem factam. Deinde, multa ex illis jam Domino Cæſari dederam; & quanto hoc plus eſt, quam edere? Exercere autem jocos non licet? ſi ſecreto,

inquit. Sed & Sphæromachias ſpectamus, & pilaris luſio admittitur. noviſſime, quiſquis ex meis invidus aliquid legit, ſtatim ſe profitetur adverſum: itaque conſilio ejus accedam? In ſumma nempe ego ſum, qui traducor. Taceat, & gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, ſi videtur, hactenus: ſin minus, reprehendemur.

I. Conſulatus XVII imp. Auguſti Germanici.

LAETA bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum ſole novo, cum grandibus aſtris
Clarius ipſe nitens, & primo major Eoo.
Exultent leges Latiæ: gaudete curules;
Et ſeptemgemino jactantior æthera pulſet
Roma jugo: pluſque ante alias Evandrius arces
Collis ovet. ſubiere novi Palatia faſces,
Et requiem bis ſextus honos, precibuſque receptis
Curia Cæſareum gaudet viciſſe pudorem.
Ipſe etiam immenſi reparator maximus ævi
Attollit vultus, & utroque a limine grates

Janus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia jussisti componere bella, novique
In leges jurare fori. Levat ecce supinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce profatur:
Salve, magne parens mundi, qui secula mecum
Instaurare paras: talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit: sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet. Da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro,
Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis, & ipsa meæ tepeant tibi sidera brumæ.
Moribus atque tuis gaudent turmæque, tribusque,
Purpureique Patres; lucemque a consule ducit
Omnis honos. quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens, & mecum longa Vetustas
Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
Sed quæ sola meus dignetur vincere Cæsar.
Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
Augustus fasces; sed cœpit sero mereri.
Tu juvenis prægressus avos. & quanta recusas,

Quanta vetas! flectere tamen; precibuſque Senatus
Permittes hanc ſæpe diem. manet inſuper ordo
Longior, & totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit. mecum altera ſæcula condes,
Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
Mille trophæa feres; tantum permitte triumphos.
Reſtat Bactra novis, reſtat Babylona tributis
Frenari: nondum gremio Jovis Indica Laurus,
Nondum Arabes, Sereſque rogant; nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menſes.
Sic Janus, clauſoque libens ſe poſte recepit.
Tunc omnes patuere fores, lætoque dederunt
Signa polo; dominaque tibi, Rex magne, juventam
Annuit, atque ſuos promiſit Juppiter annos.

II. Euchariſticon ad imp. Aug. Germanicum Domitianum.

Regia Sidoniæ convivia laudat Eliſæ,
Qui magnum Aeneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes manſuro carmine monſtrat

Aequore qui multo reducem conſumpſit Ulyſſem.
Aſt ego, cui ſacræ Cæſar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit conſurgere menſa,
Qua celebrem mea vota lyra, quas ſolvere grates
Sufficiam? non, ſi pariter mihi vertice læto
Nectat adoratas & Smyrna & Mantua lauros,
Digna loquar. mediis videor diſcumbere in aſtris
Cum Jove, & Iliaca porrectum ſumere dextra
Immortale merum. ſteriles tranſmiſimus annos,
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Tene ego, regnator terrarum orbiſque ſubacti
Magne parens, te, ſpes hominum, te, cura deorum,
Cerno jacens? datur hæc juxta, datur ora tueri
Vina inter, menſaſque, & non aſſurgere fas eſt?
Tectum auguſtum, ingens, non centum inſigne co-
lumnis,
Sed quantæ Superos cœlumque, Atlante remiſſo,
Suſtentare queant. ſtupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur ſede locatum
Numina, ne magnum properes eſcendere cœlum:
Tanta patet moles, effuſæque impetus aulæ
Liberior campi, multumque amplexus aperti

Aethereos, & tantum domino minor: ille penates
Implet, & ingenti Genio juvat. Aemulus illic
Mons Libys, Iliacusque nitent, & multa Syene,
Et Chios, & glauca certantia Doride saxa,
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa super species: fessis vix culmina prendas
Visibus, auratique putes laquearia cœli.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar
Agmina mille simul jussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque laborant
Sufficere. Aetherei felix sic orbita fluxit
Triptolemi: sic vitifero sub palmite nudos
Umbravit colles, & sobria rura Lyæus.
Sed mihi non epulas, Indisque innixa columnis
Robora Maurorum, famulasve ex ordine turmas;
Ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacavit
Tranquillum vultu, & majestate serena
Mulcentem radios, summittentemque modeste
Fortunæ vexilla suæ. tamen ore nitebat
Dissimulatus honos. talem quoque barbarus hostis
Posset, & ignotæ conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit

Dimiſſis Gradivus equis: ſic lubrica ponit
Membra Therapnæa reſolutus gymnade Pollux:
Sic jacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides poſt horrida juſſa reverſus
Gaudebat ſtrato latus acclinare leoni.
Parva loquor, nec dum æquo tuos, Germanice, vultus:
Talis ubi Oceani finem, menſaſque reviſit
Aethiopum, ſacro diffuſus nectare vultus,
Dux ſuperûm, ſecreta jubet dare carmina Muſas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.
Dî tibi (namque animas ſæpe exaudire minores
Dicuntur) patriæ bis terque exire ſenectæ
Annuerint fines! rata numina miſeris aſtris,
Templaque des, habileſque domos! ſæpe annua pandas
Limina, ſæpe novo Janum lictore ſalutes;
Sæpe coronatis iteres quinquennia luſtris!
Qua mihi felices epulas, menſæque dediſti
Sacra tuæ, talis longo poſt tempore venit
Lux mihi, Trojanæ qualis ſub collibus Albæ
Cum modo Germanas acies, modo Daca ſonantem
Prælia, Palladio tua me manus induit auro.

III. Via Domitiana.

Quis duri silicis, gravisque ferri
Immanis sonus æquori propinquum
Saxosæ latus Appiæ replevit?
Certe non Libycæ sonant catervæ,
Nec dux advena, pejerante bello,
Campanos quatit inquietus agros:
Nec frangit vada, montibusque cæsis
Inducit Nero sordidas paludes.
Sed qui limina bellicosa Jani
Justis legibus, & foro coronat:
Qui castæ Cereri diu negata
Reddit jugera, sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum;
Et Censor prohibet mares adultos
Pulchræ supplicium timere formæ:
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et Pacem propria domo reponit.
Qui genti patriæ futura semper
Sancit limina, Flaviumque culmen;
Hic scenis populi vias gravatas,

Et campis iter omne detinentes,
Longos eximit ambitus, novoque
Injectu solidat graves arenas;
Gaudens Euboicæ domum Sibyllæ,
Gauranosque sinus, & æstuantes
Septem montibus admovere Bajas.
Hic quondam piger axe vectus uno
Nutabat cruce pendula viator;
Sorbebatque rotas maligna tellus,
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec cursus agiles, sed impeditum
Tardabant iter orbitæ tacentes,
Dum pondus nimium querens sub alta
Repit languida quadrupes statera:
At nunc, quæ solidum diem terebat,
Horarum via facta vix duarum.
Non tensæ volucrum per astra pennæ,
Nec velocius ibitis, carinæ.
Hic primus labor inchoare sulcos,
Et rescindere limites, & alto
Egestu penitus cavare terras;

Mox, hauſtas aliter replere foſſas,
Et ſummo gremium parare dorſo,
Ne nutent ſola, ne maligna ſedes,
Et preſſis dubium cubile ſaxis.
Tunc umbonibus hinc & hinc coactis,
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantæ pariter manus laborant!
Hi cædunt nemus, exuuntque montes,
Hi ferro ſcopulos trabeſque levant;
Illi ſaxa ligant, opuſque texunt
Cocto pulvere, ſordidoque topho:
Hi ſiccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hæ poſſent & Athon cavare dextræ,
Et mœſtum pelagus gementis Helles
Intercludere ponte non natanti.
His parvus (Lechiæ niſi vetarent)
Inous freta miſcuiſſet Iſthmos.
Fervent littora, nobileſque ſylvæ;
It longus medias fragor per urbes:
Atque echo ſimul hinc & inde fractam
Gauro Maſſicus uvifer remittit.

Miratur ſonitum quieta Cyme,
Et Literna palus, pigerque Savo.
At flavum caput, humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis
Vulturus levat ora, maximoque
Pontis Cæſarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
Camporum bone conditor meorum,
Qui me vallibus aviis refuſum
Et ripas habitare neſcientem
Recti legibus alvei ligaſti:
Et nunc ille ego turbidus, minaxque,
Vix paſſus dubias prius carinas,
Jam pontem fero, perviuſque calcor;
Qui terras rapere, & rotare ſylvas
Aſſueram (pudet), Amnis eſſe cœpi:
Sed grates ago ſtrictus, atque tanti eſt,
Quod ſub te duce, te jubente, ceſſi;
Quod tu maximus arbiter, meæque
Victor perpetuus legere ripæ.
Et nunc limite me colis beato,
Nec ſordere ſinis, malumque late

Deterges ſterilis ſoli pudorem;
Ne me pulvereum, gravemque cœno
Tyrrheni ſinus obruat profundi;
(Qualis Cinyphius tacente ripa,
Pœnos Bagrada ſerpit inter agros)
Sed talis ferar, ut nitente curſu
Tranquillum mare proximumque poſſim
Puro gurgite provocare Lyrim.
Hæc Amnis: pariterque ſe levarat
Ingenti plaga marmorata dorſo:
Hujus janua, proſperumque limen
Arcus, belligeri Ducis trophæis
Et totis Ligurum nitens metallis,
Quantus nubila qui coronat imbri.
Illic flectitur excitus viator;
Illic Appia ſe dolet relinqui.
Tunc velocior, acriorque curſus,
Tunc ipſos juvat impetus jugales.
Ceu feſſis ubi remigum lacertis
Primæ, carbaſa ventilatis, auræ.
Ergo omnes, age, quæ ſub axe primo
Romani colitis fidem parentis,

Prono limite commeate gentes.
Eoæ citius venite laurus;
Nil obſtat cupidis, nihil moratur.
Qui primo Tyberim reliquit ortu,
Primo veſpere navigat Lucrinum.
Sed quam ſine viæ recentis imo,
Qua monſtrat veteres Apollo Cumas,
Albam crinibus, infuliſque cerno?
Viſu fallimur? an ſacris ab antris
Profert Chalcidicas Sibylla laurus?
Cedamus; Chely, jam repone cantus:
Vates ſanctior incipit: tacendum eſt.
En! & colla rotat, noviſque late
Bacchatur ſpatiis, viamque replet.
Tunc ſic virgineo profatur ore:
Dicebam, veniet (manete campi,
Atque amnis) veniet, favente cœlo,
Qui fœdum nemus & putres arenas
Celſis pontibus, & via levabit.
En! hic eſt Deus; hunc jubet beatis
Pro ſe Juppiter imperare terris:
Quo non dignior has ſubit habenas,

Ex

Ex quo, me duce, præſcios Averni
Aeneas, avide futura quærens,
Lucos & penetravit, & reliquit.
Hic paci bonus, hic timendus armis,
Natura melior, potentiorque.
Hic ſi flammiferos teneret axes,
Largis, India, nubibus maderet,
Undaret Libye, teperet Hæmus.
Salve, dux hominum, & parens deorum,
Præviſum mihi, cognitumque numen.
Nec jam putribus evoluta chartis
Solenni prece quindecim virorum
Perluſtra mea dicta; ſed canentem
Ipſam cominus (ut mereris) audi:
Vidi quam ſeriem morantis ævi
Pronectant tibi candidæ ſorores.
Magnus te manet ordo ſæculorum:
Natis longior abnepotibuſque,
Annos perpetua geres juventa,
Quos fertur placidos obiſſe Neſtor,
Quos Titonia computat ſenectus,
Et quantos ego Delium popoſci.

Juravit tibi jam nivalis Arctos;
Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis qua vagus Hercules, & Evan,
Ultra ſidera, flammeumque ſolem,
Et Nili caput, & nives Atlantis:
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger, obvioſque currus:
Donec Troicus ignis, & renatæ
Tarpejus Pater intonabit aulæ;
Hæc donec via, te regente terras,
Annoſa magis Appia ſeneſcat.

IV. Ad Victorium Marcellum epiſtola.

Curre per Euboicos non ſegnis, epiſtola, campos;
Hac ingreſſa vias, qua nobilis Appia creſcit
In latus, & molles ſolidus premit agger arenas.
Atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus ſtagnum navale coërcet
Ripa, ſuburbaniſque vadum prætexitur hortis.
Illic egregium formaque animiſque videbis
Marcellum, & celſo præſignem vertice noſces.

Cui primum ſolito vulgi de more ſalutem,
Mox incluſa modis hæc reddere verba memento:
Jam terras volucremque polum fuga veris aquoſi
Laxat, & Icariis cœlum latratibus urit:
Ardua jam denſæ rareſcunt mœnia Romæ,
Hos Præneſte ſacrum, nemus hos glaciale Dianæ,
Algidus aut horrens, aut Tuſcula protegit umbra:
Tiburis hi lucos, Anienaque frigora captant.
Te quoque clamoſæ quænam plaga mitior urbi
Subtrahit? æſtivos quo decipis aëre ſoles?
Quid, tuus ante omnes, tua cura potiſſima Gallus,
Nec non noſter amor, (dubium morumne probandus
Ingeniive bonis) Latiis æſtivat in oris?
Anne metalliferæ repetit jam mœnia lunæ
Tyrrhenaſque domos? quod ſi tibi proximus hæret,
Non ego nunc veſtro procul a ſermone recedo
Certum eſt: inde ſonus geminas mihi circuit aures.
Sed tu, dum nimio poſſeſſa Hyperione flagrat
Torva Cleonæi juba ſideris, exue curis
Pectus, & aſſiduo temet furare labori.
Et ſontes operit pharetras, arcumque retendit
Parthus; & Elæis auriga laboribus actos,

Alpheo permulcet equos: & noſtra fatiſcit,
Laxaturque chelys. vires inſtigat, alitque
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.
Talis cantata Briſeïde venit Achilles
Acrior, & poſitis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Deſidia, & ſolitos novus exultabis in actus.
Certe jam Latiæ non miſcent jurgia leges,
Et pacem piger annus habet; meſſeſque reverſæ
Dimiſere forum. Nec jam tibi turba reorum
Veſtibulo, querulique rogant exire clientes.
Ceſſat centeni moderatrix judicis haſta,
Qua tibi ſublimi jam nunc celeberrima fama
Eminet, & juvenes facundia præterit annos.
Felix curarum! cui non Heliconia cordi
Serta, nec imbelles Parnaſi e vertice laurus:
Sed viget ingenium, & magnos accinctus in uſus
Fert animus quaſcunque vices. nos otia vitæ
Solamur cantu, ventoſaque gaudia famæ
Quærimus. En egomet ſomnum, & geniale ſecutus
Littus, ubi Auſonio ſe condidit hoſpita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas

Pulſo, Maroneique ſedens in margine templi
Sumo animum, & magni tumulis adcanto magiſtri:
At tu, ſi longi curſum dabit Atropos ævi,
(Detque, precor) Latiique ducis ſi numina pergant,
(Quem tibi poſthabito ſtudium eſt coluiſſe Tonanti,
Quique tuos alio ſubtexit munere faſces,
Et ſpatia obliquæ mandat renovare Latinæ)
Forſitan Auſonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigræ littora Thules,
Aut Iſtrum ſervare latus, metuendaque portæ
Limina Caſpiacæ. nec enim tibi ſola potentis
Eloquii virtus; ſunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi ſubeant thoraca lacerti.
Seu campo pedes ire paras, eſt agmina ſupra
Nutaturus apex; ſeu frena ſonantia flectes,
Serviet aſper equus. nos facta aliena canendo
Vergimur in ſenium: propriis tu pulcher in armis
Ipſe canenda geres, patriæque exempla parabis.
Magna geres, dignoſque etiamnum belliger actus
Poſcit avus, præſtatque domi noviſſe triumphos.
Surge agedum, juvenemque puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.

Jam te blanda ſinu Tyrio ſibi gloria felix
Educat, & cunctas gaudet ſpondere curules.
Hæc ego Chalcidicis ad te, Marcelle, ſonabam
Littoribus, fractas ubi Vesbius egerit iras,
Aemula Trinacriis volvens incendia flammis.
Mira fides! credetne virum ventura propago,
Cum ſegetes iterum, cum jam hæc deſerta virebunt,
Infra urbes populoſque premi, proavitaque toto
Rura abiiſſe mari? nec dum letale minari
Ceſſat apex. procul iſta tuis, Tirata, Teate,
Nec Marrucinos agat hæc inſania montes.
Nunc ſi forte meis quæ ſint exordia Muſis
Scire petis, jam Sidonios emenſa labores
Thebaïs optato collegit carbaſa portu:
Parnaſſique jugis, ſylvaque Heliconide feſtis
Thura dedit flammis, & virginis exta juvencæ,
Votiferaque meas ſuſpendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio ſubit infula nexu:
Troja quidem, magnuſque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monſtrat
Auſonii majora ducis. trahit impetus illo
Jam pridem, retrahitque timor. ſtabuntne ſub illa

Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an ſueta minores
Noſſe ratis, nondum Ioniis credenda periclis?
Jamque vale, & penitus voti tibi vatis amorem
Corde exire veta. nec enim Tirynthius almæ
Pectus amicitiæ. cedit tibi gloria fidi
Theſeos, & lacerum qui circa mœnia Trojæ
Priamidem, cæſo ſolatia traxit amico.

V. Lyricum ad Sept. Severum.

Parvi beatus ruris honoribus,
  Qua priſca Teucros Alba colit lares,
  Fortem atque facundum Severum
  Non ſolitis fidibus ſaluto.
Jam trux ad Arctos Parrhaſias hyems
  Conceſſit altis obruta Solibus:
  Jam pontus, ac tellus renident,
  Jam Zephiris Aquilo refractus.
Nunc cuncta Veris frondibus annuis
  Crinitur arbos; nunc volucrum novi
  Queſtus, inexpertumque carmen,
  Quod tacita ſtatuere bruma.

Nos parca tellus, pervigil & focus,
Culmenque multo lumine fordidum
Solantur, exemptusque testa,
Qua modo ferbuerat Lyæus.
Non mille balant lanigeri greges,
Nec vacca dulci mugit adultero:
Unique (si quando) canenti
Mutus ager domino reclamat.
Sed terra primis post patriam mihi
Dilecta curis: huic mea carmina
Regina bellorum virago
Cæsareo peraravit auro.
Cum tu sodalis dulce periculum
Connisus omni pectore tolleres;
Ut Castor ad cunctos tremebat
Bebryciæ strepitus arenæ.
Tene in remotis Syrtibus avia
Leptis creavit? jam feret Indicas
Messes, odoratisque rara
Cinnama præripiet Sabæis.
Quis non in omni vertice Romuli
Reptasse dulcem Septimium putet?

Quis fonte Juturnæ, relictis
Uberibus, neget esse pastum?
Hæc mira virtus. protinus Ausonum
Portus, vadosæ nescius Africæ
Intras, adoptatusque Thuscis
Gurgitibus puer innatasti.
Hic parvus, inter pignora Curiæ,
Contentus arcto lumine purpuræ,
Crescis; sed immensos labores
Indole patricia secutus.
Non sermo Pœnus, non habitus tibi,
Externa non mens: Italus, Italus.
Sunt urbe Romanisque turmis,
Qui Libyam deceant alumni?
Est & frementi vox hilaris foro,
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit,
Stringere ni jubeant amici.
Sed rura cordi sæpius & quies,
Nunc in paternis sedibus & solo
Vejente, nunc frondosa supra
Hernica, nunc Curibus vetustis.

Hic plura pones, vocibus & modis
Paſſim ſolutis: ſed memor interim
Noſtri, verecundo latentem
Barbiton ingemina ſub antro.

VI. Hercules Epitrapezios Nonii Vindicis.

Forte remittentem curas, Phœboque levatum
Pectora, cum patulis tererem vagus otia ſeptis
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis. hæc imos animi perlapſa receſſus
Inconſumpta manet. neque enim ludibria ventris
Hauſimus, aut epulas diverſo e ſole petitas,
Vinaque perpetuis ævo certantia faſtis.
Ah miſeri! quos noſſe juvat, quid Phaſidis ales
Diſtet ab hyberna Rhodopes grue: quis magis anſer
Exta ferat: cur Thuſcus aper generoſior Umbro;
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilareſque joci brumalem abſumere noctem
Suaſerunt, mollemque oculis expellere ſomnum;
Donec ab Elyſiis proſpexit ſedibus alter

Castor, & hesternas risit Titonia mensas.
O bona nox! junctaque utinam Tirynthia luna!
Nox & Erythræis Thetidis signanda lapillis,
Et memoranda diu, geniumque habitura perennem.
Mille ubi tunc species ærisque eborisque vetusti,
Atque locuturas mentito corpore ceras
Edidici. Quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus,
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Aera, laboriferi vivant quæ marmora cœlo
Praxitelis, quod ebur Pisæo pollice rasum,
Quod Polycletæis jussum est spirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem,
Monstrabit: namque hæc, quoties chelyn exuit ille,
Desidia est; hic Aoniis amor avocat antris.
Hæc inter, castæ Genius tutelaque mensæ
Amphitryoniades, multo mea cepit amore
Pectora, nec longo satiavit lumina visu:
Tantus honos operi, finesque inclusa per arctos
Majestas! Deus ille, Deus; seseque videndum
Indulsit, Lysippe, tibi, parvusque videri

Sentirique ingens. & cum mirabilis intra
Stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
(Si visus per membra feras) hoc pectore pressus
Vastator Nemees; hæc exitiale ferebant
Robur, & Argoos frangebant brachia remos.
Hoc spatio, tam magna, brevi, mendacia formæ!
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis curis, pariter gestamina mensæ
Fingere, & ingentes animo versare colossos?
Tale nec Idæis quicquam Telchines in antris,
Nec solidus Brontes, nec qui polit arma deorum
Lemnius, exigua potuisset ludere massa.
Nec torva effigies, epulisque aliena remissis;
Sed qualem parci domus admirata Molorchi,
Aut Aleæ lucis vidit Tegeæa sacerdos:
Qualis & Oetæis emissus in astra favillis
Nectar adhuc torva lætus Junone bibebat:
Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens
Hortetur mensas. tenet hæc marcentia fratris
Pocula, adhuc sævæ meminit manus altera cædis;
Sustinet occultum Nemeæo tegmine saxum.
Digna operi fortuna sacro: Pellæus habebat

Regnator lætis numen venerabile menſis,
Et comitem occaſus ſecum portabat & ortus:
Prenſabatque libens modo qua diademata dextra
Abſtulerat dederatque, & magnas verterat urbes.
Semper ab hoc animos in craſtina bella petebat,
Huic acies victor ſemper narrabat opimas,
Sive catenatos Bromio detraxerat Indos,
Seu clauſam magna Babylona refregerat haſta,
Seu Pelopis terras libertatemque Pelaſgam
Obruerat bello: magnoque ex agmine laudum
Fertur Thebanos tantum excuſaſſe triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
Cum traheret letale merum, jam mortis opaca
Nube gravis, vultus alios in numine caro
Aeraque ſupremis timuit ſudantia menſis.
Mox Naſamoniaco decus admirabile regi
Poſſeſſum; fortique Deo libavit honores
Semper atrox dextra perjuroque enſe ſuperbus
Annibal. Italicæ perfuſum ſanguine gentis,
Diraque Romuleis portantem incendia tectis
Oderat, & cum epulas, & cum Lenæa dicaret
Dona, Deus caſtris mœrens comes iſſe nefandis.

Præcipue cum ſacrilegus face miſcuit arces
Ipſius, immeritæque domos ac templa Sagunti
Polluit, & populis furias immiſit honeſtas.
Nec poſt Sidonii lethum ducis ære potitâ
Egregio plebeja domus: convivia Syllæ
Ornabat, ſemper claros intrare penates
Aſſuetum, & felix dominorum ſtemmate ſignum.
Nunc quoque (ſi mores, humanaque pectora curæ
Noſſe Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: ſed caſta, ignaraque culpæ
Mens domini, cui priſca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ. ſcit adhuc florente ſub ævo
Par magnis Veſtinus avis, quem nocte dieque
Spirat, & in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortiſſime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnaſque feroces,
Sed chelyn, & vittas, & amantes carmina laurus.
Hic tibi ſolenni memorabit carmine, quantus
Iliacas Geticaſque domos, quantuſque nivalem
Stymphalon, quantuſque jugis Erimanthon aquoſis
Terrueris: quem te pecoris poſſeſſor Iberi,
Quem tulerit ſævæ Mareoticus arbiter aræ.

Hic penetrata tibi, ſpoliataque limina mortis
Concinet, & flentes Libyæ, Scythiæve puellas.
Nec te regnator Macetûm, nec barbarus unquam
Annibal, aut ſævi poſſet vox horrida Sullæ
His celebrare modis. certé tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, Lyſippe, probari.

VII. Lyricum ad Maximum Junium.

Jamdiu lato ſpatiata campo
Fortis heroos Erato labores
Differ: atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.
Tuque regnator Lyricæ cohortis
Da novi paulum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio ſacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonſa capienda myrto
Serta; nunc major ſitis; & bibendus
Caſtior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi Dite viſo

Pallidus foſſor redit, erutoque
 Concolor auro.
Ecce me natum propiore terra
Non tamen portu retinent amœno
Deſides Bajæ, liticenve notus
 Hectoreis armis.
Torpor eſt noſtris ſine te Camœnis;
Tardius ſueto venit ipſe Thymbræ
Rector, & primis meus ecce metis
 Hæret Achilles.
Quippe, te fido monitore, noſtra
Thebaïs multa cruciata lima
Tentat audaci fide Mantuanæ
 Gaudia famæ.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundaſti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
 Maximus alter.
Orbitas omni fugienda niſu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poſcens (pudet heu) propinquum
 Funus amico.

Orbi-

Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus ſuperſtes
Imminens leti ſpoliis, & ipſum
Computat ignem.
Duret in longum generoſus infans:
Perque non multis iter expeditum
Creſcat in mores patrios, avumque
Provocet actis!
Tu tuos parvo memorabis enſes,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatæ moderatus alæ
Caſtore dextro.
Ille, ut invicti rapidum ſecutus
Cæſaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem dederit, ſub uno
Vivere cœlo.
Sed tuas artes puer ante diſcat,
Omne quis mundi ſenium remenſus,
Orſa Salluſti brevis & Timavi
Reddis alumnum.

VIII. Ad Julium Menecratem ob prolem.

Pande fores Superum, vittataque templa Sabæis
Nubibus, & pecudum fibris ſpirantibus imple
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia jam ſoboles: procerum tibi nobile vulgus
Creſcit, & inſani ſolatur damna Veſevi.
Nec ſolum feſtas ſecreta Neapolis aras
Ambiat: & ſocii portus, dilectaque mitis
Terra Dicarchei, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo ſertis altaria cingat;
Materni qua littus avi, quem turba nepotum
Circuit, & ſimiles contendit reddere vultus.
Gaudeat & Libyca præſignis avunculus haſta:
Quæque ſibi genitos putat, attollitque benigno
Polla ſinu. macte ô juvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ. dulci tremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia pectora flectat.
His ſenium, longæque decus Virtutis, & alba
Atropos, & patrius lauros promiſit Apollo.
Ergo quod Auſoniæ pater auguſtiſſimus urbis

Jus tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat. venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem. Sic fertilis, oro,
Stet domus, & donis nunquam mutata sacratis.
Macte, quod & proles tibi sæpius aucta virili
Robore; se juveni lætam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene jam digna palæstris
Inter Amyclæos reptabat candida fratres:
Vel qualis cœli facies, ubi nocte serena
Admovere jubar mediæ duo sidera lunæ.
Sed queror haud faciles, juvenum rarissime, questus,
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noscere? cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Littera, quæ festos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, postesque ornare juberet,
Albanoque cadum sordentem promere fumo,
Et cantu signare diem? sed tardus inersque
Nunc demum mea vota cano. tua culpa, tuusque
Hic pudor. ulterius sed enim producere questus

Non licet: en hilaris circumſtat turba tuorum,
Defenſatque patrem. quem non hoc agmine vincas?
Di Patrii, quos auguriis ſuper æquora magnis
Littus ad Auſonium devexit Abantia claſſis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cujus adhuc volucrem læva cervice ſedentem
Reſpiciens blande felix Eumelis adorat:
Tuque, Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo
Votivam taciti quaſſamus lampada myſtæ:
Et vos, Tyndaridæ, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbroſæque magis coluere Therapnæ,
Hos cum plebe ſua patrii ſervate Penates.
Sint, qui feſſam ævo crebriſque laboribus urbem
Voce opibuſque juvent, viridique in nomine ſervent.
His placidos genitor mores, largumque nitorem
Monſtret avus; pulchræ ſtudium virtutis uterque.
Quippe & opes & origo ſinunt, hanc, lampade prima
Patritias intrare fores; hos, pube ſub ipſa
(Si modo prona bonis invicti Cæſaris adſint
Numina) Romulei limen pulſare ſenatus.

IX. Riſus Saturnalitius ad Plotium.

Eſt ſane jocus iſte, quod libellum
Miſiſti mihi, Griphe, pro libello.
Urbanum tamen hoc poteſt videri,
Si poſt hoc aliquid mihi remittas:
Nam ſi ludere, Griphe, perſeveras,
Non ludis. licet, ecce, computemus:
Noſter purpureus, novuſque charta,
Et binis decoratus umbilicis,
Præter me, mihi conſtitit decuſſi.
Tu roſum tineis, ſituque putrem,
Quales aut Libycis madent olivis,
Aut thus Niliacum, piperve ſervant,
Aut Byzantiacos colunt lacertos;
Nec ſaltem tua dicta continentem,
Quæ trino juvenis foro tonabas,
Aut centum prope judices, prius quam
Te Germanicus arbitrum ſequenti
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit ſtationibus viarum;
Sed Bruti ſenis oſcitationes

De capſa miſeri libellionis,
Emptum plus minus aſſe Caïano,
Donas. uſque adeo ne defuerunt
Cæſis pilea ſuta de lacernis?
Vel mantilia, luridæve mappæ?
Chartæ, Thebaicæve, caricæve?
Nuſquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque coctanorum?
Non ellychnia ſicca, non replictæ
Bulborum tunicæ, nec ova tantum?
Non leves alicæ, nec aſperum far?
Nuſquam Cyniphiis vagata campis
Curvarum domus uda cochlearum?
Non lardum grave, debilisve perna?
Non Lucanica, non graves Phaliſci,
Non ſal, oxygarumve, caſeuſve,
Aut panes viridantis aphronitri,
Vel paſſum pſythiis ſuis recoctum,
Dulci defruta vel lutoſa cœno?
Quantum vel dare cereos nitentes,
Cultellum, tenueſve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,

Cumano patinas in orbe tortas,
Aut unam dare ſyntheſin (quid horres?)
Alborum calicum, atque caccaborum?
Sed certa velut æquus in ſtatera,
Nil mutas, ſed idem mihi rependis.
Quid, ſi cum bene mane ſemicrudus
Illatam tibi dixero ſalutem,
Et tu me vicibus domi ſalutes?
Aut cum me dape juveris opima,
Expectes ſimiles & ipſe cœnas?
Iraſcor tibi, Griphe. ſed valebis:
Tantum ne mihi, quo ſoles lepore,
Et nunc hendecaſyllabos remittas.

P. PAPINII STATII
SYLVARVM
LIBER V.

Ad Abascantium.

OMNIBVS affectibus prosequenda sunt bona exempla, cum publice prosint. Pietas, quam Priscillæ tuæ præstas, & morum tuorum pars est, & nulli non conciliare te, præcipue marito, potest. Uxorem enim vivam amare, voluptas est, defunctam religio. Ego tamen huic operi non ut unus e turba, nec tantum quasi officiosus assilui. amavit enim uxorem meam Priscilla, & amando fecit mihi illam probatiorem. post hoc ingratus sim, si lachrymas tuas transeo. Præterea, latus omne divinæ domus semper demereri pro mea mediocritate connitor. Nam qui bona fide deos colit, amat & sacerdotes. Sed quamvis propiorem nexum amicitiæ tuæ

jampridem cuperem, mallem tamen nondum intervenisse materiam.

I. Abascantii in Priscillam pietas.

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur, impressis aurumve animare figuris;
Hinc, Priscilla, tuo solatia grata marito
Conciperem. Namque egregia pietate meretur,
Ut vel Apellæo vultus signata colore,
Phidiaca vel nata manu, reddare dolenti:
Sic auferre rogis umbram conatur, & ingens
Certamen cum morte gerit, curasque fatigat
Artificum, inque omni te quærit amare metallo.
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
Nos tibi, laudati juvenis rarissima conjux,
Longa, nec obscurum finem latura, perenni
Tentamus dare justa lyra: modo dexter Apollo,
Quique venit juncto mihi semper Apolline Cæsar,
Annuat. Haud alio melius condere sepulchro.
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
Altera cum volucris Phœbi rota torqueat annum:
Sed cum plaga recens, & adhuc in vulnere primo

Nigra domus questu, miseramque accessus ad aurem
Conjugis orbati, tunc flere & scindere vestes
Et famulos lassare greges, & vincere planctus,
Fataque, & injustos rabidis pulsare querelis
Cœlicolas, solamen erat. licet ipse levandos
Ad gemitus sylvis comitatus & amnibus Orpheus
Afforet, atque omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret Bacchique sacerdos;
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Averni
Eumenidumque audita comis, mulcere valerent:
Tantus in attonito regnabat pectore luctus!
Nunc etiam ad planctus refugit jam plana cicatrix
Dum canimus, gravibusque oculis uxorius instat
Imber. habentne pios etiamnum hæc lumina fletus?
Mira fides! citius genitrix Sipyleïa fertur
Exhausisse genas; citius Tithonida mœsti
Deficient rores, aut exsiccata fatiscet
Mater Achilleis hyemes affrangere bustis.
Macte animi: notat ista Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos propior Jove digerit actus;
Mœrentemque videt, lectique arcana ministri
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram,

Et colis exequias. Hic eſt caſtiſſimus ardor:
Hic amor a domino meritus cenſore probari.
Nec mirum, ſi vos collato pectore mixtos
Junxit inabrupta Concordia longa catena.
Illa quidem, nuptuque prior, tædaſque marito
Paſſa alio; ſed te ceu virginitate jugatum
Viſceribus totis, animoque amplexa fovebat.
Qualiter æquævo ſociatam palmite vitem
Ulmus amat, miſcetque nemus, ditemque precatur
Autumnum, & caris gaudet redimita racemis.
Laudentur proavis, ſeu pulchræ munere formæ,
Quæ morum caruere bonis, falſaque potentes
Laudis egent veræ. tibi, quanquam & origo niteret
Et felix ſpecies, multumque optanda maritis,
Ex te major honos, unum noviſſe cubile,
Unum ſecretis agitare ſub oſſibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiaſſet raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Caſta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ ſi pondera gazæ,
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica

Intemerata mori, vitamque impendere famæ.
Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror:
Sed simplex, hilarisque fides, & mixta pudori
Gratia. quod si anceps metus ad majora vocasset,
Illa vel armiferas pro conjuge læta catervas,
Fulmineosque ignes, mediique pericula ponti,
Exciperet. melius, quod non adversa probarunt,
Quæ tibi cura tori, quantus pro conjuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promeruere Deos; dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex advolveris aris,
Et mitem Genium domini præsentis adoras.
Audita es: venitque gradu fortuna benigno.
Vidit quippe pii juvenis raramque quietem,
Intactamque fidem, succinctaque pectora curis,
Et vigiles sensus, & digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit, qui cuncta suorum
Novit, & inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille ortus, obitusque; quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat, ferrique togæque
Consilia; atque ipsam mentem probat. ille subactis

Molem immenſam humeris, & vix tractabile pondus
Impoſuit (nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; vireſque, modoſque
Imperii tractare manu: quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Iſtri,
Quid Rheni vexilla ferant: quantum ultimus orbis
Ceſſerit, & refluo circumſona gurgite Thule.
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famoſa ſignatur lancea penna.
Præterea fidos dominus ſi dividat enſes,
Pandere quis centum valeat frenare maniplos
Intermiſſus eques: quis præcepiſſe cohorti:
Quem deceat clari præſtantior ordo tribuni:
Quiſnam frenigeræ ſignum dare dignior alæ.
Mille etiam prænoſſe vices: an merſerit agros
Nilus, an imbrifero Libye ſudaverit Auſtro:
Cunctaque ſi numerem, non plura interprete virga
Nuntiat e celſis ales Tegeaticus aſtris;
Quæque cadit liquidas Junonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aëra gyro;
Quæque tuas laurus volucri, Germanice, curſu

Fama vehit, prægreſſa diem, tardumque ſub aſtris
Arcada, & in medio linquit Thaumantida cœlo.
Qualem te Superi, Priſcilla, hominesque benigno
Aſpexere die cum primum ingentibus actis
Admotus conjux? viciſti gaudia cœnæ
Ipſius, effuſo dum pectore prona ſacratos
Ante pedes avide domini, tam magna merentis,
Volveris. Aonio non ſic in vertice gaudet
Quam pater arcani præfecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui jus venerabile thyrſi
Bacchus, & attonitæ tribuit vexilla catervæ.
Nec tamen hic mutata quies, probitaſve ſecundis
Intumuit: tenor idem animo, moreſque modeſti,
Fortuna creſcente, manent. fovet anxia curas
Conjugis, hortaturque ſimul, flectitque labores.
Ipſa dapes modicas, & ſobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet. velut Appula conjux
Agricolæ parci, vel ſole infecta Sabina
Quæ videt emeriti, jam proſpectantibus aſtris,
Tempus adeſſe viri, propere menſaſque toroſque
Inſtruit, expectatque ſonum redeuntis aratri.
Parva loquor: tecum gelidas comes illa per Arctos,

Sarmaticaſque hyemes, Iſtrumque, & pallida Rheni
Frigora, tecum omnes animo durata per æſtus,
Et, ſi caſtra darent, vellet geſtare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Cæſarei prope fulmen equi, divinaque tela
Vibrantem, & magnæ ſparſum ſudoribus haſtæ.
Hactenus alma chelys: tempus nunc ponere frondes,
Phœbe, tuas, mœſtaque comam damnare cupreſſo.
Quis nam impacata conſanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque Deus? quis juſſit iniquas
Aeternum bellare deas? nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine figat
Protinus, & ſæva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares, inconcuſſique penates;
Nil mœſtum: quid enim, quamvis infida leviſque,
Cæſare tam dextro, poſſet Fortuna timeri?
Invenere viam liventia Fata, piumque
Intravit vis ſæva larem. ſic plena maligno
Afflantur vineta Noto: ſic alta ſeneſcit
Imbre ſeges nimio: rapidæ ſic obvia puppi
Invidet, & velis adnubilat aura ſecundis.

Carpitur eximium fato Priſcilla decorem:
Qualiter alta comam ſilvarum gloria pinus
Seu Jovis igne malo, ſeu jam radice ſoluta,
Deficit, & nulli ſpoliata remurmurat auræ.
Quid probitas, aut caſta fides, quid numina proſunt
Culta Deûm? furvæ miſeram circum undique leti
Vallavere plagæ. tenuantur dura ſororum
Licia, & exacti ſupereſt pars ultima fili.
Nil famuli cœtus, nil ars operoſa medentum
Auxiliata malis. comites tamen undique ficto
Spem ſimulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernæ nequicquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illachrymat, ſignatque fores, & pectore terget
Limina: nunc magni vocat exorabile numen
Cæſaris. Heu durus Fati tenor! eſtne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Acceſſiſſe moræ, ſi tu, pater, omne teneres
Arbitrium? cœco gemeret Mors clauſa barathro,
Longius & vacuæ poſuiſſent ſtamina Parcæ.
Jamque cadunt vultus, oculiſque noviſſimus error,
Obtuſæque aures, niſi cum vox ſola mariti

Noſci-

Noſcitur. illum unum media de morte reverſa
Mens videt: illum ægris circumdat fortiter ulnis
Immotas obverſa genas, nec ſole ſupremo
Lumina, ſed dulci mavult ſatiare marito.
Tunc ſi unanimum moriens ſolatur amantem:
Pars animæ victura meæ, cui linquere poſſem
O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos!
Parce precor lachrymis, ſævo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Linquo equidem thalamos (ſalvo tamen ordine) mœſtos,
Quod prior exegi longa potiora ſenecta
Tempora. vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altæ propius, propiuſque accedere dextræ.
Non in te fatis, non jam cœleſtibus ullis
Arbitrium, mecum iſta fero. tu limite cœpto
Tende libens. ſacrumque latus, Geniumque potentem
Irrequietus ama. nunc, quod cupis ipſe juberi,
Da Capitoliniis æternum ſedibus aurum,
Quo niteat ſacri centeno pondere vultus
Cæſaris, & propriæ ſignet cultricis amorem.

Sic ego nec Furias, nec deteriora videbo
Tartara, & Elyſias felix admittar ad oras.
Hæc dicit labens, ſociosque ampleſtitur artus,
Hærentemque animam non triſtis in ora mariti
Tranſtulit, & cara preſſit ſua lumina dextra.
At juvenis magno flammatus pectora luctu,
Nunc implet ſævo viduos clamore penates:
Nunc ferrum laxare cupit: nunc ardua tendit
In loca: vix retinent comites. nunc ore ligato
Incubat amiſſæ, merſumque in corde dolorem
Sævus agit. qualis conſpecta conjuge ſegnis
Odryſius vates poſitis ad Strymona plectris
Obſtupuit, triſtemque rogum ſine carmine flevit.
Ille etiam certæ rupiſſet tempora vitæ,
Ne tu Tartareum Chaos incomitata ſubires:
Sed prohibet mens fida Duci, mirandaque ſacris
Imperiis, & major amor. Quis carmine digno
Exſequias, & dona malæ ferialia pompæ
Perlegat? omne illic ſtipatum exanime longo
Ver Arabum Cilicumque fluit, floreſque Sabæi,
Indorumque arſura ſeges, præreptaque templis
Thura, Palæſtini ſimul Hebræique liquores,

Coryciæque comæ, Cynarejaque germina. A altis
Ipſa toris Serûm, Tyrioque umbrata recumbit
Tegmine, ſed toto ſpectatur in agmine conjux
Solus: in hunc magnæ flectuntur lumina Romæ,
Ceu juvenes natos ſuprema ad buſta ferentem:
Is dolor in vultu: tantum crineſque, genæque
Noctis habent. illam tranquillo fine ſolutam,
Felicemque vocant; lachrymas fudere marito.
Eſt locus ante urbem, qua primum naſcitur ingens
Appia; quaque Italo gemitus Almone Cybelle
Ponit, & Idæos jam non reminiſcitur amnes.
Hic te Sidonio velatam molliter oſtro
Eximius conjux (nec enim fumantia buſta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Compoſuit, Priſcilla, toro. nil longior ætas
Carpere, nil ævi poterunt vitiare labores
Siccatam membris: tantas venerabile marmor
Sepit opes. mox in varias mutata novaris
Effigies: hoc ære Ceres, hoc lucida Gnoſſis,
Illo Majo tholo, Venus hoc non improba ſaxo.
Accipiunt vultus, haud indignata, decoros
Numina: circumſtant famuli, conſuetaque turba

Obſequiis. tum rite tori menſæque parantur
Aſſidue. domus iſta, domus: quis triſte ſepulchrum
Dixerit? Hac merito viſa pietate mariti,
Protinus exclames: Eſt hic, agnoſco, miniſter
Illius, æternæ modo qui ſacraria genti
Condidit, inque alio poſuit ſua ſidera cœlo.
Sic ubi magna novum Phario de littore puppis
Solvit iter, jamque innumeros utrinque rudentes,
Lataque veliferi porrexit brachia mali,
Invaſitque vias; in eodem anguſta phaſelus
Aequore, & immenſi partem ſibi vendicat Auſtri.
Quid nunc immodicos, juvenum lectiſſime, fletus
Corde foves, longumque vetas exire dolorem?
Nempe times, ne Cerbereos Priſcilla tremiſcat
Latratus? tacet ille piis: ne tardior adſit
Navita, proturbetque vadis? vehit ille merentes
Protinus, & Manes placidos locat hoſpite cymba.
Præterea ſi quando pio laudata marito
Umbra venit, jubet ire faces Proſerpina lætas,
Egreſſaſque ſacris veteres Heroïdas antris
Lumine purpureo triſtes laxare tenebras,
Sertaque, & Elyſios animæ præſternere flores.

Sic Manes Priſcilla ſubit, ubi ſupplice dextra
Pro te fata rogat, reges tibi triſtis Averni
Placat, ut expletis humani finibus ævi
Pacantem terras dominum, juvenemque relinquas
Ipſe ſenex: certe jurant in vota ſorores.

II. Protrepticon ad Criſpinum.

Rura meus Tyrrhena petit, ſaltuſque Tagetis
Criſpinus. nec longa mora eſt, aut avia tellus:
Sed mea ſecreto velluntur pectora morſu,
Udaque turgentes impellunt lumina guttas;
Ceu ſuper Aegeas hyemes abeuntis amici
Vela ſequar, ſpectemque ratem jam feſſus ab altis
Rupibus, atque oculos longo querar aëre vinci.
Quid ſi militiæ jam te, puer inclyte, primæ
Clara rudimenta, & caſtrorum dulce vocaret
Auſpicium, quanto manarent gaudia fletu?
Quoſve darem amplexus? etiamne optanda propinquant
Triſtia? Et octonos bis jam tibi circuit orbes
Vita; ſed anguſtis animus robuſtior annis,
Succumbitque oneri, & mentem ſua non capit ætas.

Nec mirum: non te ſeries inhonora parentum
Obſcurum proavis, & priſcæ lucis egentem,
Plebeja de ſtirpe tulit.: non ſanguine cretus
Turmali, trabeaque Remi, nec paupere clavo
Auguſtam ſedem & Latii penetrale ſenatus
Advena pulſaſti, ſed præcedente tuorum
Agmine. Romulei qualis per jugera Circi,
Cum pulcher viſu, titulis generoſus avitis
Expectatur equus, cujus de ſtemmate longo
Felix emeritos habet admiſſura parentes:
Illum omnes acuunt plauſus, illum ipſe volantem
Pulvis & incurvæ gaudent agnoſcere metæ.
Sic te, clare puer, genitum ſibi Curia ſenſit,
Primaque patritia clauſit veſtigia luna.
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri. Sed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater. quippe ille juventam
Protinus ingrediens, pharetratum invaſit Araxem
Belliger, indocilemque fero ſervire Neroni
Armeniam. rigidi ſummam Mavortis agebat
Corbulo; ſed comitem belli, ſociumque laborum
Ille quoque egregiis multum miratus in armis

Bolanum, atque illi curarum aſperrima ſuetus
Credere, partirique metus: quod tempus amicum
Fraudibus, exerto quænam bona tempora bello,
Quæ ſuſpecta fides, aut quæ fuga vera ferocis
Armenii. Bolanus iter prænoſſe timendum:
Bolanus tutis juga quærere commoda caſtris:
Metari Bolanus agros: aperire malignas
Tot veprum nemorumque moras, tantamque verendi
Mentem implere ducis, juſſiſque ingentibus unus
Sufficere. Ipſa virum norat jam barbara tellus:
Ille ſecundus apex bellorum, & proxima caſſis.
Sic Phryges attoniti, quanquam Nemeæa viderent
Arma, Cleonæuſque acies impelleret arcus
Pugnante Alcide, tamen & Telamona timebant.
Diſce puer: nec enim externo monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor: cognata miniſtret
Laus animos. aliis Decii reduceſque Camilli
Monſtrentur; tu diſce patrem, quantuſque nigrantem
Fluctibus occiduis, feſſoque Hyperione Thulen
Intrarit mandata gerens, quantuſque potentes
Mille urbes Aſiæ ſortito rexerit anno,
Imperium mulcente toga. tibi talia pronis

Auribus: hæc certent tibi conciliare propinqui:
Hæc iterent comites præcepta, ſeneſque paterni.
Jamque alio moliris iter, nec deſide paſſu
Ire paras. nondum validæ tibi ſigna juventæ
Irrepſere genis, & adhuc decor integer ævi.
Nec genitor juxta. fatis namque hauſtus iniquis
Occidit, heu! geminam prolem ſine præſide linquens.
Nec ſaltem teneris oſtrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrumpit pubes effrena, novæque
Libertas properata togæ? ceu neſcia falcis
Sylva comas tollit, fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriæ tenero ſub pectore curæ,
Et pudor, & docti legem ſibi dicere mores.
Tunc hilaris probitas & frons tranquilla, nitorque
Luxuriæ confine tenens, pietaſque per omnes
Diſpenſata modos: æquævo cedere fratri,
Mirarique patrem, miſeræque ignoſcere matri.
Admonuit fortuna domus: tibine illa nefanda
Pocula, letaleſque manu componere ſuccos
Evaluit, qui voce potes prævertere morſus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?

Infeſtare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis. ſed te, puer optime, cerno
Flectentem juſtis, & talia dicta parantem:
Parce, precor, cineri: fatum illud, & ira nocentum
Parcarum, crimenque Dei, mortalia quiſquis
Pectora ſero videt, nec primo in limine ſiſtit
Conatus ſcelerum, atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies ævo, ne poſtera credant
Secula! nos certe taceamus; & obruta multa
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.
Exegit pœnas, hominum cui cura ſuorum,
Quo pietas auctore redit, terraſque reviſit,
Quem timet omne nefas. ſatis hæc, lachrymandaque nobis
Ultio. quin ſævas utinam exorare liceret
Eumenidas, timidæque avertere Cerberon umbræ,
Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem.
Macte animo, juvenis! ſic creſcunt crimina matris.
Nec tantum pietas, ſed protinus ardua virtus
Affectata tibi: nuper cum forte ſodalis
Immeritæ falſo palleret crimine famæ,
Erigeretque forum, ſuccinctaque judice multo

Surgeret, & caſtum vibraret Julia fulmen;
Tu, quanquam non ante forum legeſque ſeveras
Paſſus, ſed tacita ſtudiorum occultus in umbra,
Defenſare metus, adverſaque tela ſubiſti
Pellere, inermis adhuc & tiro, paventis amici.
Haud unquam tales aſpexit Romulus annos,
Dardaniuſque ſenex, medii bellare togata
Strage fori. ſtupuere patres tentamina tanta,
Conatuſque tuos: nec te reus ipſe timebat.
Par vigor eſt membris, promptæque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia juſſa ſequuntur.
Ipſe ego te nuper Tyberino in littore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æſtuat unda,
Tendentem curſus, vexantemque ilia nuda
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem.
(Si qua fides dictis) ſtupui, armatumque putavi.
Getulo ſic pulcher equo, Trojanaque quaſſans
Tela, novercales ibat venator in agros
Aſcanius, miſeramque patri flagrabat Eliſam.
Troïlus haud aliter gyro leviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis
Arcadas Ogygio verſantem in pulvere metas

Spectabant Tyriæ non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni ducis indulgentia pulſat,
Certaque dat votis hilaris veſtigia frater,
Surge, animo & fortes caſtrorum concipe curas.
Monſtrabunt acies Mavors, Actæaque virgo:
Flectere Caſtor equos, humeris quatere arma Quirinus,
Qui tibi tam tenero permiſit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque cædibus arma.
Quasnam igitur terras, quem Cæſaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes, & Rheni fracta natabis
Flumina? an æſtiferis Libyæ ſudabis in arvis?
An juga Pannoniæ mutatoreſque domorum
Sauromatas quaties? an te ſeptenus habebit
Iſter, & undoſo circumflua conjuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta ſubibis
Non ſibi felices ſylvas ponentis Idumes?
Quod ſi te magno tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longævus referet trucis incola terræ,
Hic ſuetus dare jura parens: hoc ceſpite turmas
Affari: nitidas ſpeculas, caſtellaque longe

Aſpicis? ille dedit, cinxitque hæc mœnia foſſa:
Belligeris hæc dona Deis, hæc tela dicavit.
Cernis adhuc titulos; hunc ipſe vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.
Qualiter in Teucros victricia bella parentis
Ignotum Pyrrho Phœnix narrabat Achillem.
Felix, qui viridi fidens optata juventa
Durabis quaſcunque vias, vallumque ſubibis.
Forſan & ipſe latus (ſic numina principis adſint)
Cinctus, & unanimi comes indefeſſus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana geſſit
Bella Menœtiades. quippe hæc concordia vobis,
Hic amor eſt, duretque precor. nos fortior ætas
Jam fugit; hinc votis animum, precibuſque juvabo.
Hei mihi, ſed cœtus ſolitos ſi forte ciebo,
Et mea Romulei venient ad carmina patres,
Tu deeris, Criſpine, mihi, cuneoſque per omnes
Te meus abſentem circumſpectabit Achilles.
Sed venies melior: vatum non irrita currunt
Omina. quique aquilas tibi nunc, & caſtra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique ſuperbis
Faſcibus, & patrias dabit inſediſſe curules.

Sed quis ab excelſis Trojanæ collibus Albæ,
Unde ſuæ juxta proſpectat mœnia Romæ
Proximus ille Deus, fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Criſpine, penates?
Dicebam certe: vatum non irrita currunt
Auguria. en ingens reſerat tibi limen honorum
Cæſar, & Auſonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantiſque enixus ſuffice donis.
Felix, qui magno jam nunc ſub præſide juras,
Cuique ſacer primum tradit Germanicus enſem!
Non minus hoc fortis, quam ſi tibi panderet ipſe
Bellipotens aquilas, torvaque induceret ora
Caſſide. vade alacer, majoraque diſce mereri.

III. Epicedion in patrem.

Ipſe malas vires, & lamentabile carmen
Elyſio de fonte mihi, pulſumque ſiniſtræ
Da, genitor perdocte, lyræ. neque enim antra moveri
Delia, nec ſolitam fas eſt impellere Cyrrham
Te ſine. Corycia quicquid modo Phœbus in umbra
Quicquid ab Iſmariis monſtrabat collibus Evan,
Dedidici. fugere meos Parnaſia crines

Vellera, funestamque ederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas) arescere laurum.
Certe ego, magnanimûm qui facta attollere regum
Ibam altum spirans, Martemque æquare canendo:
Quis sterili mea corda situ, quis Apolline merso
Frigida damnatæ præduxit nubila menti?
Stant circum attonitæ vatem, & nil dulce sonantes
Nec digitis, nec voce deæ. dux ipsa, silenti
Fulta caput cithara, qualis post Orphea raptum
Astitit, Hebre, tibi, cernens jam surda ferarum
Agmina, & immotos sublato carmine lucos.
At tu, seu membris emissus in ardua tendens,
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, quæ ducat semita solem,
Quæ minuat Phœben, quæque integrare latentem
Causa queat, notique modos extendis Arati:
Seu tu Lethæi secreto in gramine campi
Concilia heroum juxta, Manesque beatos
Mæonium, Ascræumque senem, non segnior umbra
Accolis, alternumque sonas, & carmina misces;
Da vocem magno, Pater, ingeniumque dolori.
Nam me ter relegens cœlo, terque ora retexens

Luna videt refidem, nullaque Heliconide triftes
Solantem curas, tuus ut mihi vultibus ignis
Irrubuit, cineremque oculis humentibus haufi.
Vilis honos ftudiis: vix hæc in munera folvo
Primum animum, tacitifque fitum depellere curis
Nunc etiam labente manu, nec lumine ficco
Ordior, acclinis tumulo, quo molle quiefcis
Jugera noftra tenens, ubi poft Aeneïa fata
Solatus, Latiis ingeffit montibus Albam
Afcanius, Phrygio dum pingues fanguine campos
Odit, & infauftæ regnum dotale novercæ.
Hic ego te (nam Sicanii non mitius halat
Aura croci, dites nec ficubi rara Sabæi
Cinnama, odoratas nec Arabs decerpfit ariftas)
Inferui cum laude loci, fed carmine plango
Pierio: fume & gemitus, & vulnera nati,
Et lachrymas, cari quas nunquam habuere parentes.
Atque utinam fortuna dares mihi Manibus aras,
Par templis opus, aëriamque educere molem,
Cyclopum fcopulos ultra, atque audacia faxa
Pyramidum, & magno tumulum prætexere luco!
Illic & Siculi fuperaffem dona fepulchri,

Et Nemees lucum, & Pelopis ſolennia trunci.
Illic Oebalio non finderet aëra diſco
Grajorum vis ulla virûm: non arva rigaret
Sudor equûm, aut putri ſonitum daret ungula foſſa:
Sed Phœbi ſimplex chorus. Hic frondentia vatum
Præmia laudato, genitor, tibi rite dicarem.
Ipſe madens oculis, umbrarum animæque ſacerdos
Præcinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
Ore, nec Orpheæ quirent avertere leges:
Atque tibi moreſque tuos & facta canentem
Fors & magniloquo non poſthabuiſſet Homero,
Tenderet & torvo pietas æquare Maroni.
Cur magis inceſſat Superos, & aëna ſororum
Stamina, quæ tepido genitrix ſuper aggere nati
Orba ſedet? vel quæ primævi conjugis ignem
Aſpicit, obſtanteſque manus, turbamque tenentem
Vincit, in ardentem (liceat) moritura maritum?
Major certe aliis Superos, & Tartara pulſem
Invidia: externis etiam miſerabile viſu
Funus eat. Sed nec modo ſe natura dolenti,
Nec pietas injuſta dedit: mihi limine primo
Fatorum, & viridi, genitor, ceu raptus ab ævo,

Tartara dura ſubis. nec enim Marathonia virgo
Parcius extinctum ſævorum crimine agreſtum
Fleverit Icarium, Phrygia quam turre cadentem
Aſtyanacta parens. laqueo quin illa ſupremos
Incluſit gemitus. at te poſt funera magni
Hectoris, Hæmonio pudor eſt ſerviſſe marito.
Non ego quas fati certus ſibi voce canora
Inferias præmittit olor: nec rupe quod atra
Tyrrhenæ volucres nautis prædulce minantur,
In patrios adhibebo rogos; non murmure trunco
Quod gemit, & diræ queritur Philomela ſorori:
Nota nimis vati. quis non in funera cunctos
Heliadum ramos, lachrymoſaque germina duxit?
Et Phrygium ſilicem, atque auſum contraria Phœbo
Carmina, nec fiſſa gaviſam Pallada buxo?
Te pietas oblita virûm, revocataque cœlo
Juſtitia & gemina plangat facundia lingua,
Et Pallas, doctique cohors Heliconia Phœbi.
Quîs honor Aonios ſeno pede ducere campos,
Et quibus Arcadia carmen teſtudine menſis
Cyda labor, nomenque fuit: quoſque orbe ſub omni
Ardua ſeptena numerat Sapientia fama:

Qui furias, regumque domos, averſaque cœlo
Sidera terrifico ſuper intonuere cothurno:
Et quîs laſciva vires tenuare Thalia
Dulce, vel heroos greſſu truncare tenores.
Omnia namque animo complexus, & omnibus auctor,
Qua fandi vis lata patet: ſive orſa libebat
Aoniis vincire modis, ſeu voce ſoluta
Spargere, & effreno nimbos æquare profatu.
Exere ſemirutos ſubito de pulvere vultus,
Parthenope, crinemque afflato monte ſepulti
Pone ſuper tumulos, & magni funus alumni,
Quo non Munychiæ quicquam præſtantius arces,
Doctaque Cyrene, Sparteve animoſa creavit.
Si tu ſtirpe vetus, famæque obſcura jaceres,
Nil gentile tenens, illo te cive probares
Grajam, atque Euboïco majorum ſanguine duci.
Ille tuis toties præſtrinxit tempora ſertis,
Cum ſtata laudato caneret Quinquennia verſu,
Ora ſupergreſſus Pylii ſenis, oraque regis
Dulichii, ſpecieque comam ſubnexus utraque.
Non tibi deformes obſcuri ſanguinis ortus,
Nec ſine luce genus; (quanquam fortuna parentum

Arctior expenſis) etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos, & nobile pectoris aurum.
Protinus exorto dextrum riſere ſorores
Aonides, pueroque chelyn ſummiſit, & ora
Imbuit amne ſacro jam tum tibi blandus Apollo.
Nec ſimplex patriæ decus, & natalis origo
Pendet ab ambiguo geminæ certamine terræ.
Te de gente ſuum Latiis aſcita colonis
Graja refert Selle: Grajus qua puppe magiſter
Excidit, & mediis miſer evigilavit in undis,
Mæon & inde ſuum longo probat ordine vitæ
Mæoniden, aliæ, quem aliis natalibus urbes
Diripiunt, cunctæque probant: non omnibus ille
Verus: alit victos immanis gloria falſi.
Atque ibi dum profers annos, vitamque ſalutas,
Protinus ad patrii raperis certamina luſtri
Vix implenda viris, laudum feſtinus, & audax
Ingenii: ſtupuit primæva ad carmina plebes
Eubœa, & natis te monſtravere parentes.
Inde frequens pugnæ, nulloque ingloria ſacro
Vox tua. non toties victorem Caſtora gyro,

Nec fratrem cæſtu virides plauſere Terapnæ.
Sit pronum viciſſe domi: quid Achæa mereri
Præmia, nunc ramis Phœbi, nunc germine Lernæ,
Nunc Athamantæa protectum tempora pinu?
Cum toties laſſata, tamen nuſquam avia frondes
Abſtulit, aut alium tetigit victoria crinem.
Hinc tibi vota patrum credi, generoſaque pubes
Te monitore regi, mores & facta priorum
Diſcere: quis caſus Trojæ; quam tardus Ulyſſes:
Quantus equos pugnaſque virûm decurrere verſu
Mæonides: quantumque pios ditarit agreſtes
Aſcræus, Siculuſque ſenex: qua lege recurrat
Pindaricæ vox flexa lyræ, volucrumque precator
Ibycus, & tetricis Alcman cantatus Amyclis,
Steſichoruſque ferox, ſaltuſque ingreſſa viriles
Non formidata temeraria Leucade Sappho,
Quoſque alios dignata chelys tu pandere doctus
Carmina Battiadæ, latebraſque Lycophronis atri,
Sophronaque implicitum, tenuiſque arcana Corinnæ.
Sed quid parva loquor? tu par aſſuetus Homero
Ferre jugum, ſenoſque pedes æquare ſolutis
Verſibus, & nunqum paſſu breviore relinqui.

Quid mirum, patria ſi te petiere relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos jugera Dauni,
Quos Veneri plorata domus, neglectaque tellus
Alcidæ, vel quos e vertice Surrentino
Mittit Tyrrheni ſpeculatrix virgo profundi?
Quos propiore ſinu lituo remoque notatus
Collis, & Auſonii pridem laris hoſpita Cyme:
Quoſque Dicarchæi portus, Bajanaque mittunt
Littora, qua mediis alte permiſtus anhelat
Ignis aquis, & operta domos incendia ſervant.
Sic ad Avernales ſcopulos, & opaca Sibyllæ
Antra, rogaturæ veniebant undique gentes.
Illa minas Divûm, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phœbo.
Mox & Romuleam ſtirpem, proceresque futuros
Inſtruis, inque patrum veſtigia ducere perſtas.
Sub te Dardanius facis explorator opertæ,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, & inde ſacrum didicit puer. arma probare
Monſtraſti Saliis, præſagumque æthera certis
Auguriis; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Lanea cui Phrygii eſt coma flaminis, & tua multum

Verbera ſuccincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forſan grege, gentibus alter
Jura dat Eois, alter compeſcit Iberos,
Alter Achæmenium ſecludit Zeugmate Perſen:
Hi dites Aſiæ populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant faſcibus, illi
Caſtra piâ ſtatione tenent: tu laudis origo.
Non tibi certaſſet jùvenilia fingere corda
Neſtor, & indomiti Phœnix moderator alumni;
Quique tubas acres, lituoſque audire volentem
Aeaciden, alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, ſubitam civilis Erinnys
Tarpejo de monte facem, Phlegræaque movit
Prælia. ſacrilegis lucent Capitolia tædis,
Et Senonum furias Latiæ ſumpſere cohortes.
Vix requies flammæ, nec dum rogus ille deorum
Siderat, exciſis cùm tu ſolatia templis
Impiger, & multum facibus velocior ipſis,
Concinis ore pio, captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres, ultorque deorum
Cæſar, & e medio divûm pater annuit igni.
Jamque & flere pio Veſuina incendia cantu

Mens erat, & gemitum patriis impendere damnis,
Cum pater exemptum terris ad ſidera montem
Suſtulit, & late miſeras dejecit in urbes.
Me quoque vocales lucos, luſtrataque Tempe
Pulſantem, cum ſtirpe tua deſcendere dixi,
Admiſere deæ. nec enim mihi ſidera tanti,
Aequoraque & terras, quam vos debere parenti.
Sic decus hoc quodcunque lyræ, primuſque dediſti
Non vulgare loqui, & famam ſperare ſepulchro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui ſpectator adeſſes
Muneris! heu quali confuſus gaudia fletu
Vota, pioſque metus inter, lætumque pudorem!
Quam tuus ille dies, qua non mihi gloria major!
Talis Olympiaca juvenem cum ſpectat arena
Qui genuit, plus ipſe ferit, plus corde ſub alto
Cæditur: attendunt cunei, ſpectatur Acetes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris hauſtu
Obruit, & prenſa vovet expirare corona.
Hei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes,
Solaque Chalcidicæ Cerealia dona coronæ
Te ſub teſte tuli! qualem te Dardanus Albæ

Vix cepiſſet ager, ſi per me ſerta tuliſſes
Cæſarea donata manu! quod ſubdere robur
Illa dies, quantum potuit dempſiſſe ſenectæ?
Nam quod me mixta quercus non preſſit oliva,
Et fugit ſperatus honos, cum dulce parentis
Invida Tarpeji caneret te noſtra magiſtro
Thebais. Urgebant priſcorum exordia vatum,
Tu cantus ſtimulare meos, tu pandere facta
Heroum, bellique modos, poſituſque locorum
Monſtrabas: labat incerto mihi limite curſus
Te ſine, & orbatæ caligant vela carinæ.
Nec ſolum larga memet pietate fovebas;
Talis & in thalamos. una tibi cognita tæda
Connubia, unus amor. certe ſejungere matrem
Jam gelidis nequeo buſtis; te ſentit, habetque,
Te videt, & tumulos ortuque obituque ſalutat,
Ut Pharios aliæ ficta pietate dolores,
Mygdonioſque colunt & non ſua funera plorant,
Quid referam expoſitos ſervato pondere mores?
Quæ pietas? quam vile lucrum? quæ cura pudoris?
Quantus amor recti? rurſuſque, ubi dulce remitti,
Gratia quæ dictis? animo quam nulla ſenectus?

His tibi pro meritis, famam, laudesque benignas
Vindex cura Deûm, nulloque e vulnere tristem
Concessit. raperis, genitor, non indigus ævi,
Non nimius, trinisque decem quinquennia lustris
Juncta ferens. sed me pietas numerare, dolorque
Non finit. ô Pylias ævi transcendere metas,
Et Teucros æquare senes, ô digne videre
Me similem! Sed nec leti tibi janua tristis:
Quippe leves causæ, nec segnis tabe senili
Exitus instanti præmisit membra sepulchro;
Sed te torpor iners, & mors imitata quietem,
Explicuit, falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus? comitum manus anxia vidit,
Vidit & exemplum genitrix, gavisaque vovit
Quæ lamenta tuli, veniam concedite, Manes;
Fas dixisse, pater: non tu mihi plura dedisses.
Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis,
Vellet &, Elysia quamvis in sede locatum,
Abripere, & Danaas iterum portare per umbras.
Tentantem & vivos molitum in Tartara gressus,
Detulit infernæ vates longæva Dianæ.
Si chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno

Cauſa minor. ſi Theſſalicis Admetus in oris
Sylva una tetra Phylaceïda rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua Manes,
Aut mea? fas mihi ſit patrios contingere vultus,
Fas junxiſſe manus, & lex quæcunque ſequatur.
At vos umbrarum reges, Ennæaque Juno
(Si laudanda precor) tædas auferte, comaſque
Eumenidum: nullo ſonet aſper janitor ore:
Centauroſque, Hydræque greges, Scyllæaque monſtra
Averſæ celent valles, umbramque ſenilem
Invitet ripis, diſcuſſa plebe, ſupremis
Vector, & in media componat molliter alga.
Ite, pii Manes, Grajumque examina vatum,
Illuſtremque animam Lethæis ſpargite ſertis,
Et monſtrate nemus, quo nulla irrupit Erinnys,
In quo falſa dies, cœloque ſimillimus aër.
Inde tamen venias melior, qua porta malignum
Cornea vincit ebur, ſomnique in imagine monſtra
Quæ ſolitus. ſic ſacra Numæ, rituſque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha ſub antro.
Scipio ſic plenos Latio Jove ducere ſomnos
Creditur Auſoniis, & non ſine Apolline Sylla.

IV. Ad Somnum.

Crimine quo merui juvenis, placidiſſime divûm,
Quove errore miſer, donis ut ſolus egerem,
Somne, tuis? tacet omne pecus, volucreſque, feræque,
Et ſimulant feſſos curvata cacumina ſomnos.
Nec trucibus fluviis idem ſonus; occidit horror
Aequoris, & terris maria acclinata quieſcunt.
Septima jam rediens Phœbe mihi reſpicit ægras
Stare genas, totidem Oetææ, Paphiæque reviſunt
Lampades, & toties noſtros Titonia queſtus
Præterit, & gelido ſpargit miſerata flagello.
Unde ego ſufficiam? non ſi mihi lumina mille,
Quæ ſacer alterna tantum ſtatione tenebat
Argus, & haud unquam vigilabat corpore toto.
At nunc, heus, aliquis longa ſub nocte, puellæ
Brachia nexa tenens, ultro te, Somne, repellit.
Inde veni, nec te totas infundere pennas
Luminibus compello meis; (hoc turba precatur
Lætior) extremo me tange cacumine virgæ:
Sufficit, aut leviter ſuſpenſo poplite tranſi.

V. Epicedion in Filium.

Me miſerum (neque enim verbis ſolennibus ulla
Incipiam nunc, Caſtaliæ vocalibus undis
Inviſus, Phœboque gravis) quæ veſtra, ſorores,
Orgia, Pieriæ, quas inceſtavimus aras?
Dicite: poſt pœnam liceat commiſſa fateri.
Numquid inacceſſo poſui veſtigia luco?
Num vetito de fonte bibi? quæ culpa? quis error,
Quem luimus tantis mœroribus? ecce lacertis
Viſcera noſtra tenens animamque avellitur infans.
Non de ſtirpe quidem, nec qui mea nomina ferret,
Oraque: non fueram genitor. ſed cernite fletus,
Liventeſque genas, & credite planctibus orbi,
Orbus ego. huc patres, & aperto pectore matres
Conveniant, cinereſque oculis, & carmina ferte.
Si qua ſub uberibus plenis ad funera natos
Ipſa gradu labente tulit, madidumque cecîdit
Pectus, & ardentes reſtinxit lacte favillas.
Quiſquis adhuc teneræ ſignatum flore juventæ
Immerſit cineri juvenem, primaque jacentis
Serpere crudeles vidit lanugine flammas,

Adſit, & alterno mecum clamore fatiſcat.
Vincetur lachrymis, & te, Natura, pudebit.
Tanta mihi feritas, tanta eſt inſania luctus.
Hoc quoque cum meditor terdena luce peracta
Acclinis tumulo, luctus in carmina verto,
Diſcordeſque modos, & ſingultantia verba
Molior. Orſa dolor prohibet, atque ira tacendi
Impatiens. ſed nec ſolitæ mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos: en taxea marcet
Sylva comis, hilareſque ederas plorata cupreſſus
Excludit ramis. ignavo pollice chordas
Pulſo: ſed incertam digitis errantibus amens
Scindo chelyn. juvat heu, juvat illaudabile carmen
Fundere, & incompte miſerum laudare dolorem.
Sic merui, ſic me cantuque habituque nefaſtum
Aſpiciant Superi. pudeat Thebaſque, novumque
Aeaciden. nil jam placidum manabit ab ore.
Ille ego, qui toties blandus matrumque, patrumque
Vulnera, qui vivos potui mulcere dolores,
Ille ego lugentum mitis ſolator, acerbis
Auditus tumulis, & deſcendentibus umbris,

Deficio, medicaſque manus, fomentaque quæro
Vulneribus (ſed ſumma) meis. Nunc tempus, amici,
(Quorum ego manantes oculos & ſaucia terſi
Pectora) reddite opem, ſævas exſolvite grates.
Nimirum cum veſtra domus; ego funera, mœſtus
Increpito, tunc damna dolens aliena, repono
Infelix lachrymas, & triſtia carmina ſervo.
Verum erat: abſumptæ vires, & copia fandi
Nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto
Repperit. inferior vox omnis, & omnia ſordent
Verba. ignoſce, puer: tu me caligine mœſtum
Obruis. a duro, viſo ſic vulnere caræ
Conjugis, invenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce ſibi: ſic buſta Lini complexus Apollo
Non tacuit. nimius fortaſſe, aviduſque doloris
Dicor, & in lachrymis juſtum exceſſiſſe pudorem.
Quiſnam autem gemitus, lamentaque noſtra, reprendit?
O nimium felix, nimium crudelis, & expers
Imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem
Fletibus, aut fines audet cenſere dolendi!

Incitat (heu) planctus. potius fugientia ripas
Flumina devincas, rapidis aut ignibus obſtes,
Quam miſeros lugere vetes. tamen ille ſeverus
(Quiſquis iſt eſt) noſtræ cognoſcat vulnera cauſæ.
Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delicias, doctumve ſui convicia Nili
Infantem, linguaque ſimul, ſalibuſque protervum
Dilexi. meus ille, meus: tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine fovi;
Poſcentemque novas tremulis ululatibus auras
Inſerui vitæ. quid plus tribuere parentes?
Quin alios ortus, libertatemque ſub ipſis
Uberibus tibi, parve, dedi. heu munera noſtra
Ridebas ignarus adhuc. properaverat ille,
Sed merito properabat, amor, ne perderet ullum
Libertas tam parva diem. nonne horridus ipſos
Invidia Superos, injuſtaque Tartara pulſem?
Nonne gemam te, care puer, quo ſoſpite natos
Non cupii? primo gemitum qui protinus ortu
Implicuit, fixitque mihi: cui verba, ſonoſque
Monſtravi (queſtuſque, & vulnera cæca reſolvam)

Reptantemque ſolo demiſſus ad oſcula dextra
Erexi, blandoque ſinu, jam jamque natantes
Exercere genas, dulceſque accerſere ſomnos.
Cui nomen vox prima meum, luduſque tenello
Riſus, & e noſtro veniebant gaudia vultu.

SYLVARVM FINIS.

IN

IN

P. PAPINII STATII
SILVAS

NOTAE ATQVE EMENDATIONES

JER. MARKLANDI

CONTRACTAE.

NOTAE

IN EPISTOLAM AD STELLAM.

Linea 6 sq. *Quid enim oportet . . . quod* &c. In omnibus codicibus desiderantur voces *oportet hujus.* Locus sine dubio mutilus est, sed non ullius ingenio supplendus. Pro *quod* legendum omnino *quum:* hoc postulat sensus.

Lin. 22. *dedicaverat opus* &c. Quis dedicaverat? non imperator; illi enim dedicabatur, unde legendum: *dedicatum erat opus.*

Lin. 27 *Et fortasse*, lege, *at fortasse*, deleta, quæ sequitur, interrogationis nota.

IN ECLOGAM I.

Versu 10. *frontibus*, lege, frondibus.

V. 11. *descissis coepissent* &c. Alludit ad locum Virgilii Aeneid. II, 234 de equo Trojano itaque lege "*divisis cepissent* Pergama muris". Satis quidem hyperbolice, sed ita per totam hanc eclogam.

V. 18. *non amplior* &c. Parm. & Veneta editiones *non altius*; quod verum puto.

V. 23. *Qui fessus bellis.* Falsum hoc. Instituitur tacite comparatio divi Julii & Domitiani, & sensus est: Cæsar, qui primus in divos referebatur, bellis & cædibus gaudebat. Tu contra, pace & clementia. Quanto igitur magis tu cœlum mereris! Ne dubites, quin scripserit Statius: *Qui fisus bellis*, ut apud Sil. Italicum VII, 667. X, 629. XV, 32 & 244.

V. 28. *& Cato castris.* Cum totus hic Statii locus in hoc versetur, ut probet, quantum mitior armis Cæsare Domitianus fuerit, lego:

Et minor in leges iret gener & Cato *justas.*

Ut sensus sit: Pompeius & Cato submisissent se legibus & conditionibus tuis, æquis scil. mitibus & justis.

V. 29. *Julia templa* &c. Codex Lipsii princi-pesque editiones habent *Julia tecta*, basilica scil. Julia, quæ etiam in foro Romano fuit, ubi centum viri causas agebant. Vide Martialis Epigr. VI, 38. Voces *tecta* & *templa* plus vice simplici in his Silvis commutantur

V. 40. *Nec sic pater* &c. Omnino legendum "Nec *si*, pater, ipse teneres". Non gratior Deæ sedes foret, etiamsi tu, ô Jupiter, eam teneres.

V. 42. *Et cui* &c. Lege, *Et quis.*

V. 46. *Imitatus equestres* &c. Non penitus damno hanc lectionem; mallem tamen scripsisse:

"animosque imitatus *heriles*", id est, heri sui Domitiani.

V. 51. *Aenea captivi* &c. Lege, *aerea* captivi, quippe *aeneus* trissyllabum nunquam occurrit apud Poëtas veteres.

V. 55. *Perpetuis frenis* &c. Legas ita & distinguas:

— — — mutabit habenas

Perpetuas frenis &c.

Id est, tuis frenis tibi perpetuo inserviturus, & semel insertas non mutaturus habenas.

V. 57. *Laborant*, lege, *laborat*, ut præcedens *anhelat*.

V. 64. *Machina: continuus* &c. Lege "Machina *continuo*: septem &c.

V. 65. *Magnae fingit* &c. Quid est fingere murmura Romæ? Lege certissima emendatione: "Et magnæ *vincit* vaga murmura Romæ". Tantus fit fragor, ut etiam murmura & strepitus, qui in urbe fiunt, ab hoc superentur.

V. 67. *Famosusque lacus . . . servat.* Parm. Rom. & Veneta *famosique . . . servant.* Hoc in contextum recipi velim.

V. 68. *Verbere crudo.* Quid sit verber *crudum*, non equidem intelligo. Hoc tamen scio, Statium scripsisse *verbere crebro.* Thebaid. V, 231. IX, 352.

V. 85 seqq. *Quem tradere es* &c. Hos versus, comparationis seriem interrumpentes, si sapias lector, transmittes. Certum enim est, spurios & insititios esse. Patet hoc ex versu 88 seq. unde manifestum est, duos tantum equos, Julii Caesaris & Domitiani, in comparationem deductos esse, & proinde nullum esse locum Bucephalo Alexandri.

V. 102. *Atticus Elei*, lege *Elaei.*

IN ECLOGAM II.

V. 13. *Coetuque Latino* &c. Bene emendavit Barthius, *cinctuque* Latino. Conf. Claudianus in Eutrop. I, 28 & in Conf. Honor. 157.

V. 14. *Vultumque.* Parm. & Veneta *vultusque*, recte.

V. 20. *Virides* &c. Plures exhibent *niveos* sc. artus. Ita quoque Statius Silv. II, 3, uti quidem legendum esse probabo. Add. Sil. Ital. XII, 243. De forma & venustate loquitur hic Statius, quibus congrui sunt nivei potius, quam virides artus.

V. 32. *Noctis* Non de nocte sed de die tantum nuptiali cum sermo sit, minima mutatione reponendum *fortis* Sors proprium in hac re vocabulum, de matrimonio scilicet.

V 36 Pro amplexu *petito* conjugis, legendum *petitae* conjugis. Intelligent hoc, qui compositionem Statianam intelligunt.

V. 41. *Tutum* &c. Quomodo tutum, si *trementem*. Veritatem unice servat Veneta: "Hanc propter *tanti* &c. Propter hanc tanti, operæ pretium fuit, etiam trementem currere.

V. 59 sq. *Fessa jacet stratis, ubi ... lecto.* Lege: *fusa* jacet stratis &c. Quomodo enim fessa, quæ perpetam noctem quieverat? Conf. Silv. II, I, v. 170. Dein non *lecto*, sed *furto* legendum. Lectum enim non deprehendebatur, sed Mars & Venus in lecto. Scripsit Statius *deprenso vincula furto*, id est, adulterio & furtivo amore. Conf. infra versu 191, & Thebaid. II, 269. X, 61.

V. 67 sq. *At quondam lachrymis* &c. Quondam nihil ad rem, lege *tandem.* Deinde pro *virûm* v. seq. lege *viri*, ita sensu postulante. Si enim virûm scripsit, dixisse debuit *supplicibus dextris*, non supplice dextra. Viri, i. e. Stellæ, ut v. 196.

V. 80 seqq. *Et inermi strinximus arcu* &c. Lege *inerti* arcu, i. e. sagitta, non acuta, sed obtusa. Porro versus sequentes ita legas & distinguas:

> Ex illo quantos juvenis premat anxius ignes,
> Testis ego *attonitus*, quantum &c.

V. 86. *Pallebat in ipsa.* Extremam metam sive imam hic designari, manifestum est, & confirmat locus Sidonii Apollinaris præf. epithal. Polemii v. 12, ubi hunc Statii versum exscripsisse videtur. In contextum itaque pro *ipsa* fidenter recipiatur *ima.*

V. 98. *Hinc* &c. Veneta & Parm. *Sic*; recte.

V. 100. *haud externa.* Confirmat Veneta editio conjecturam meam: *haud extrema.*

V. 107. *Pierius votum cupit.* *Votum cupere* nunquam, credo, occurrit. Lege: *Votum capit*, i. e. par eſt huic voto, non inferior, uti Silv. III, I.

V. 123. *Auguſtum ſpoliare nemus.* Senſus poſtulat *ſpoliaſſe.* Queritur Violantilla ſericum jam defeciſſe, nec ſupereſſe adhuc, quo ſe ornet in gratiam Stellæ.

V. 145. *Pandit nitidos domus alta Penates.* Cum domus & Penates idem ſint, lege fidenter: "Pandit nitidos *Venus alma* Penates".

V. 160. *Idaliaſque domos, Erycinaque templa*; Legendum: *Idaliaſve* domos, *Erycinave* templa.

V. 183. *Quas ego non gentes* &c. Peſſime hic conjunguntur *gentes* & *corda.* Lege: Quas ego non *mentes* &c.

V. 195. *Redeunt animo jam dona.* Dona nihil ad rem: non enim Violantilla animo adeo ſordido & minuto fuit, ut dona Stellæ acciperet. Lege, "*vota* preceſque", uti ſupra verſu 68 & Silv. V, 2, verſu 159.

V. 197. *Aſteris & vatis.* Senſus non recte ſe habet. Legendum "Aſteris & *vati*" i. e. Stellæ, omnibus in locis, totam per urbem, & omnibus temporibus, ante dapes, nocte, ortu cantata.

V. 262 sq. *Coeptique laboris* &c. Ineptum & nihili est. Scio Statium scripsisse *coeptosque labores*, ut apud Virgilium VIII, 439. Lege itaque:

— — permensus iter *coeptosque labores*,
Prendisti portus. tumidæ &c.

Dein pro *tumidae* Heinsius legit "*portum Eliacae* vel Eliadis — Pisæ.

V. 269 sq. *Quis tibi* &c. Lege hunc versum:
Quis tibi tunc alacri, cœlestum munere, *clare* Stella, dies?

V. 218. *Quam segnis votis Aurora mariti.* Lege, votis *maritis*, i. e. maritalibus. Si enim legas mariti, falsum erit, quippe nondum maritus erat Stella.

V. 223. *Et Parnassus honos.* Heinsius restituit: Et, *Parnasse*, *sonas.* Dicit Statius Parnassum Apollini sonare, strepitu scil. musarum ad Stellæ ædes abitum parantium.

V. 227. *Hic Thyrsos, hic plectra ferit.* Manifeste vitiosum est *ferit:* nemo enim ferit plectrum, sed plectro Hinc lege: "Hic Thyrsos, hic plectra *ferunt*" & ita plane Veneta. Conf. supra v. 17.

V. 231. *Et fervent compita flammis.* Lege "*effulgent* compita flammis" ne repetatur verbum *fervere*.

V. 251. *Fraudatis opus.* Diu videram legendum esse non *opus*, sed *epos*, ex Ovidio Remed.

amor. verfu 306. Ubi Heinfium itidem hunc Statii locum ita emendaffe ferus deprehendi. Dein pro *feftis* mallem *fauftis*, fcil. toris, ex Ovid. Pontic. 1, 2. v. 133. Vix enim plura ex Virgilio quam ex Ovidio fumfit Statius.

V. 264. *Nec fibi*. Editiones plurimæ & præcipua Parmenfis rectius habent "Nec *tibi*". Alloquitur enim Violantillam.

IN ECLOGAM III.

V. 8. *Pifaeumque domus* &c. Nullus in his verbis fenfus: nam æftas domum æftuare facit, non domus æftatem. Corrigendus igitur locus: "*Pifaeoque* domus non æftuat *anno*". Jam omnia facilia. Annus hic pro parte anni ponitur ita, ut annus Pifæus fit media æftas, qua ludi Olympici juxta Pifam celebrabantur.

V. 9. *Ipfa manu* &c Lege "*vifa* manu" quod multis editionibus confirmatur.

V. 32. *Expellunt refui* &c. Mallem equidem, *difpellunt refugi*, quod etiam conjecerat Heinfius.

V. 37. *Lymphas* Verior lectio *Nymphas*, uti habet editio Parmenfis & Romana.

V. 40. *Tacentes*. Quomodo tacentes, cum ftatim dicat, murmura invitare fomnos? Ne dubites, quin Statius fcripferit *jacentes* filvas, i. e. fubjacentes.

V. 42. *Et nigros imitantia* &c. Gronovius ſuſpicatur, Statium ſcripſiſſe: & nigros *invitant* &c. Optime & veriſſime. Peſſimum tamen eſt epitheton *nigros*. Niger enim ſomnus eſt mors. Verè reſtitui *teneros*, uti Theb. 388.

V. 45. *Quaque vaporiferis* &c. Lege, *quique* vaporiferis ſcil. amnis; hoc poſtulat ſenſus.

V. 56. *Gaudet humus, ſuperatque* &c. Lege, "gaudet humus *ſuperare*", i. e. ſuperat, qua phraſi Statius admodum delectabatur.

V. 62. *Et nunc ignaro* &c. Lege *ignarae*. Et nunc (inquit Statius) ô arbor, Naïs aliqua forte vel Hamadryas conſervationi tuæ continuationem debet vitæ ſuæ, quanquam tu hoc neſcias.

V. 64. *Menſas*. Lege *nymphas* ſeu aquas, per quas intelligit balnea, quæ in aggeribus ſeu ripis fluviorum exſtrui ſolebant ad commoditatem hauriendæ aquæ.

V. 65. *altoſque in gurgite* &c. Verius puto *in margine*.

V. 67. *Martia*. Scribe *Marcia*. Eſt enim a Marcio, non a Marte.

V. 86 *arceſque ſuperbae* &c. Lege, *ſuperbi* ſc. Anxuris, ob ſitum excelſiorem. Vid. Mart. epigr. VI, 42.

V. 89. *Avia* &c. Quænam hæc avia littora, ad quæ Vopiſcus hiberno tempore ſeceſſit? Cedant,

inquit Statius, huic Tiburtinæ Tufculum & Ardea villæ ad lacum Lucrinum & Formiæ; cedant etiam Circeii & Anxur & Cajeta: deinde avia hæc littora cedere jubentur; pro quibus *Antia* littora in fedem fuam fidenter repono ex Ovid. Metam. XV, 716.

V. 90. *Scil. hic illi meditantur* &c. Inexplicabilia hæc funt, quia corruptiffima. Forte legendum: "Scil. hic *hilari mifcentur pondere* mores". Infra II, 3, v. 65: hilaris cum pondere virtus.

V. 92 *fanufque nitor*, five *decor*.

V. 104 *Seu tua non alta* &c. Pro *tua* legendum *tibi*, uti recte dedit Heinfius.

V. 109. *fic omni detectus* &c. Lege *deterfus*.

IN ECLOGAM IV.

V. 3. *Conciliata cadit* &c. Optime Barthius *redit*, nihilque verius.

V. 10 fq. *queftu . . . legefque*. Lege:
— — — — *queftum*
Confugiunt leges; urbefque &c.

V. 13. *Nofterque* &c. Latet aliquid, quod conjectura non poffum affequi. Ex duabus falfis lectionibus vetuftior præferatur, *noffeque*, quod & habet editio Parmenfis.

V. 23. *Docto nec enim fine numine* &c. Quid eft *doctum* numen? Scripfit Statius *dextro*, uti infra v. 66, & Silv. I, 2, v. 32.

V. 49. *reverentia fidit* &c. Inutilis prorsus sententia. Hoc voluit: Sic amor & reverentia miscentur. Scripsit igitur: " Sic mixto reverentia *se dat* amore ". Amat hanc phrasin Statius.

V. 59 *Signat Apollineos sancto* &c. Hoc omnem tautologiam superat. Lege igitur:

Signat *Apollineo sanctos* cognomine lucos.

V. 61. *Praegressusque moras* &c. In toto Statio vix unus & alter hoc inquinatior locus. Lege " *Perpessusque* moras ". Perpeti moras pro morari probum est. Sequitur *Hinc alti gaudens* Rectius " *Huc, altis* gaudens ". Altis, i e. magnis & arduis.

V. 63. *tentemus adorti.* Antiquiores editiones habent *teneamus.* Unde lego:

— — virum: *teneamus* adorti

Tendentes jam fila colos.

V. 65. *laudarit Juppiter* &c. Verius *laudabit.*

V. 84 sq. *missum media de pace* &c. Conjicio Statium scripsisse " *justum* media de pace triumphum ". *Et opes tantas*? Abrupta sententia. Lege " Et opes, *quantas* &c. Per se patet emendatio.

V. 91. *urbem.* Castellum hoc Dacorum urbis nomine nusquam alibi insignitur, sed montis & verticis, in editiore quippe loco situm. Unde *arcem,* non urbem, Statium scripsisse credendum est.

V. 94. *rapiemus iniquo* &c. Nimis audax hoc. Lege, *rapiamus.* Iniquus Juppiter hic est Pluto.

V. 103. *atque omne benigne virus.* Lege, *benignum* virus.

V. 111. Pro *Deus* Veneta *Deos*; recte. Dein pro *valentior*, lege *valentius* sc. auxilium.

V. 115. *Quis mihi tot coetus* &c. Lege: "Quis mihi tot *questus* inter &c. non *coetus*, cujus absurditatem vides. Questus populi patrumque sunt intelligendi ob adversam Gallici valetudinem.

V. 120. *Auguror*, rectius *Aucupor.*

V. 128 sq. *Nec si . . . Aut praestent* &c. Vel legendum "*Non* si vacuet" vel scribendum "*Et* præstent" non *Aut.*

IN ECLOGAM V.

V. 7 *adhuc festum*, melius *fessum.*

V. 10. *atque enumerare* &c. Mihi verior & elegantior videtur Gevartiana interpretatio: "*sed ne* numerare labora". Cui enim bono numeraret cyathos puer?

V. 27. *Martia.* Supra monui, scribendum esse *Marcia.*

V. 28. *Crescit.* Optime Veneta habet *Cessit.* Unda antea vaga nunc cessit molibus, in ordinem & modum redacta.

V. 34. *undosa Caristos. Carystos* hoc loco ponitur pro marmore Carystio, ut *Thasos* pro mar-

more Thaſio, *Synnas* pro Synnadico, *Eurotas* pro Lacedæmonio.

V. 38. Pro *lucentibus* magis placet *liventibus*. Guttæ enim ſanguinis non tam lucere quam livere dici poſſunt, ſeu purpurei coloris eſſe, quales erant maculæ in lapide Synnadico.

V. 47. *Temeſea.* Ita conſtanter editiones. Uſus tamen poſtulat *Temeſaea*. Vid. Ovid. Metam. VII, 207 & Faſt. V, 441.

V. 63. Pro *curaque*, lege *cultuque*, ex Auſonii adumbratione Moſella v. 345.

V. 65. *Et tua jam melius* &c. Verior videtur lectio. "Et tua jam *melior* diſcat fortuna renaſci". Melior fortuna paſſim celebratur, & in antiquo lapide ap. Grut. p. CXI.

IN ECLOGAM VI.

Kal. Dec. Saturnales. Saturnalia non incipiebant Cal. Decembribus, ſed XVI ante Cal. Jan. nec additionem *Saturnales* agnoſcit optima editio Parmenſis.

V. 8. *ebriamque partem.* Lege, ebriamque *noctem*. Duas partes continet hoc carmen, deſcriptionem ſc. *diei* a v. 9 & *noctis* a v. 85.

V. 11. *veniens profudit Eurus.* Quid hoc eſt, veniens Eurus? oriens ſcil. Oriens. Arridet magis *Eos*, aurora veniens, uti ap. Ovid. Metam. V, 440 & Virg. X, 241.

V. 15. *Et quas percoquit Ebusia Caunas.* Salmasii ope hunc Statii locum ita restituo: "Et *quod* percoquit *Ebosia cannis*".

V. 17. *Molles Caroli, Lagunculique.* Probo *Caseoli*, quod habet vetus codex. Deinde pro Lagunculi admisi *Lucunculi*, bellariorum speciem, & ita in scripto cod. inveniri testatur Bernartius.

V. 20. *Praegnantes.* MS. Flor. editio Rom. & Venet. habent *praegrandes*, quod simplicius & melius.

V. 21. *serenam*, lege, *sedentem.* Domitianus solebat largiri multa spectanti populo, & convivia nonnunquam facere eodem loco sedentbus. Dio lib. LXXVII.

V. 26. *Et latis pluvias* &c. Legendum *laetis* sc. agris, id est, fœcundis.

V. 42. *Nec tardum seges* &c. Nullus in his sensus. Lege, *tantum* annum, i. e. tam magnum. Sensus est: ô vetustas, compara secula antiqua & aureum tempus cum hoc nostro; non majorem vini copiam aut largiores frugum proventus invenies.

V. 43. *vescitur* &c. lege, *vescimur*, certissima emendatio.

V. 46 sq. *quis hoc vocare . . . possit.* Scaliger ex MS. Senensi legit "quis hoc *rogare*" & quidem recte. Mox pro *possit* legendum *posset*, ex sensu & Virg. IX, 6.

V. 58.

V. 58. *peractos* &c. Suspicor hac sub voce latere *per artus.*

V. 71. *Illic cymbala.* Lego *illo*, ut respondeat præcedenti *hoc.* Lydiæ plaudunt hoc grege; illo cymbalistriæ & mulieres Gaditanæ.

V. 74. *Permutat* &c. Parm. & Veneta habent *Permutant;* recte.

V. 93. *alias adivit urbes.* Ven. & Parm. "alias *abit in* urbes" quod verissimum est.

IN LIB. II.

ECLOGAM I.

V. 5 sq. *verba medentia saevus confero.* Lege, *saevis confero.* Ita totidem literis Veneta.

V. 26 sq. Totum hunc locum ita legendum & distinguendum puto:

Et nunc heu! vittis & frontis honore soluto
Infaustus vates, *verso* mea pectora Phœbo
Plango lyra. *En!* diri &c.

V. 48. *mixta*, lege *tincta*

V. 50 *Heu lactea* &c. Legendum affirmo, "*Ubi* lactea colla".

V. 58. *Accensum . . . feret?* Lege:

Accensum quis bile *fera*, famulisque tumentem
Leniet?

Mutuatus est Statius hoc epitheton ex Homero.

V. 67. *Muta domus (fateor).* Inepta vox *fateor* & nullius ſenſus. Lege:

Muta domus *pariter* deſolatique penates.

V. 90. *Nec ſenior Peleus.* Lege, *genitor* Peleus. Quanquam pater Achillis illum non comitabatur, ſed Phœnix alienus & externus.

V. 95. *volucrem comebat Perſea Dictys.* Non ſatisfacit ſenſui vox *comebat.* Dixiſſe debuit *curabat* vel potius *tollebat*, ſive de ſublatione Perſeos ex mari intelligas, ſive de educatione.

V. 97. *deceptaque funera matris.* Lege: "deceptaque *fulmina* matris", ut Thebaid. IX, 425. Potes etiam legere *fulgura* matris, ſed frequentior alterius vocis in hac fabula uſus.

V. 101. *alieno in robore.* Senſus & Latinitas poſtulant *aliena in robora.*

V. 104. *& mutas etiam tum* &c. Nullus in his ſenſus: ſi enim *mutas*, quomodo *murmure?* Lege:

Tu tamen & *motas* etiam tum *in murmura* voces.

Conf. Eclog. ad uxorem v. 33.

V. 110. *Sive catenatis curvatus* &c. Quænam hic oppoſitio inter *curvatus* membra & *Grajus amictu?* Et tamen requiritur. Lege:

Sive catenatis *nudatus* membra palæſtris.

Conf. Virgil. Georg. II, 531 & Aeneid. III, 281.

V. 115 sq. *trinemque decorum Fregisset* &c. Veram lectionem esse autumo:

— — crinemque decorum

Pressisset rosea &c.

uti noster Silv. 1, 3, v. 3.

V. 125. *sed adhuc infantia mixta.* Lege: "*&* adhuc infantia *juxta*" sc. erat.

V. 130 sq. & *angusta talos* &c. Restitutionem hujus loci difficilis spondeo, hoc modo:

— — & *angustos artus jactare* lacerna

Enormi non ille *sinens*, sed &c.

Sensus hic est: Nec permittens lænis nimium brevibus & arctis pectus constringere, nec contra lacerna enormi membra puerilia gravare, ut artus majores appareant quam revera sunt, sed prout incrementum pueri & ætas postulabat, ita semper adaptans & legens vestimenta

V. 135. *non munera cessant.* Lege, "munera *census*" nihil certius. Glaucias hic describitur omnes ingenui notas habens, vestes, gemmas, servos sequentes & cetera census vel patrimonii signa & munera, præter solam prætextam.

V. 143. *Torvus ad hunc Athamas* &c. Lege, *ab hoc*, ex sensu, & ut vitetur ambiguum.

V. 150. *in te omnis* &c. Lege *omnes*, scil. reliquias.

V. 159. *tristis rogus.* Optimi codices & editio-

nes habent: triſtis *torus;* quam lectionem noſtam confirmat Thebaid. VI, 54 & 69. Torus enim comburebatur cum corpore.

V. 172. *& frigida lambis* &c. Veriſſima emendatio Bentleii, pro *lambis* legentis *libas*, uti Thebaid. X, 63.

V. 181 ſq. *Sic & in anguiferae* ludentem gramine Lernæ

— — *avidus bibit anguis* &c.

Lege: Sic & in *umbriferae* — —

— — *rabidus tulit* anguis &c.

Lerna hic pro *Nemea*, palus pro ſilva ponitur, propter vicinitatem locorum.

V. 193. *& ſimiles voluentem* &c. Lectio quidem proba, niſi aliud ſuaderet editio Parmenſis, quæ habet "ſimiles *tergentem* pectore curas". Tergentem curas pectore eſt *detergentem* & depellentem.

V. 198. *neque enim magis* &c. Vox *enim* minime hic accommoda, utpote rationem reddens ſine cauſa. Lege: "neque *jam* magis". Deinde pro *trahentem* lege *ſequentem*, repetitione eleganti & poetis uſitatiſſima.

V. 205. *& obtuſo pallentes germine* &c. Cum de colore hoc loco agi appareat ex voce *pallentes*, pro *germine* lege *lumine*.

V. 207. *& alternum pueri* &c. Partitur amorem, cum quo? Plane legendum:

& alternum *puero* partitur amorem.
Dividit amorem Blæſus, & partem tibi, partem puero ſeu Glauciæ partitur; unde *alternum* amorem vocat.

V. 222. *Non timuit meruitve mori.* Impium hoc; lege *renuitve.*

V. 227 ſq. *emiſſus ab atro Limite.* Præfero *Limine.*

IN ECLOGAM II.

V. 7. *Cum ſtadio jam pigra quies* &c. Peſſime hic inſeritur *pigra*, cum *placida* vel *laeta* melius conveniret. Lege "*parta* quies" ut ap. Virg. Aeneid. III, 495. & VII, 598.

V. 15. *imum Littus.* Pro *imum*, quod otioſum eſt, lege *udum*, littus ſc. quod a fluctibus alluitur, oppoſitum ſicco littori ap. Virg. Aeneid. III, 135.

V. 46. *Aſpicit.* Legendum *Proſpicit.* Hæc pars domus proſpectum habet verſus orientem, illa verſus occidentem. Alia res eſt *adſpicere.*

V. 60. *& chelys una* &c. Otioſa videtur vox *una.* Mallem *illa.*

V. 71. *Expers curarum.* Inſuavis repetitio *curæ* & *curarum* in eadem ſententia, & diverſa ſignificatione. Abſque dubio ſcripſit Statius "Expers *turbarum*".

V. 77. *Armiger hac* &c. Lege *hinc*, ut reſpondeat voculæ *inde*, quæ ſequitur.

V. 80. *Quaeque ferit* &c. Corruptus locus. Dixiſſe debuit Megaliam *feriri* a fluctibus, non ipſam ferire fluctus.

V. 81. *Angitur & . . . proculque* &c. Iterum lege *hinc*. Inde Euplœa, hinc Limon. Deinde ſenſus poſtulat, ut legamus

Angitur *hinc* . . . procul *qui* &c.

V. 83. *Una tamen cunctis* &c. Nemo unquam dixit, *Cunctis eminet*. Lege:

Ante tamen *cunctas* procul eminet una *diaetas*.

V. 93. *Et gaudens fluctus ſpectare* &c. Quis in his ſenſus? Diu eſt quod conjeci legendum eſſe "& gaudens fluctus *aequare* Caryſtos" ſubnigrum nempe marmor Caryſtium. Mihi tamen magis placet *fluctu certare*, quam fluctus æquare, quia minor eſt mutatio.

V. 122. *Troïca & Euphrate ſupra* &c. Legendum videtur:

Troïca & *Euphrataea ſuper* diademata felix.

V. 126 ſq. *repellis* &c. Requiritur participium, quod reſpondet τῷ *Exemptus;* unde lege *refellens*. Dein *dubio* præfer *dubium*. Scil. non dubium inveniat, ſed abire paratum.

V. 139. *jactantur in alto* &c. Quivis videt, legendum eſſe *jactentur;* & ita Barthius.

V. 143. *Diſcite ſecuri*. Sine ulla hæſitatione lege "*Vivite* ſecuri". Solennis hæc formula in votis.

IN ECLOGAM III.

V. 2 sq. *quae robore ab imo Curvata in nodos redit* &c. Lege & distingue:

„ Arbor aquas, complexa lacus: *ea* robore ab imo
„ Curvata, *enodis* redit inde &c.

Jam duo vides, ob quæ hanc arborem laudat, quod recta & quod enodis. Clare confirmatur hæc restitutio versu 57.

V. 14. *Caelica tecta* &c. Non intra tecta tunc fuit Pholoe, sed sub dio. Lege itaque Cælica *tesca*, loca aspera & inculta.

V. 18. *& sua credit* &c. Ratio constructionis postulat *credens*.

V. 22. *Aventinaeque . . . terrae*. De terra Aventina nunquam inaudivi. Quid multa? Lege minima mutatione:

Aventinæque legit vestigia *cervae*.

Ut ap. Tibull. IV, 3 & Ovid. Trist. V, 9.

V. 33. *Sic tota* &c. Lege certissima emendatione:

Sicut erat cum veste, ruit.

Phrasis obvia Thebaid. III, 680. IV, 802. VII, 819.

V. 53. *animata calores* &c. Latinitatem in his quæro. Dixisse enim debuit vel animata *in* calores, vel animata *caloribus*. Lege:

" illa Dei veteres *imitata* calores "

sensu optimo, mutatione minima.

V. 55. *atque umbris scrutatur* &c. Verbi *scrutari* significatio umbræ non convenit, sed piscatoribus potius. Lege:

"atque umbris *tutatur* amantibus undas".

Defendit nempe ab igne superno & dura grandine, quemadmodum mandaverat Pan supra v. 46.

IN ECLOGAM IV.

V. 4. *Hesternas* &c. Forte *extremas*, quod verius puto.

V. 19. *& Aonio versae* &c. Omnino legendum "*victae* certamine picæ" uti apud Ovid. Metam. v, 300, atque alibi.

V. 32. *quo tu . . . recluso* &c. Quæro, quo sensu Psittacus reclusus dici potest, id est, apertus. Lege:

"quo tu, Melior dilecte, *relicto*"

Si omnes alii convivæ recesserint, hoc tamen relicto non solus eras.

V. 35 sq. *respirant germine plumae, Sicaniisque crocis.* Editiones Parm. & Rom. pro *germine* habent *gramine;* unde legas:

> Et tenues Arabum respirant *gramina* plumæ
> *Sicaniosque crocos.*

IN ECLOGAM V.

V. 7. *vastator docte ferarum.* Mirum epitheton

iſtud *doctè*. Verius forte "vaſtator *ſaeve* ferarum" quod leonibus convenientiſſimum & uſitatiſſimum.

V. 13. *pavidi timuere leones*. Nemo timere poteſt aliquid licuiſſe. Procul dubio a Statio fuit:

Hoc licuiſſe nefas pavidi *gemuere* leones.

Deinde non tam *pavidi*, quam *pavido* ſcil. tigridi, feræ fugienti, hoc licuiſſe nefas, gemuere leones.

V. 15. *& totas duxere* &c. Nullius uſus vox iſta *totas:* nunquam enim, opinor, partem frontis in lumina ducere ſolent leones. Scripſit Statius:

Torvas duxere in lumina frontes.

V. 23. *animamque* &c. Omnino legendum *animumque*. Obvium, firmare *animum*, non *animam*.

IN ECLOGAM VI.

V. 6. *arcte tamen* &c. Non puto, plagam recte dici poſſe *arcte* intrare, quæ per arctum ſeu tenue foramen intrat. Latet, opinor, verbum aliquod. Optime congrueret, tranſpoſitis literis, *aeret*, i. e. hæret, uti ap. Lucanum VIII, 417 & Virg. Aeneid. VII, 533.

V. 12. *Libertas* &c. Quid libertati cum juncto, longo & continuato ſtemmate? Junctum ſtemma non ad libertatem facit, ſed ad nobilitatem. Vides hinc Statium ſcripſiſſe:

— — cui major ſtemmate juncto
Nobilitas ex mente fuit.

Conf. Thebaid. II, 436 & IV, 600.

V. 13. *Deisque Si* &c. Vix aliter scribere potuit Statius ac, *Deisne Hei* &c.

V. 21 sq. *vidi ipse habitusque notavi Te tantum cupientis herum*. Parmensis editio: "vidi ipse *animosque*" omnino verum, i. e. spiritum generosæ indolis indicem. Dein magni animi est quidem ferre dominum, nunquam vero *cupere*. Lege igitur: "Te tantum *capientis* herum".

V. 3;. *nec bella canentem* &c. Rectius "bella *caventem*" i. e. ut bella caveret seu vitaret, Achilles nempe, a matre inter virgines occultatus.

V. 34. *Qualis erat* &c. Romana editio habet, *Qualis eras* &c. & hoc verum. Puerum enim alloquitur. *Procul pulchrior* pro longe pulchrior.

V. 39. *quales dubiae post crimina formae* &c. Nullum ex his sensum elicere possum. At levi mutatione evanescunt difficultates:

"quales dubiæ *discrimina* formæ &c.

V. 42 *qualis belli* &c. Parm. & Rom. editiones pro *belli* habent *bellis*, quod melius.

V. 48. *inde novae mentis* &c. Lege minima mutatione:

"Nam pudor *ingenuae* mentis".

V. 50. *Carmina quae donasse queant?* Difficillimus locus. Puto hanc esse scripturam Statianam:

"Carmine *quo nota esse* queant".

V. 58 sq. *Quis Deus . . . Eligit?* Non opti-

mum videtur iſtud, Deus *eligit* vulnera, melius *exigit.*

V. 62. *Ructaſſent* &c. Mihi minime dubium eſt, hanc vocem depravatam eſſe, & medicinam videor inveniſſe:

— — Si vel fumante ruina
Undaſſent dites Veſuvina incendia Locros.

Nam *undare* etiam de flammis uſitatum eſt poetis.

V. 64. *Seu Lucanus ager* &c. Supra captum meum hæc eſſe confiteor. Quid Tibridi cum agro Lucano, tam longe diſſito?

V. 70 ſq. *vitae modo carmen . . . tentabat* &c. Ad ſenſum attendenti ſtatim patebit, Statium ſcripſiſſe:

— — Vitæ modo *limen* adultæ
Nectere *tendebat* &c.

Id eſt, in ipſo limine adoleſcentiæ. *Nectere tendebat* idem eſt, quod *pergebat nectere.* Conf. Silv. V, 3.

V. 77. *& invidiam mortemque amplexa* &c. Senſui & verborum ſignificationi qui probe attendit, facile videbit, Statium ſcripſiſſe:

" & *invitam* mortem *complexa* &c.

Nihilque venuſtius dici potuit. Mors etiamſi blanditiis deæ Invidiæ (Rhamnuſiæ) allecta, invita tamen, præter morem, opus ſuum peregit. Tanta amabilitas Phileti fuit.

V. 81. *durumque Acheronta* &c. Non ferri pot-

est *duri senis* & statim *durum Acheronta*. Lege "*dirumque* Acheronta". *Dirum* est perpetuum Acherontis epitheton.

V. 82. *non saevius atros* &c. Quare *saeva littora* & *saeva genitrix* tam prope posita, &, quod majus est, quomodo genitrix sæva fuit huic puero mortuo? Ego non dubito, a Statio fuisse:

— — non *secius* atros
Nigrasset planctu genitrix *insana* lacertos.

Notum est, vocem *insanus* usurpari de iis, qui magno aliquo luctu afficiuntur. Potes etiam legere, genitrix *vesana*.

V. 93. *Quam gemitus*. Diu me torsit hic locus. Sed jam verum inveni. Luctum & lachrymas ursi descripserat usque *miseris acceptius umbris*. Nunc hortatur illum, ut dolorem excutiat:

Quin gemitus *sedasse* juvat &c.

V. 96. *tam saevis luctibus* &c. Lege "tam *feris* luctibus", i. e. nihil profuturis, vel in longum tempus continuatis.

V. 98. *carpsitque quietem* &c. Immo jam *carpit*, jam fruitur quiete Elysia; ut *subit*, non subiit.

IN ECLOGAM VII.

V. 11. *Perfundant ederae* &c. Quid sit *perfundere* vestem edera, perdoctus sit oportet, qui explicare velit. Suspicabar de cinctu, non perfusione

vestis hæc intelligenda esse, cum omnem mox scrupulum removit Apollinaris, perpetuus Statii imitator, Epist. VIII, II. quo duce lego

Praecingant ederæ recentiores.

V. 14. *Et si qua patet, aut* &c. Nullum opus disjunctiva particula *aut*, cum res eadem exprimatur. Lege:

Et si qua *patulam* diem recepit &c.

V. 24. *Felix heu nimis* &c. Præstat *Felix o nimis*, quippe *heu* vix locum habet nisi in re lugubri. Hic vero exultandi potius quam dolendi causa.

V. 46. *Et doctos equites* &c. Quare equites *docti?* Lege *celsos*, quod proprium equitibus epitheton.

V. 49. *Et tardi reducis* &c. Melius *tarde* reducis, uti supra lib. II, Eclog. I, v. 118.

V. 53. *exeris* &c. Supra dixit *movebis*, *trahes*, infra *ludes* &c. Hic itaque reponatur *exeres*.

V. 57. *Et sedes referabis* &c. Lege, *Tu* sedes &c.

V. 67. *Et fulmen* &c. Scripsit *Quod*, i. e. Quale vel quantum fulmen. *Dux divus* est Jul. Cæsar.

V. 77. *duxit* &c. Sequitur *transfigurat*. Hic igitur lege, *ducit* Argonautas.

V. 82. *taedis genialibus*. Veneta *genitalibus* habet; recte.

V. 83. *ingenio tuo* &c. Majus quiddam hic voluit Calliope, nempe

Doctam atque ingenio *suo* decoram.

V. 85 sq. *Forma . . . decore.* Aufer versus male natos, & sine quibus optime procedit sensus.

V. 88. *Festis cantibus* &c. Lege *Faustis*, quod proprium in hac re verbum. Statim sequitur *festa longa*.

V. 96. *Paridis . . . trementis* &c. Aures exigunt *trementi* manu, i. e. trepida.

V. 111. *Seu pacis meritum* &c. Antiquiores edit. uno consensu habent *merito*, tibi scil. vel merito tuo.

V. 116. *Tu magna* &c. Sensus & constructio postulant "*Seu* magna".

V. 130. *incubatque somno* &c. Lege certissima emendatione "*excubatque* somno securæ" sc. uxoris.

V. 132. *Haec vitae genialis* &c. Parmensis habet *genitalis*, recte. Genialis origo idem est quod initium.

IN LIB. III.

EPIST. AD POLLIVM.

Sub finem. *Hinc praecipue libello* &c. Subjunge sequentia: "Favebis *tu*, cum scias *habere* destina-„tionem quietis meæ, *&* tibi maxime intendere".

IN ECLOGAM I.

V. 16. *Ductavit scopulos?* Optima Parm. editio

clare habet "*Divisit* scopulos". *Ductare*, verbum obscœnum, post Sallustium exulavit e lingua Latina.

V. 36. *Instratumque humeris dimitte gerentibus* &c. Hic, ut mihi videtur, requiritur aliquid significantius & Herculi magis proprium. Unde pro *gerentibus*, quod abundat, lege *ingentibus*; epitheton de Herculis humeris satis obvium.

V. 43. *Thespius.* Non Thespius, sed *Thestius* vocatur hic Thespiensium rex, filiarum 50, quas Hercules una nocte omnes gravidas reddidisse fingitur, pater.

V. 44. *insontes . . . sine caestibus irae* &c. Non ideo insontes juvenum iræ, quia sine *caestibus*, sed quia sine *caedibus.*

V. 55. *altum* &c. Pro *aptum* nescio unde in Gronovii editionem irrepserit *altum.* Ceteræ omnes habent *aptum.*

V. 92. *Tecta Dicarchaei* &c. Oportet *Dicarcheae* a Græco Δικαιαρχεια. Deinde pro *Juvenem* Parthenopen, quod non quadrat cum Silv. IV, 8, v. 55, ubi hanc eandem Parthenopen *fessam aevo* vocat, lege *mitemque*, ut infra Eclog. V, 79.

V. 97. *erat.* Ven. Parm. & Rom. *erant;* quod verum est.

V. 101. *lymphas.* Parm. & Rom. disertim habent *Nymphas*, recte.

V. 109. *templo.* Præcedit v. 104. *Da templum*

&c. Unde ego non dubitavi in contextum admittere *tecto*, ſenſu eodem, voce tantum diverſa.

V. 110 ſq. *Nec te, quod . . . exeſus ab aevo.* Pro *quod* non male legas *qui*, & pro *exeſus*, ut *immenſo non unquam aevo* congruat, *exciſus.*

V. 117. *formatur imagine tela.* Scripſiſſe Statium oportet:

Nec mora, conſcripta *formantur* imagine *templa.*

V. 122. *curva fornace* &c. Ex Virg. Aen. VIII, 446 reponendum videtur *vaſta* fornace. *Curva* enim nequaquam convenit.

V. 135. *vix annus anhelat* &c. Parm. habet *anhelans*, ſc. aderat ea pars anni, qua anhelamus ſeu æſtuamus, h. e. æſtas.

V. 149. *numenque Euploea* &c. Ex lib. II, Ecl. 2, v. 79 *numen* hic mutandum in *omen*, proſperam navigationem denotans.

V. 151. *Addiſcis*, lege *Adſciſcis*, qua lectione nihil elegantius.

V. 157. *manu Libycas* &c. Nullo apto ſenſu ſtare poteſt vox *Libycas;* plane legendum *liquidas*, uti ex noſtro Achilleid. II, 441 & aliunde patet. *Unctas luctas* alii eodem ſenſu vocant.

V. 160. *non degenerabit* &c. Admiſſa unica litera *m* prodit, quo nihil verius:

& tantum non *degener ambit* honorem.

V. 163.

V. 163. *Haec ego nascentes laetus* &c. Quem non offendat sibilus tot syllabarum in *s* exeuntium? Hoc igitur modo emollias versum:

Hæc ego nascentes *laetum* bacchatus ad aras.

Ut Theb. III, 618 & Achill. I, 323.

V. 182. *priscumque* &c. Lege, *priscumve*, & versu seq. *solisve*.

IN ECLOGAM II.

V. 6. *dubio committitur alto* &c. Ad evitandam ingratam *maris* repetitionem lege: "*dubiae* committitur *alno*", i. e. navigio, idque tanto magis, quod Statius hæc ex Horat. carm. I, 3. desumpsit, ubi v. 5: "*Navis*, quæ tibi creditum Debes Virgilium".

V. 15. *Dicere quae* &c. imo *quas*, sc. Nereides.

V. 30. *Molochus*. Malim *Molybdis*, instrumentum plumbeum ad hunc usum.

V. 43 sq *per aequora mundi* &c. Recte Heinsius legit *ponti*, ex Lucret. I, 8 & Ovid Metam. II, 872. Sequitur *ac hiemes* &c. intolerandus cultis auribus hiatus. Fidenter edidi, "*atque* hiemes".

V. 51. *ecce meum* &c. Pro *ecce* multi codices habent *inde*, & ita editio Rom.

V. 66. *anhelantemque jugis bis pressit* &c. Ferri potest, si constructio sit, *bis pressit Olympum anhelantem jugis*. Bis, scil. Pelio & Ossa.

V. 75. *audebant* &c. Lege omnino "*gaudebant* fpargere" h. e. fpargebant.

V. 96. *Sic quondam* &c rectius *Si.*

V. 103. *Excipe multifono* &c. Auream lectionem fervat Veneta, nempe *mulcifono*, i. e. placido & mulcente fiftri fono.

V. 110. *Cecropio ftagnata* &c. Veneta "Cecropio *fignata* luto" quod omnino verum puto.

V. 119. *blando qua merfa veneno* &c. Loquitur de morte Cleopatræ, morfu afpidum abfumtæ. Afpidum autem venenum torpore & fomno conficiebat; unde *blandum*. Hinc intelliges, Statium fcripfiffe:

blando qua merfa *veterno* &c.

V. 123. *puer hic* &c. Lege "puer *his* fudavit in *arvis*".

V. 129 fq. *At nos hoc* &c. Editio Rom. pro *At* habet *Hoc*, quod verum puto. *Hoc* nos, *hoc* iterum &c. quo pacto augetur affectus. Sequitur "*vaftos* cernemus fluctus" ineptiffimum hoc loco epitheton. Cum in Syriam navigaturus effet Metius, oravit Nereïdas, ut inclinarent fluctus ad ortus v. 33. Jam in Italiam redeunti optat alios fluctus & alias auras, diverfas a prioribus. Scripfit Statius:

Hoc nos, hoc iterum ftantes in litore, *verfos*
Cernemus fluctus, aliafque rogabimus auras.

V. 139 fq. *Qua . . . qua* &c. Bis *quo*, non

qua, hic legendum esse, mecum Gronovius consentit. Sequitur "*ubi* germine primum" sed lege rursus: "*quo* germine". In altero nullus sensus.

V. 142 sq. *quae busta Pelasgis*, *Quaeve* &c. Heinsius pro *busta* legit *justa*, nihilque verius. *Justa dare*, frequens phrasis. Dein pro *Quaeve*, lege *Quaeque*. Ita Parm. & Rom. editiones.

IN ECLOGAM III.

Notante Gronovio titulus hujus Eclogæ in MSs. Codd. ut & in editione principe Parm. est: *Consolatio ad Claudium Etruscum*, & hoc verum puto.

V. 15. *conscius unquam*. Omnino frigidum est istud *unquam*. Scripsit Statius *umbram*.

V. 18. *Leniter implicitos* &c. Lege *adplicitos*, i. e. admotos, appositos *vultus*.

V. 21. *nigrasque putat* &c. Heinsius pro *nigras* legit *pigras*. Recte. Tum demum est *mira fides*.

V. 25. *& nimium felix*. Lege, *heu nimium* &c.

V. 31. *dignis Luctibus*. Mallem *magnis*, ut Silv. V, 3.

V. 39. *similes gemui* &c. Ex aure & Statianis numeris & scribendi more certus sum, eum hoc loco dedisse:

Ignotum: *&* similes gemui projectus ad ignes.

V. 50. *Alternisque premunt*. Quis non statim videt, Statium scripsisse "Alternisque *regunt*".

V. 55. *nec injustae . . . lucis.* Unde *lux* inter numina, quæ sub legibus suis? Lege

. nec *injussi* toties redit orbita *solis.*

V. 57. *Pertulit & saevi Tirynthius* &c. Quisnam hic rex sævus? Eurystheus, opinor. Unde conjicio legendum esse:

> Pertulit *Eurysthei* Tirynthius horrida regis
> Pacta.

Manifesta allusio ad locum Virgilii Aeneid. VIII, 251. Deinde non *pacta*, sed *jussa* Eurystheos regis agnosco.

V. 68. *multa super indole* &c. Sed quali indole? Multa enim tam mala quam bona esse potest. Lege: *magna* super indole &c. ut Achill. I, 276.

V. 78. *& longo transmittit . . . nepoti.* Pro *transmittit* legendum *transmisit*, ut supra *subvexit*, sumptum nempe ex Virgil. Aeneid. III, 329. Sed quis hic *longus nepos* Claudii, cui transmittebatur Etruscus. Ex sensu & ordine narrationis patet, de *Nerone* hic sermonem esse. Primum, inquit, *Tiberii* aula tibi patuit; nec abegit *proximus heres*, Caligula. Sed in actus præcipuos subvexit *Claudius*, & transmisit te successori *Neroni*.. Verum cur *longo* Neroni. Latet aliquid Neroni proprium, *torvo* vel tale quidpiam.

V. 87. *partaeque per omnes* &c. Lege, *sparsaeque* &c.

V. 98. *Vigiles te* &c. Tandem in conjecturam incidi, quam pro manu Statii pene ausim venditare. Ea est:

— — *Vigil ipse, animoque sagaci*
Excitus, evolvis quantum &c

Evolvis pro *evolvit* certissimum est. Etruscum enim alloquitur poeta.

V. 105. *crepet igne monetae.* Abundat vox *igne.* Forte legendum *ore*, ut dicatur, quantum nummorum, Romana nota signatorum, in monetis & officinis Imperatoris percussum sit. *Moneta* est Dea nummorum; unde bene additur *ore.*

V. 111 sq. *Quis sublime genus* &c. Conjicio non *genus*, sed *decus* legendum hic esse, cum de genere mox sigillatim v. 115 verba fiant. *Sublime decus* ap. Claudianum de nupt. Honor. versu 39. Dein versu seq. pro *haudquaquam* lege *haud unquam* ex Veneta.

V. 134. *collectaeque pyram* &c. Lege, *collataeque*, verbum funebre.

V. 180 sq. *qui falsis* &c. Legendum *quo*, non *qui.* Deinde displicet *gemuit* & *gemens.* Lego, "Tunc immane *fremens*" ut Thebaid. VII, 584.

V. 199. *Assidue libabo* &c. Melius Parmensis, "*Assiduas* libabo dapes".

V. 114. *eque tua* &c. Lege, "*inque* tua tumulum tellure levabit". Sensus est, hic, in Italia,

litabit Manibus tuis, & Cenotaphium tibi extruet in tua tellure, Smyrna, tuo gentili solo.

IN ECLOGAM IV.

V. 13. *nube rapinae.* Quid nubes rapinæ? Ne dubites, quin scripserit Statius "*laude* rapinæ". Noster Theb. IX, 704 de Parthenopæo:

Nec formæ sibi laude placet &c.

V. 27. *conspicit aram.* Parmensis habet *aras*, recte. Majus & augustius aliquid in plurali numero; & hoc pacto vitatur ambiguitas compositionis in *Indentem . . . aram.*

V. 39. *toto jam* &c. Hic quoque optima Parmensis *tam*, non *jam;* vere.

V. 47. *veteresque penates* &c. Lege, *veterisque* scil. Evandri. Suavius hoc, magis poeticum & usitatius.

V. 58. *myrrhasque graves* &c. Pro *myrrhas* Salmasius probat legendum esse *murras;* unde vasa *murrina.* Sed parum apte puero dantur *graves* murræ. Parm. & Rom. editiones habent:

myrrhasque *puer* crystallaque &c.

quod in textum recepi.

V. 60. *Care puer.* Immo potius "*Clare* puer" ut Sylv. V, 2.

V. 66. *Carperet.* Non intelligo, quo sensu lanugo *carpit* genas. Scripsit Statius *spargeret*, pro-

prium in hac re verbum. Mox pro *fuscaret gratia formae* Gronovius mavult *gaudia formae*. Bene. Conf. Ovid. Metam. XIV, 652.

V. 70. *Leniter*, *haud ullo* &c. Scribe: "Leniter, *&* *nullo* &c.

V. 83. *rectebat* &c. Probum quidem suo loco verbum; sed hic multo elegantius & magis poeticum *repetebat*, uti Rom. & Veneta editiones habent.

V. 88. *Accurrunt teneri* &c. Per teneros volucres intelligit Cupidines. Sed vix credibile, Statium duo adjectiva sine substantivo adhibuisse. Lego *pueri*, non *teneri* volucres. Noster infra Eclog. V. 68 *leves pueros* vocat.

V. 94. *portaverat auro* &c. Modo dixerat, "*auro* gemmisque locant". Hæc mendi suspicionem incutiunt. Lego:

Nobile gemmato speculum portaverat *orbe*.

Orbis gemmatus est peripheria speculi gemmis interstincta.

V. 97 sq. *hucusque relinque*. Statium scripsisse puto:

Et vultus *hos* usque relinque.

Relinquas illic hos, talesve vultus, talem formam, qualem nunc habes. Pro *reclusit* rectius *seclusit*. Dein v. 99 pro *egregius* aures poeticæ exigunt *egregias* sc. palmas.

V. 104. *Pyliosque simul.* Voluit, opinor, dicere, jungat ætatem Nestoris ætati Tithoni. Sed hoc non est *simul* ire per annos Pylios. Si enim simul eat, nihil annis Domitiani per hoc votum addetur. Hoc modo legendum: " Iliacos Pyliosque *situs*", i. e. senectutem. Probo hoc ex Silv. 1, 4. v. 125 sq.

IN ECLOGAM V.

V. 7. *Quatuor emeritis* &c. Mihi verius videtur: *Quatuor emensis;* certe multo usitatius est.

V. 9. *Non intertextas* &c. Parm. & Rom. editiones habent *intersectas.* Retexere autem intersectas telas est iterum nere, redordiri telas, quas noctu intersecasset.

V. 10 sq. *thalamosque armata* &c. Lege, *thalamisque orbata.* Etiamsi marito orbata esses, nullos tamen procos admitteres. Laus fidei & probitatis. Dein pro *alia fronte* Parm. *alta*, & pro *vultu* Rom. *vultus.* Bene.

V. 16. *turba theatri.* Suspicor Statium scripsisse "*cura* theatri" ex Propert. II, 13.

V. 28 sq. *nitidas . . . comas.* Romana editio, *nitidis comis*, quod præfero.

V. 34 *totasque in murmure noctes* &c. Heinsius legit, *motasque* in *murmura voces;* verissime. Quid enim est *rapere noctes aure?*

V. 37. *Qualem te nuper Stygias modo* &c. Nonne *nuper* & *modo* idem sunt? Vetus codex pro *modo* hab. *prope;* quod verissimum est.

V. 45. *Qua veteres Latias, Grajasque* &c. Suspectus mendi versus propter tot voces in *as* exeuntes. Mihi videtur legendum:

Qua veteres Latias, *Grajûmque* &c.

V. 49. *Et quamquam saevi fecerunt Menada planctus.* In Veneta edit. *Menala*, unde pronum fuit facere:

Et *cujus* sævi *ferierunt Maenala* planctus.

V. 56. *Nata tuo* &c. Quis ferre potest hanc barbaram positionem vocum *curaque natae . . . . nata tuo?* Conjicio,

— — sic núnquam corde recedit
Illa tuo &c.

Dicit Statius, Tu, licet noverca tantum, amas filiam prioris conjugis ut mater.

V. 58 sq. *Alcyone vernos* &c. Quinam hi *verni Halcyones*, avis marinæ, nidi? Lege *veros. Nidi* hic sunt pulli, & ita passim apud poetas. Dein *amplectens* emenda, *amplexusque.*

V. 60 sq. *Heu nunc illa terit . . . Otia tam pulchrae terit* &c. Mendosissimus locus. Codices quidam & editio Ven. in priori versu pro *terit* hab. *tenet.* Ita Parmensis quoque. Ead. & Rom. *Et* pro *Heu.* Lege: "*Et* nunc illa, *tenet* viduo &c. Sic clarescet locus antea obscurissimus.

V. 62. *plenis . . . taedis.* Non intelligo has plenas tædas. Bene autem *feſtis taedis*, ut mox verſu 70.

V. 64. *petit* &c. Lege *ferit.* Dein *voce paterna* abſurdum videtur. Non enim patris voce, ſed ſua cantavit. Suſpicor *voce canora.* Sequitur *Diſcendum Muſis*, quod nimis frigidum & humile. Verius & elegantius puto *Livendum Muſis*, i. e. invidendum.

V. 75. *& littora mundi Hoſpita.* Melius *mundo hoſpita*, quam *mundi*, i. e. quæ recipiunt vel excipiunt totum mundum. Mundi hoſpita eſt, quæ recipitur a mundo; quod hoc loco abſurdum. Sed parum apte *littora* inſeruntur inter tot propria nomina urbium florentium: unde proprium quoque urbis alicujus nomen hic deliteſcere ſuſpicor, nec dubito quin pro *mundi* ſit legendum *Baii*, i. e. Bajarum nomen. Eundem locorum ordinem, & eadem fere verba habemus infra lib. V, 3, v. 167.

V. 88. *Morum jura* &c. Senſum quidem teneo, bonos nempe mores pro legibus eſſe. Sed *jura morum* abſurdum eſt. Mutatione unius literulæ & diſtinctionis ita ſubvenio:

> Nulla foro rabies, aut ſtrictæ jurgia *leges*
> *Norunt*: jura viris ſolum &c.

Infra Silv. IV, 4, v. 39: *Latiae non miſcent jurgia leges.*

V. 93. *libertatemque Menandri* &c. Heinſius pro *Menandri* legit *theatri*, quod huic loco non convenit, multo minus *Menandri*. Latet Gerundium aliquod, quale eſt *libertatemque jocandi*.

V. 102. *Caraque non molli juga* &c. Vina non mollia ſunt auſtera. Atqui Surrentinum erat tenue & lene, teſte Plin. hiſt. nat. XIV, 6. Heinſius legit *ſoli* ſcil. Baccho, quia illic Minerva & Hercules & Neptunus colebantur. Adhæreo igitur Heinſianæ conjecturæ, donec melius aliquid contingat & auctius.

IN LIB. IV.

EPIST. AD MARCELLVM.

Primo autem &c. immo prima ſc. Ecloga. Præceſſit *quarta*. Eodem modo mox lege *ſecunda* & *Tertia*.

Epiſtolam meam &c. Scribe: epiſtolam *eam*.

Jam vindicis &c. Optime Parmenſis *Nam*.

IN ECLOGAM I.

V. 9. *Et requiem* &c. Auſim polliceri, Statium ſcripſiſſe: "Et *rediit* bis ſextus honos".

V. 14. *Omnia juſſiſti* &c. Non legimus, Domitianum clauſiſſe templum Jani, quo ſolo ſenſu vere dici poſſet, compoſuiſſe *omnia* bella. Unde

lego *horrida*, perpetuum bellorum epitheton, non *omnia*.

V. 25. *Moribus atque tuis* &c. Corruptus locus. Verum puto: *Fascibus ecce tuis* &c. Sensus hoc postulat, & evincunt sequentia.

V. 33. *ò quanta* &c. Lege: "*En!* quanta recusas".

V. 45 sq. *Tunc omnes patuere fores* &c. Quaenam fores & cui bono? Bonis avibus Criticae litavi, cum hunc locum ista restitui:

Tunc *omen plausere* fores, *laetique* dederunt
Signa *poli*.

Dicit Jani fores plangore dedisse signum & omen, haec, quae praedixerat, eventura esse. *Rex magne*. Domitianus licet *dominus* & *Deus* appellari voluerit, nusquam tamen legimus, eum *regis* nomen affectasse. Scripsit forte Statius *dux magne*, familiaris Romanis imperatoribus appellatio, qua & ipse in his Silvis de Domitiano non semel utitur.

IN ECLOGAM II.

V. 4. *Aequore qui multo* &c. Ex editione Rom. & Veneta in contextum admittatur *lento*, quod Statianum esse nullus dubito. Sermo est de Virgilio & Homero.

V. 6. *consurgere mensa* &c. Verius forte est, *considere mensa*, ut ap. Virg. Aen. VII, 176.

V. 24. *Liberior campi* &c. Statius domum Domitiani a magnitudine commendat, dicitque eam in liberam & magnam laxitudinem porrectam esse; hoc vero non est *campi*, sed *spatii*.

V. 38. *Indisque* &c. Clare legendum *Indisve*. Disjungenda sunt *epulae*, & robore Maurorum innixa *Indis columnis*, non conjungenda.

V. 50. *reversus* &c. Quo reversus? & post cujus *horrida jussa?* Lege:

— post horrida jussa *novercae* &c.

uti Achilleid. I, 188. Silv. III, I, v. 22.

V. 53. *mensasque revisit* &c. Parmensis habet *reliquit*; cui favet simillimus locus Achilleid. I, 52.

IN ECLOGAM III.

V. 5. *pejerante bello* &c. An bellum *pejerare* dicitur? Non certe, sed dux, qui contra fœdus & pacem juratam bellum infert. Lege & distingue:

Nec dux advena, *pejerate* bello,
Campanos *quatis* inquietos agros.

V. 19. *Flaviumque culmen* &c. Lege "Flaviumque *coelum*". Ita alibi vocat hoc templum Flaviæ gentis.

V. 20. *Hic scenis populi* &c. Vix locum vidi hoc inquinatiorem. Attendens autem sensui, duo fuisse incommoda reperiet, quæ sustulit Domitianus, nempe profundam arenam ex via publica, &

inundationem Vulturni amnis. Hæc duo hoc modo extulit Statius:

Hic, *coeno bibulo viam gravante*,
Et campis iter *amne detinente*,
Longos eximit ambitus.

V. 23. *graves arenas.* Contrarium dixiſſe debuit Statius, & Clericus pro *graves* repoſuit ex antiquis editionibus *putres*, id eſt, leves, molles arenas; quam emendationem veriſſimam puto, & ſenſui neceſſariam.

V. 27. *axe vectus uno.* Heinſius pro *uno* recte legit *udo.*

V. 33. *orbitae tacentes.* Malim jacentes, i. e. depreſſæ & profundæ.

V. 53. *ſordidoque topho.* Hoc nihili eſt. Veriſſimam puto Heinſii emendationem *torrido topho*, ſive pro arido ſive pro teſto accipias.

V. 59 *Lechiae niſi* &c. Minime dubito, quin Statius ſcripſerit *Lecheo nihil vetante.*

V. 61. *nobileſque ſylvae.* Quid ſilvæ nobilitas ad Echo, quam remittit? Rectius in Parmenſi *mobileſque.*

V. 81. Bene eſt, quod Politianus in ſuis exemplaribus invenit:

Sed grates ago, *ſervituſque* tanti eſt &c.

Humillime & ſerviliter Domitiano adulatur Vulturnus.

V. 88. *Ne me pulvureum* &c. Sensus postulat, ut legas:

Nec me pulvureum gravemque cœno
Tyrrheni sinus *obruet* &c.

Particulam *Nec* Veneta habet editio.

V. 95. *levarat*. In Parm. & Rom. invenio *levabat*; quod quare mutarunt?

V. 100 sq. *qui coronat imbri . . . excitus viator*. Assentior Heinsianæ emendationi:

Quantus nubila *quo* coronat *Iris*.
Illic flectitur *exitus viarum*.

Tò *imbri* imbecillimum est. Multo elegantius inducitur dea Iris.

V. 112 sq. *Qui primo* &c. Hi versus non sunt Statii, sed ludibundæ manus.

V. 137. *maderet*. In MSS. & in Parm. *maderes*; verissime. Apostrophæ Poetis usitatissimæ.

V. 150. *Quos fertur* &c. Plane legendum *Quot*. Sic & versu proxime seq.

V. 159. *obviosque currus*. Mihi magis placet *abnuesque*. *Currus* hic pro triumphis.

IN ECLOGAM IV.

V. 10. *Cui primum* &c. Editiones principes, Ven. Parm. Rom. habent *primam* sc. salutem.

V. 22. *Ingeniive bonis*. Parvum hic mendum, emaculandum tamen. Lege "*Ingeniine* bonis".

V. 31. *&* *Elaeis auriga* &c. Lege:

— & *Eleos* auriga, laboribus *actis* &c.

V. 49. *nos otia vitae* &c. *Otia* poetæ ſimpliciter ponunt abſque additamento *vitae*, minime neceſſario. Sed nec artificii Statiani erat relinquere *tantum* ſine epitheto. Scripſit:

— Nos otia *miti*
Solamur cantu.

V. 57. *ſi numina pergant* &c. Præceſſit:

At tu, ſi longi curſum *dabit* &c.

Unde patet hic quoque legendum:

— Latiique ducis ſi numina *pergent*.

V. 60. *Et ſpatia obliquae* &c. Rom. habet *antiquae*, quod non dubito eſſe veram Statii manum. Confirmat oppoſitio inter *antiquae* & *renovare*.

V. 66. *Quique gravem tardi* &c. Mirum *tardos* lacertos cenſeri inter *membra accommoda bellis*. Lege:

Quique gravem *validi* ſubeant thoraca lacerti.

V. 72. *Magna geres* &c. Lege ex ſenſu & veſtigiis Parmenſis " Magna *pater*, dignoſque &c Nihil verius puto hac emendatione. Conf. Ecl. VII, v. 41.

V. 76. *ſibi gloria felix* &c. Verba *ſinu Tyrio*, quæ ad gloriam non poſſunt pertinere, veram indigitant hujus loci lectionem:

Jam te blanda ſinu Tyrio ſibi *curia* felix &c.

Curia pro ſenatu, cujus alumnum dicit eſſe Marcellum, ut de Criſpino infra Ecl. V, 2, v. 27.

V. 85.

V. 85. *Procul ista tuis, Tifata, Teate.* Lege:

Procul ista *tibi sint fata*, Teate.

Teate erat oppidum Marrucinorum. Statius optat, ut a Marrucinis potissimum campis incendia avertantur, quia ibi Marcellus possessiones habuit.

V. 101. *voti tibi vatis* &c. In omnibus, præter Venetam, ante Gronovium, editionibus invenio *noti*, quod probum est, non *voti*.

V. 102. *Nec enim Tirynthius* &c. Mutilum locum puto. Optime procederet sensus, si ita legeres:

— *Tibi* enim Tirynthius, almæ
Pectus amicitiæ, cedit; tibi gloria &c.

IN ECLOGAM V.

V. 9. *Nunc cuncta Veris* &c. Lege "Nunc cuncta *vernans* &c.

V 24. *Caesareo peraravit auro.* Locus notabilis & qui viros eruditos insigniter exercuit. Ne dubites, quin Statius scripserit:

— *Hic* mea carmina
Regina bellorum virago
Cæsareo *decoravit* auro.

Hic, i. e. in hac terra Loquitur de Alba, in qua ter coronatus fuerat, victor in certamine, quod in honorem Palladis Domitianus instituerat.

V. 37. *Haec mira virtus.* Veneta hab. *Nec* mira &c. Nec est quod miremur hanc in te virtutem.

V. 38. *vadosae nescius Africae* &c. Quid est vadosa Africa. Lege *dolosae.* Nota omnibus fides Punica.

V. 47. *Qui Lybiam deceant* &c. Frigidum hoc. Sensus omnino postulat *decorant.*

V. 49. *Est & frementi* &c. Clare scribendum:

Est & *frequenti* vox *habilis* foro.

Hoc voluit Statius: Apta est etiam vox tua foro & causis agendis.

V. 58. *Passim solutis. Passim* hic nihili est; lege *Passu.* Modi enim passu soluti sunt prosa oratio.

IN ECLOGAM VI.

V. 7. *Vinaque perpetuis* &c. Absurdum est & falsum dicere vina certare posse *perpetuis* fastis, i. e. consulatibus seu annis. Lege *centenis.*

V. 16. *Titonia* &c. Pro *Tithonia* seu Aurora. Titonia seu Titania est Luna.

V. 18. *Nox & Erythraeis* &c. Parvum mendum, quod sibilus etiam prodit. Legendum nempe *Erythraeae* sc. Thetidis.

V. 20. *Mille ubi* &c. Plane legendum, Mille *ibi.*

V. 23. *veteres agnoscere* &c. Parm. & Rom. habent *cognoscere*, quod in textum recepi.

V. 32. *castae Genius . . . mensae.* Valde mihi suspecta est vox *castae*, quæ mensæ non satis convenit. Nec quæ sequuntur genium castæ mensæ depingunt, sed *festae.* Conf. Theb. IV, 840.

V. 45. *Artificis curis* &c. Poſtulat elegantia & mos perpetuus Statii, ut legas:

Artificis, *curtae* pariter geſtamina menſæ &c.

Parva nempe menſa hic opponitur ingentibus coloſſis.

V. 53. *Qualis & Oeteis* &c. Senſus requirit: "Qualis *ab* Oeteis", i. e. poſt Oetas favillas.

V. 57. *adhuc ſaevae* &c. Cædes, quas Hercules perpetrabat, non ſævæ fuerunt, ſed generi humano utiles. En veritatem trium tàntum literarum mutatione.

— *at haec clavae* meminit manus: aſpera *ſedes*
Suſtinet occultum &c.

Meminit eleganter pro *tenet* ſeu in parato habet clavam. Neceſſario etiam *ſedes*. Habitu enim ſedentis fingebatur hæc icuncula. Conf. Martialis IX, 44.

V. 61. *Et comitem occaſus* &c. Suſpicor a Statio fuiſſe:

Et comitem *caſus* ſecum portabat *in omnes*,

Ex Virgil. Aeneid IX, 277.

V. 65. *ſemper narrabat* &c. Riducula hæc repræſentatio Alexandri, ſurdo fabulam narrantis. Lege *referebat;* huic imputabat, quod vicerat.

V. 66. *detraxerat Indos.* Neſcio quid ſit detrahere Indos. Unde detraxit? Conjicio *devicerat*.

V. 69. *magnoque ex agmine* &c. Nauſeam movet vox *magni* brevi intervallo quater repetita. Meo judicio verius eſt *longoque*.

V 2

V. 74. *timuit* &c. Timuitne Alexander Magnus? Hoc negant quotquot de eo ſcripſerunt. Lege *tenuit*.

V. 82. *ſacrilegus* &c. Gronovius reliq. ad Silv. legit *ſacrilega*, veriſſime.

V. 87. *Ornabat*. Scaliger fecit *comebat*, quod ego retineo, quia Statio in deliciis ea vox.

V. 98 ſq. *carmina . . . . carmine* &c. Inſcita hæc repetito. Mihi non dubium eſt Statium ſcripſiſſe "amantes *tempora* laurus". Laurus enim & tempora perpetuo conjunguntur.

IN ECLOGAM VII.

V. 11. *nunc major ſitis*. Lege "*nec* major ſitis" quaſi dixiſſet, nec opus eſt majori ſiti, & modicus hauſtus ſufficiet.

V. 19. *liricenve* &c. Parm. & Rom. habent *laticem motus*.

IN ECLOGAM VIII.

V. 15. *dulci tremit* &c. Atqui clamor infantium non poteſt quatere domum. Unde patet veriſſimam eſſe emendationem Heinſiii "dulci *fremit*", i. e. ſtrepit, reſonat.

V. 17. *liventia pectora* &c. Dea Invidia non dicitur nocere pectore, ſed oculis & obtutu; ut mihi non dubium ſit, Statium ſcripſiſſe *lumina*.

V. 19. *promiſit* &c. Si jam promiſit Apollo ſe-

nium & decus virtutis, quodnam opus hac precatione ut servaret. Lege *promittit*.

V. 24. *donis nunquam mutata* &c. Sacrata hæc dona sunt jus trium liberorum, quod Menecrati indulserat Cæsar. Unde nullus in voce *mutata* sensus, saltem huic loco non congruus. Præstat *nudata*.

V. 26 *se juveni laetam* &c. Nisi fallor, scripsit Statius *mediam*, quippe trium liberorum nata secundo loco. Comparatur mox hæc filia Helenæ inter duos fratres, & Lunæ inter duo sidera mediæ.

V. 27. *Aptior his virtus* &c. Mihi omnino spurius & insititius videtur hic versus, qui totius sententiæ connexionem fœde interrumpit. Uncinis itaque excipiatur.

V. 40. *Et cantu* &c. Recte Bentlejus, *Et creta* &c. Sequitur *vota cano*.

V. 53. *umbrosaeque* &c. Opinor scribendum esse *umbrosaeve*.

IN ECLOGAM IX.

V. 9. *decussi*. Pleræque editiones habent *decussis*, quod verius.

V. 13. *colunt* &c. Lege *olent*.

V. 24. *Caesis pilea* &c. Scripsit Statius *Scissis*.

V. 34 sq. *Non lardum grave . . . non graves Phalisci?* Non ferri potest *grave* & *graves*. Lege, "Non lardum *breve* &c. minutam sc. lardi portionem.

V. 40. *cereos nitentes.* Heinſius ex Parm. reſtituit *olentes*, quod verum eſt. Fiebant enim cerei ex cera odorata.

V. 43. *patinas in orbe tortas.* Recte ſcribendi ratio poſtulat "patinas *vel* orbe tortas", i. e. rota.

V. 47. *idem mihi rependis.* Parm. Rom. & Ven. habent "idem *nihil* rependis" quod verum eſt.

IN LIB. V.

Ad Abaſcant. ſub finem. *mallem tamen* &c. Stultum hoc. Lege "mallem *talem* nondum interveniſſe materiam", i. e. tam luctuoſam.

IN ECLOGAM I.

V. 9. *inque omni te quaerit* &c. Diſplicet mihi *quaerit amare*, quod de rebus dicitur, quæ cum difficultate aliqua & moleſtia efficiuntur. Magis congruum videtur *quaerit habere.*

V. 17. *Altera cum volueris* &c. Scripſit Statius *volucrem* ſc. annum.

V. 18 ſq. *vulnere primo . . . Nigra domus* &c. Pro *vulnere* optime legere potes *funere*, & pro *Nigra* Heinſius legit *Aegra.* Bene.

V. 33. *Sipyleïa fertur* &c. Heinſius emendavit, *Sipylea feretur;* quo nihil unquam verius fuit. Sequitur enim *Deficient*, *fatiſcet.*

V. 50. *& caris gaudet* &c. Quid eximium, ſi

aliquis gaudet rebus *caris*. Suspicor fuisse *crebris*. Hoc postulare videtur argumentatio & vox *ditem*.

V. 63. *vitamque impendere* &c. Parm. & Rom. editiones habent *rependere*, quod genuinum est Statii & elegantissimum.

V. 76. *raramque quietem* &c. Significantius est, *navamque quietem*, i. e. modestiam rebus gerendis aptam, actuosam.

V. 81 sq. *quid Arctos*, *Quid Boreas* &c. Manifesta tautologia. Scribe, certissima emendatione, *quid Auster*, *Quid Boreas* &c. & ita habebis quatuor mundi cardines, quod voluit Statius.

V. 93. *penna*, lege *pinna*. Res enim adversæ per pinnas significabantur in summo lancearum fixas, ut res lætæ per hastas lauro vestitas. Valde etiam dubito de voce *famosa*, quæ ambiguæ significationis est. Credo Statium scripsisse *damnosa*, utpote quæ damni alicujus nuntium attulerit.

V. 95 sq. *maniplos Intermissus eques*. Ita omnes editiones, sine sensu. Salmasius ita restituit:

— quis centum valeat frenare *maniplis*
Intermixtus equos.

Loquitur Statius de eo, qui præerat centum equitibus legionariis, per manipulos distributis. *Centum* numero certo pro incerto dixit.

V. 105. *cursu* &c. Optime Barthius *curru*, ut Silv. III, 4, v. 36, & alibi.

V. 107. *linquit* &c. Constructio postulat *linquens*, ut *praegressa*.

V. 110 *gaudia coenae*. Repono, *gaudia certe* &c.

V. 129 *durata* &c. Lege *durare*, i. e. sustinere.

V. 134. *Vibrantem* &c. Lege *Librantem*. Nimirum magni bellatores, qualis hic fingitur Domitianus, habebant ministros & armigeros ad latus, qui tela suggerebant. *Divina tela* sunt Cæsarea.

V. 149. *adnubilat* &c. Hoc falsum est. Scripsit, nisi fallor, Statius:

& velis *obsibilat* aura secundis.

V. 190. *Quo niteat* &c. Cum vox *sacri* non ad *Caesaris*, sed *vultus* referenda sit, legendum est *niteant*.

V. 191. *signet* &c. lege *signa*. *Da* aurum & *signa* amorem, i. e. in basi statuæ mentionem fac amoris mei erga Cæsarem.

V. 193. *ad oras* &c. Parm. *in oras*, quod verum est & plus quam *ad oras*.

V. 201 sq. *mersumque . . . agit*. Loquitur hic Statius de specie doloris, quæ per silentium indicatur. Lege igitur:

— *mutumque* in corde dolorem
Sævus *alit*.

V. 207. *mirandaque* &c. Nullus in his sensus. Facilis vero restitutio *jurataque*.

V. 220. *Noctis* &c. Non intelligo quid sit nox

in crinibus. Lego *Sordis*. Notus mos veterum in luctu deturpandi capita.

V. 222. *nascitur* &c. Cod. Medic. & editio Ven. *surgitur*, quod in contextum recipiatur.

V. 231. *Sepit opes*. Aliam lectionem servat Parmensis, *Spirat opes;* quæ vera est. Hoc enim proprium odoribus, quibus Priscillæ corpus differtum & in venerabili marmore seu sepulcro reconditum erat.

V. 233. *Illo Majo tholo* &c. De materia, ex qua effigies Priscillæ constabant, hic agit Statius. Hinc vides, quam inepte *tholus* inseratur inter æs & saxum. Versus autem nihil aliud admittit præter

Illo Maja *auro*, Venus hoc non improba saxo.

V. 237. *Assidue*. Melius Parmensis *Assiduae* scil. mensæ.

V. 252. *hospite cymba*. Præstat *hospite ripa;* ulteriore scil. Stygis, purgationis loco, quem votis maxime appetebant animæ.

262. *certe jurant* &c. Et hic quoque reponendum *certae*. Sorores Parcæ jurant in vota certæ, hæc eventura esse, quæ rogavit pro Domitiano Priscilla.

IN ECLOGAM II.

V. 8. *Quid si* &c. Restituo *Quod si*, & ita Veneta.

V. 11. *etiamne optanda propinquant* &c. Si pro-

pinquant genuinum ſit Statii, multo melius ſcripſiſſe potuit:

& nunc optanda propinquant &c.

quo pacto omnia cohærent.

V. 21. *per jugera Circi.* Scripſit Statius, duabus litteris mutatis, "per *munera* Circi", i. e. in ludis Circenſibus.

V. 48 *Nemeaea* &c. Rectius *Lernaea* arma, ſpicula Herculis, hydræ Lernææ veneno tincta & maxime metuenda. Hanc emendationem firmat Stat. Thebaid. V, 441.

V. 54 *quantuſque nigrantem* &c. Parm. *negantem* hab. Romana *natantem.* Videntur voluiſſe *vacantem*, quod elegantiſſimum.

V. 56. *quantuſque potentes* &c. Lege *potentis* ſc. Aſiæ, non *potentes urbes;* ex conſuetudine bonorum auctorum.

V. 58. *tibi talia* &c. Nullus in his ſenſus. Veritas in proximo eſt "*Bibe* talia pronis &c.

V. 60. *ſeneſque paterni.* Quinam ſint ſenes patris, non intelligo. Scripſit, opinor:

Hæc iterent comites præcepta ſeneſque *petenti.*
Innuit Criſpino, illum petere debere hæc præcepta & exempla patris a comitibus ejus & ſenibus, qui illum norunt.

V. 61. *Jamque alio* &c. Lege *adeo*, quo nihil verius, ut ap. Virg. Aeneid. V, 864 & VIII, 585.

V. 74. *tenens* &c. Optime Barthius pro *tenens*, legit *timens*. Per se patet.

V. 88. *ne postera credant* &c. Lege, "*nec postea* credant &c.

V. 102. *vibraret* &c. Lege *libraret*. Vibrare est mittentis fulmen, librare vero jamjam missuri.

V. 108 sq. *Dardaniusque senex . . . Strage fori.* Mendosissimus locus. Quis enim iste *Dardanius senex*, & quid *Strage fori?* Mihi omnino verum videtur:

> *Dardaniive senes*, *media* bellare *togati*
> *Pace* fori.

Romulus & majores nostri nunquam viderunt quemquam ea ætate, qua tu tunc fuisti, pugnas tam strenue obeuntem in media pace fori.

V. 110. *nec te reus* &c. Clare legendum "*pro* te reus ipse timebat".

V. 113. *Tyberino in littore* &c. Non cohærent hæc cum sequentibus. Lege, "Tyberino *ut* littore vidi" cui respondet v. 17. *stupui*, *armatumque putavi;* quemadmodum Ovid. Metam. VII, 727.

V. 115. *Tendentem cursus* &c. Veritatis palmam aufert Parmensis, quæ hab. "*pendentem in* cursus".

V. 117. *armatumque putavi.* Vere restitui "*Martemque* putavi". Adeo bellicosa imago fuisti, Crispine, ut te pro ipso Marte caperem.

V. 118. *Trojanaque quassans* &c. Melius, ut mihi

videtur, dixisset Statius "*Sarranaque* quassans", i. e. Tyria, Carthaginensia.

V. 120. *patri flagrabat Elisam.* Manifesto hic alluditur isti loco Virgilii Aeneid. IV, 156. ubi Ascanius inter venandum dicitur acri gaudere equo. Unde facile est eruere

miseramque *puer flammabat* Elisam.

V. 121. *gyro leviore* &c. Potius est *breviore*, & unice verum

V. 123. *Arcadas . . . metas* &c. Agit poeta de Parthenopæo Arcade in obsidione Thebana occupato. Unde huic loco *metae*, ad certamina lusoria curruum pertinentes, non congruunt. Nihil verius quam

Arcadas Ogygio versantem in pulvere *turmas*.

V. 125. *pulsat.* Nescio quomodo *indulgentia* Domitiani dici potuerit *pulsare* Crispinum, quod vim & violentiam denotat. Si quid video, scripsit Statius *poscit*, i. e. postulat, flagitat, hortatur, ut surgas & animo concipias castrorum curam.

V. 129. *Flectere Castor equos*, *humeris* &c. Depravatio hic latere videtur in voce *humeris*, quæ ad priorem versus partem reducenda est, hoc modo:

Flectere Castor equos *gyris*, quatere arma Quirinus.

Hoc enim artis & scientiæ equestris erat. Dicit Statius, Mars & Minerva monstrabunt tibi *acies* seu rationem disponendi exercitus; Castor equitandi ar-

tem, Romulus arma cum dexteritate quadam & decore tractare.

V. 131. *intactaque caedibus arma.* Cum modo præcesserit *arma*, repone *aera* ex Virg. Aen II. 734.

V. 145 sq. *nitidas speculas* &c. Recte emendavi *vigiles* speculas &c. quia in iis vigilabant speculatores, vel quia ignibus perpetuis instructæ erant. Sequitur, *castellaque longe Aspicis* &c. satis ridiculum. Non enim longe aliquid *aspicimus*, sed *prospicimus*.

V. 148. *vacantibus armis* &c. Heinsius recte *vocantibus*.

V. 150 *parentis* &c. Præclara Morelli emendatio, *paranti* sc. Pyrrho.

V. 152 sq. *optata juventa* &c. Sine sensu. Lege "*coeptaque* juventa" ut supra Lib. II, Eclog. VII, v. 64. Dein *Durabis quascunque vias* corrige: "Durabis quascunque *vices*", id est, quoscunque casus, quamcunque sortem & fortunam.

V. 154 *Forsan & ipse latus (sic* &c. Quo cinctus instrumento? Lege:

Forsan & *ense* latus (*si* numina &c.

Locus huic simillimus Silv. IV, 8, v. 61.

V. 159. *hinc votis animum . . . juvabo.* Tandem mihi satisfacio:

hinc votis *tantum* precibusque *juvaro.*

V. 175. *tantisque enixus* &c. Mihi multo magis placet *electus*; quasi dixisset, hoc maxime tuam in-

dustriam exerceat, quod electus es, non fortuito Fortunæ favore provectus.

IN ECLOGAM III.

V. 3. *moveri* &c. Constructio postulat *movere*.

V. 9 sq. *Extimui* &c. Vide an non legendum sit *Sustinui*, i. e. passus sum, permisi. Nec placet *trepidam laurum*; melius *partam* laurum, quod verum puto. Monstrum plane est quod sequitur. Sic lege & distingue totum locum:

— funestamque ederis irrepere taxum
Sustinui, *partamque* (nefas) arescere laurum
Ille ego, magnanimûm qui facta attollere regum &c.

V. 12. *quis Apolline merso* &c. Heinsius pro *merso* legit *verso*, i. e. averso, optime.

V. 17. *surda ferarum* &c. Mallem *tarda*, non sequentia.

V. 23. *notique . . . Arati.* Lege, ut in Rom. inveni, *doctique*.

V. 29. *relegens coelo* &c. Lege *coelum*.

V. 35. *labente manu* &c. Rom. habet *hebetante*. Scripsit Statius *trepidante*.

V. 41 — 44. *Hic ego te* &c. Vix uno apice mutato totus hic locus sic refingendus est:

His ego te (nam Sicanii &c.
Insertum cum laude *locis*, *te* carmine plango &c.

Primum, inquit Statius, in hoc loco te ſepelivi cum laudatione funebri; nunc hoc epicedio te plango.

V. 45. *Sume & gemitus* &c. Lege:

— Sume *hos* gemitus & *munera* nati,
Has lachrymas &c.

V. 47. *Atque utinam* &c. Alium ordinem verborum offerunt Parm. & Rom.

Atque utinam fortuna mihi, *dare* Manibus aras, qui unice verus eſt. Fortuna eſt *opes*.

V. 52. *Et Nemees lucum* Inepte *lucus* inter dona & ſolennia. Lege "Et Nemees *ludum*". Jam omnia cohærent.

V. 55. *foſſa*. Statius non aliud ſcribere potuit quam *campo*. Vid. Virg. Aeneid. VIII, 595, & XI, 875. Noſter Theb. IX, 250.

V. 58. *Ipſe madens oculis*. Si quid video, ſcripſit Statius "Ipſe madens *lacrymis*" uti alibi ſæpius.

V. 59. *Praecinerem gemitum* &c. Trium tantum literarum mutatione omnia ſano: *Praeciperem reditum*.

V. 61. *Atque tibi* &c. In toto Statio vix unus & alter inquinatior aut difficilior locus. Ecce meam emendationem:

Meque habitus moreſque tuos & facta canentem &c.

V. 69. *Major certe aliis* &c. Lege "major certe *illis*" genitrice nempe & conjuge, de quibus paulo ante dixerat.

V. 71. *Sed nec modo* &c. Vox modo nullius eſt uſus hoc loco; forte legendum *tibi*, ut hæc loqui putetur ille, qui objectionem facit.

V. 73. *Fatorum* &c. Non placet vox tam dubiæ ſignificationis; forte legendum *Annorum*, aut "*ſtamine* primo *Fatorum*".

V. 88. *nec fiſſa* &c. Reſtitui *foeda*, de quo non dubitandum. Buxus, quæ fœdam Minervam fecit, ſeu fœdavit eam.

V. 90. *plangat* &c. Scripſit Statius *planget*. Non enim optat, ſed affirmat.

V. 91. *Et Pallas* &c. Vide annon ſcripſerit *Et Phoebus*. Certe non Palladis, ſed Phœbi erat vatem ſuum celebrare.

V 92. *campos*. Ne dubites, quin Statius dixerit *cantus*. *Ducere cantus* eſt canere.

V. 94. *Cyda labor* &c. Variis conjecturis locum hunc ſollicitarunt viri docti. Minime dubito me recte emendaſſe *Cura lyre*. Lyre eſt idem quod lyra.

V. 96. *regumque domos* &c. Lege *dolos*.

V. 101. *Qua fandi vis lata* &c. Epitheton *lata*, ſi ad *vis* referatur, peſſimum eſt. Nemo enim vim fandi latam dixerit, ſed *viam*.

V. 104 *Exere ſemirutos ſubito* &c. Difficillimus locus & qui magna ingenia exercuit. Lege nulla pene mutatione:

Exſere *ſemiuſtos Veſuvino fulgere* vultus

ex Virg. Aen. III, 578.

V. 105.

V. 105. *afflato monte sepulti.* Difficilior adhuc priore locus. Abundat vox *sepulti*, in qua latet depravatio. Placet mihi

crinemque *adflatu montis adesum.*

V. 110. *Nil gentile tenens.* Admitte in contextum, me auctore, "Nil gentile *tumens*"; uti Thebaid. VIII, 429.

V. 111. *atque Euboico* &c. Legendum puto, *aque* Euboico &c.

V. 112. *praestrinxit* &c. Scripsit Statius:

Ille tuis toties *pressit sua* tempora sertis.

V. 114. *Ora* &c. Defendi potest repetitio vocis *Ora.* Sed mihi multo magis placet

Ora supergressus Pylii senis, *orsaque* regis,

i. e. verba; ut Theb. III, 87.

V. 119. *Ponere purpureos* &c. Omnino contrarium, si quid video, dixisse debuit, *Sumere.*

V. 127. *Grajus qua* &c. Dudum videram, Statium scripsisse *Phrygius;* quam emendationem ex vetusto quoque codice profert Heinsius. De Palinuro Trojano loquitur ex Virg. Aeneid. VI, 335 sqq.

V. 129 sq. *Maeon & inde* &c. Omnium locorum in Statio difficilium hic est difficillimus. Certum mihi, sub istis *major & inde* latere Neapolim, cum Graja Selle seu Velia de honore natalium Papinii certantem. Lege igitur:

Parthenopeque suum longo probat ordine &c.

Sed quid fiet de ſequentibus *Maeoniden* &c. Mihi minime dubium eſt, excidiſſe hic verſum unum, cujus ſenſus eſſe debet: Ita Smyrna & Athenæ ſibi vendicant Mæoniden.

V. 138. *Inde frequens pugnae* &c. Nimis plebejum *pugnae*, lege *palmae.*

V. 147. *mores & facta* &c. Excidit conjunctio *que:* "*moreſque* & facta priorum" ut v. 61.

V. 154. *ſaltuſque ingreſſa* &c. Neceſſe eſt, Statium ſcripſiſſe, *actuſque egreſſa*, cui conjecturæ anſam dedit Thebaid. VI, 33. id eſt, ſuperans fortitudinem virorum.

V. 156. *tu pandere doctus* &c. Legendum eſt "tu pandere *docti*" &c. Nihil verius.

V. 161. *Verſibus* &c. Lege *vocibus*, ut ſenſus ſit, quod ille ſenis pedibus, carmine heroico, ſcribebat, tu ſolutis vocibus, proſa, æquabas & paſſibus æquis comitabaris.

V. 164. *neglectaque tellus* &c. Mihi videtur ſcripſiſſe *dilectaque*, & intellexiſſe *Baulos*, ubi boum ſtabula habuit Hercules.

V. 171. *& operta domos* &c. Præſtat "& operta *animos*", i. e. vires ſuas.

V. 182. *Auguriis.* Rectius ex Parmenſi & Veneta *Auguribus;* quia in toto hoc catalogo non officia, ſed perſonæ nominantur, Salii, Quindecimviri, Flamines &c.

V. 202. *Concinis* &c. *Concinere solatia* nihili est. Lege: "*Concipis* ore pio".

V. 209. *lustrataque Tempe* &c. Pro *lustrata* lege *Ascraea*. Ascra erat oppidum Bœotiæ, patria Hesiodi, juxta quam Helicon & luci Musis sacri.

V. 213. *Sic decus hoc* &c. Quomodo? Nulla adest comparatio. Lege "*Tu* decus hoc".

V. 219. *Quam tuus . . . qua non* &c. Repetendum *quam*; & ita Veneta.

V. 222. *spectatur Acetes* &c. Immo *Athletes*, ut optime emendavit Salmasius.

V. 231. *cum dulce parentis* &c. Feliciter emendavi "cum *lustra* parentis" alibi Capitolina lustra. Fugit Statium speratus honos, cum caneret lustra Capitolina votis non respondentia, unde *invida*.

V. 251. *Vindex* &c. Ecce verum:

Index cura Deûm, nulloque e vulnere *tristes* &c.

V. 272 sq. *si Thessalicis Admetus in oris*

Sylva una tetra &c.

Instituta hujus loci analysi certissima ad sensum ejus pervenimus hoc modo:

— Si *Thessalicas Admeton* in *aras*,
Si conjunx retro Phylaceida rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua, Manes,
Aut mea?

De Admeto & Protesilao agitur, qui uterque ab uxore ex inferis reducti fuerunt.

IN ECLOGAM IV.

V. 8. *revisunt* &c. Veneta habet *recusent*. Non dubito legendum esse *recursant*, i. e. redeunt.

V. 10. *& gelido spargit* &c. Nescio quo sensu aliquis dici possit *spargi flagello*. Voluit, opinor, *tangit*, ut infra v. 18, & Theb. XI, 151.

V. 14. *At nunc, heus* &c. Nullius hic interjectio usus est, nulliusque venustatis. Scripsit Statius "*Et* nunc *fors* aliquis" &c.

V. ult. *aut leviter* &c. Veneta, Parm. & Rom. *levior*, quod verum puto.

IN ECLOGAM V.

Epicedion in filium. Quomodo filius, quum ipse dicat v. 10 sq. *non fueram genitor*. Recte igitur Parm. *puerum suum;* & ita edidi. Tota hæc ecloga corruptissima est. Mihi videtur Statius imperfectam reliquisse.

V. 11. *Oraque*. Legendum *Orave*.

V. 14. *cineresque oculis & carmina* &c. Corruptissimus locus, quem ita restituo:

crinesque rogis & *munera* ferte.

Nihil certius puto hac emendatione.

V. 24 & 27. Deest in codd. vox *meditor* & *dolor*, relicto lacunæ spatio; & ita edidi. Domitius supplevit ex ingenio.

V. 31. *Excludit ramis*. Statium non ita scripsisse

ſum certus; quippe plane inepta eſt poſitio vocis *ramis*, ſub qua latet epitheton *τῦ chordas*. Cum autem noſter lib. IV, Ecl. 4, v. 53 habeat:

— *tenues* ignavo pollice chordas
Pulſo: ſed &c.

hemiſtichion hoc iiſdem plane verbis hic repetitum exiſtimo, ita ut legendum ſit:

— hilareſque ederas plorata cupreſſus
Excludit. *Tenues* ignavo pollice &c.

V. 32 ſq. *ſed incertam . . . Scindo* &c. Lege:

— ſed *incertum* digitis errantibus amens
Tundo chelyn.

V. 34. *laudare dolorem* &c. Hoc ſenſum nullum habet. Omnia autem ſana tibi ſpondeo, ſi minima mutatione legas *nudare dolorem*, i. e. ultro oſtendere & profiteri, duobus ſcil. modis, illaudabili carmine & ſqualore; quibus reſpondet, quod ſequitur, "me *cantuque habituque* nefaſtum".

V. 37. *nil jam placidum* &c. Immo *placitum*, nihil quod ante placuit.

V. 45. *reddite opem* &c. Senſus quidem eſt in hac lectione, ſed magis poetica:

reddere opem, ſævaſque *exſolvere* grates.

V. 46 ſq. *Nimirum cum veſtra domus* &c. Senſus facile perſpicitur. Ego, inquit, qui olim medebar veſtris vulneribus, nunc invicem veſtras manus poſco. Lege minima mutatione:

Nimirum *tunc* veſtra *domans* ego *vulnera*, *moeſtos*
Increpui.

V. 52 ſq. *caligine moeſtum* &c. Legendum *merſum*, ut Theb. VI, 510 & X, 735. Sequitur difficillimus locus: *a duro viſo ſic* &c. Depravatio latet in voc. *a duro*, ſub quibus occultari puto epitheton τῷ *caligine*, veluti *indigna*, *inſolita.*

V. 57. *Dicor.* Statim repone *Dicar*, i. e. dici poſſim. Hoc ſenſus poſtulat.

V. 66. *Pharia de puppe* &c Heinſius legit *pube*, veriſſime. Pharia pubes eſt Aegyptia juventus.

V. 68. *linguaque ſimul.* In MSS. eſt *lingua ſimium.* Lege, una tantum littera mutata, *lingua nimium.*

V. 71. *Poſcentemque* &c. Nullus in his ſenſus. Scripſit Statius *Pulſantemque.*

V. 74. *heu munera* &c. Recte emendavi: " *Tu* munera noſtra &c. ſc. infans recens natus.

V. 75. *Properaverat* &c. Parm. *properaverit*, quod unice verum.

V. 80. *primo gemitum qui* &c. Mendoſiſſimus eſt locus. Lege:

— primo *gremium cui* protenus ortu
Adplicui, *fixique meum.*

Senſu optimo & ſententia cohærenti.

V. 82. *reſolvam.* Nunquam intellexi ſenſum hu-

jus parentheſeos. Percepto autem ſenſu facilis emendatio:

Monſtravi, queſtuſque & *murmura* cæca *re-ſolvens;*

Reptantemque &c.

V. 84 ſq. *blandoque ſinu* &c. Perpenſo ſenſu & codicum MSS. lectione, nulla pene mutatione hunc locum ita reſtituo:

— *blandique ſinus* jam jamque natantes
Excepiſſe genas: &c.

Corrigenda in Silvis.

Lib. I, Ecl. II, v. 124. *illachrymaro* lege, illachrymare.
Ecl. VI, v. 91. *somnos* leg. somnus.
Lib. II, Ecl. I, v. 86. *interitus* leg. interius.
Lib. IV, epist. ad Marcellum, lin. 6 *septimum* adde, decimum.
Ecl. II, v. 25. *Aethereos* leg. Aetheros.
v. 35. *Aetherei* leg. Aetheri.
Ecl. VII, v. 19. *liricenve* leg. liricenve.
Lib. V, Ecl. I, v. 214. *A altis* leg. At altis.
v. 233. *Majo* leg. Maja.
Ecl. III, v. 161. *nunqum* leg. nunquam.
Ecl. V, v. 84. *blendoque* leg. blandoque.